

Briselē, 05.03.2021
C(2021) 1457 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Rokasgrāmata par Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 34.-36. pantu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

Priekšvārds

Ilgttermiņa rīcības plānā vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei (turpmāk “Izpildes rīcības plāns”)¹, kas pieņemts 2020. gada martā, vienotais tirgus un tā izpilde ir izvirzīta priekšplānā. Lai uzlabotu atbilstību un izvairītos no tirgus segmentācijas, Izpildes rīcības plāna 1. darbība paredz, ka Komisija nodrošinās konkrētākus norādījumu rīkus valstu iestādēm un ieinteresētajām personām. Tā arī paredz atjaunināt norādījumus par LESD 34.–36. panta piemērošanu.

Tādējādi tieši šādā kontekstā Komisija ir atjauninājusi šos norādījumus. Šā dokumenta mērķis ir atvieglot to ES tiesību aktu piemērošanu, kuri attiecas uz brīvu preču apriti, pastiprināt izpildi un veicināt ieguvumus, ko iekšējais preču tirgus var sniegt ES uzņēmumiem un patērētājiem. Tas ir arī paredzēts, lai veicinātu izpratni par to, kā piemērot Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 34.–36. pantu, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas (EST) būtiskāko judikatūru šajā jomā. Tā mērķis ir arī nostiprināt brīvas preču aprites principa konsekventu piemērošanu visā iekšējā tirgū, palīdzot likvidēt jebkādos atlikušos šķēršļus un novēršot jaunu rašanos.

Šo norādījumu pamatā ir iepriekšējais 2009. gada izdevums², un tajā ir iekļauta pēdējo vienpadsmit gadu būtiskākā EST judikatūra, lai nodrošinātu visaptverošu un aktuālu pārskatu par LESD 34.–36. panta piemērošanu. Lai gan šajos norādījumos ir ietverts kopsavilkums par attiecīgo judikatūru un sniegti papildu komentāri, tos tomēr nevar uzskatīt par izsmeltošiem. Šie norādījumi nav juridiski saistošs dokuments.

Šajos norādījumos minētie tiesību akti un nolēmumi ir atrodami *Eurlex*³, un Tiesas spriedumi ir pieejami arī EST tīmekļa vietnē⁴.

¹ COM(2020) 94, 10.3.2020.

² Rokasgrāmata par Līguma noteikumu piemērošanu brīvas preču aprites jomā, 2010. gads.

³ <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=lv>.

⁴ <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lv>. Būtu jāatzīmē, ka šajos norādījumos ir izmantota LESD numerācija, arī atsaucoties uz Tiesas spriedumiem, kas izdoti saskaņā ar EK līgumu.

Satura rādītājs

1.	BRĪVAS PREČU APRITES NOZĪME IEKŠĒJĀ TIRGŪ	5
2.	LĪGUMA NOTEIKUMI.....	5
3.	LESD 34. PANTA DARBĪBAS JOMA.....	6
3.1.	Vispārīgi nosacījumi.....	6
3.1.1.	Nesaskaņotā joma.....	6
3.1.2.	Jēdziena “preces” nozīme.....	7
3.1.3.	Adresāti.....	8
3.1.4.	Aktīvie un pasīvie pasākumi.....	9
3.2.	Teritoriālā darbības joma.....	10
3.3.	Pārrobežu tirdzniecība	11
3.4.	Ierobežojumu veidi saskaņā ar LESD 34. pantu.....	12
3.4.1.	Kvantitatīvie ierobežojumi	12
3.4.2.	Pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību	12
3.4.2.1.	Lietošanas ierobežojumi	14
3.4.2.2.	Diskriminējoši tirdzniecības veidi.....	15
3.5.	Savstarpējās atzīšanas princips.....	17
4.	PASĀKUMU VEIDI.....	18
4.1.	Valsts noteikumi, kas saistīti ar importu (importa licences, pārbaudes un kontroles).....	19
4.2.	Pienākums iecelt pārstāvi vai nodrošināt uzglabāšanu importētājā dalībvalstī	19
4.3.	Valsts noteikti aizliegumi attiecībā uz konkrētiem ražojumiem/vielām	20
4.4.	Cenu pasākumi	22
4.5.	Atļaujas izsniegšanas procedūras	24
4.5.1.	Tipa apstiprināšana.....	25
4.5.2.	Automobiļu reģistrācija	25
4.6.	Reklāmas ierobežojumi	26
4.7.	Tehniskie noteikumi, kuros iekļautas prasības attiecībā uz preču izskatu (svaru, sastāvu, izskatu, marķējumu, formu, izmēru, iepakojumu).....	27
4.8.	Norādes par izcelsmi, kvalitātes zīmes, aicinājums pirkt vietējos ražojumus	28
4.9.	Ierobežojumi attiecībā uz tālpārdošanu (pārdošana internetā, pa pastu utt.).....	29

4.10.	Prasība attiecībā uz depozīta sistēmu	31
4.11.	Atlīdzība un paralēlais imports.....	31
4.12.	Pienākums izmantot valsts valodu.....	33
4.13.	Personiskai lietošanai paredzēto preču ieviešanas ierobežojumi.....	34
5.	LAUKSAIMNIECĪBAS PRODUKTI.....	35
6.	EKSPORTA IEROBEŽOJUMI (LESD 35. PANTS)	36
6.1.	“Eksporta” definīcija	36
6.2.	Kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību	37
7.	PAMATOJUMI TIRDZNIECĪBAS IEROBEŽOJUMIEM	39
7.1.	LESD 36. pants.....	39
7.1.1.	Sabiedrības morāle, sabiedriskā kārtība un valsts drošība.....	40
7.1.2.	Cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība (piesardzības princips)	41
7.1.3.	Nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzība	43
7.1.4.	Rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzība	43
7.2.	Obligātās prasības.....	46
7.2.1.	Vides aizsardzība.....	46
7.2.2.	Patērētāju aizsardzība	48
7.2.3.	Citas obligātās prasības	49
7.3.	Samērīguma pārbaude	50
7.4.	Pierādīšanas pienākums.....	52
8.	SAISTĪBA AR CITĀM BRĪVĪBĀM UN CITIEM LĪGUMA PANTIEM, KAS ATTIECAS UZ BRĪVU PREČU APRITI.....	52
8.1.	Pamatbrīvības	52
8.1.1.	LESD 45. pants — darba ņēmēju pārvietošanās brīvība	52
8.1.2.	LESD 49. un 56. pants — Brīvība veikt uzņēmējdarbību un sniegt pakalpojumus	53
8.1.3.	LESD 63. pants un turpmākie panti — Kapitāla brīva aprite un maksājumi.....	56
8.2.	Citi būtiski Līguma panti.....	57
8.2.1.	LESD 18. pants — Aizliegums diskriminēt pilsonības dēļ.....	57
8.2.2.	LESD 28. un 30. pants — Muitas savienība.....	57
8.2.3.	LESD 37. pants — Valsts monopoli	58
8.2.4.	LESD 107. pants — Valsts atbalsts.....	60

8.2.5.	LESD 110. pants — Nodokļu noteikumi.....	62
8.2.6.	LESD 351. pants.....	63
9.	LESD 34. UN 35. PANTA IZPILDE	64
9.1.	Tiešā ietekme — izpilde privātajā jomā.....	64
9.2.	<i>SOLVIT</i>	64
9.3.	Pārkāpuma procedūras saskaņā ar LESD 258. un 260. pantu	65
9.3.1.	Pārkāpuma procedūra	65
9.3.2.	Sūdzības.....	65
10.	SAISTĪTIE SEKUNDĀRIE TIESĪBU AKTI.....	67
10.1.	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/1535 (2015. gada 9. septembris), ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko noteikumu un Informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā	67
10.2.	Regula (ES) 2019/515 — “Savstarpējās atzīšanas” regula.....	67
10.3.	Regula (EK) Nr. 2679/98 — “Zemeņu” regula	68

1. BRĪVAS PREČU APRITES NOZĪME IEKŠĒJĀ TIRGŪ

Iekšējais tirgus ir viens no lielākajiem ES sasniegumiem. Kā Eiropas projekta stūrakmens tas pēdējās desmitgadēs ir veicinājis ekonomikas izaugsmi un radījis konkrētus ieguvumus patērētājiem un uzņēmumiem Eiropā. Labi funkcionējošs vienotais tirgus kļūst pat vēl svarīgāks sanitārās krīzēs, kāda, piemēram, ir Covid-19 pandēmija. Tas ļauj produktiem būt brīvā aprītē, nodrošinot to pieejamību tiem, kuriem tie ir visvairāk vajadzīgi visā ES.

Vienotā tirgus integritāte ir arī nepieciešams rīks, lai būtu iespējama visu dalībvalstu ekonomikas kolektīva atveseļošanās. Šajā saistībā iekšējais tirgus var ne tikai veicināt to, ka ES iedzīvotājiem ir pieejama plašāka produktu izvēle; tas arī nodrošina ES uzņēmējiem lielu vietējo tirgu, stimulējot tirdzniecību un konkurenci un uzlabojot efektivitāti.

Šodienas iekšējais tirgus ļauj brīvi pirkt un pārdot produktus 27 ES dalībvalstīs, kuru kopējais iedzīvotāju skaits pārsniedz 450 miljonus, uz piedāvā patērētājiem plašu produktu izvēli. Tajā pašā laikā labumu no brīvas preču aprites gūst arī uzņēmumi, jo aptuveni 75 % no ES iekšējās tirdzniecības veido preču tirdzniecība. Eiropas vienotais tirgus palīdz ES uzņēmumiem izveidot stabilu pamatu vidē, ko raksturo atvērtība, daudzveidība un konkurence. Šis potenciāls veicina izaugsmi un darbavietu radīšanu ES un nodrošina Eiropas uzņēmumiem resursus, kas tiem vajadzīgi, lai sekmīgi darbotos pasaules tirgū. Tāpēc preču vienotā tirgus pienācīga darbība ir būtiska, lai šodien un turpmāk nodrošinātu ES labklājību globalizētas ekonomikas apstākļos⁵.

Juridiskā ziņā brīvas preču aprites principam ir bijusi būtiska nozīme iekšējā tirgus izveidē un attīstībā. LESD 34.–36. pantā ir definēta šā principa darbības joma un saturs, aizliedzot nepamatotu ierobežojumu noteikšanu ES iekšējai tirdzniecībai. Tomēr tie ir piemērojami tikai nesaskaņotās jomās.

Saskaņošanas tiesību akti ir ES regulas un direktīvas, kuru mērķis ir radīt kopējus noteikumus, kas ir piemērojami visās dalībvalstīs. Regulas ir tieši piemērojami un saistoši akti, kas jāpiemēro pilnībā visā ES, savukārt direktīvas ir akti, kas tikai nosaka mērķi, kurš visām dalībvalstīm ir jāsasniedz. Ar saskaņotiem tiesību aktiem ir precizēta iekšējā tirgus nozīme daudzās jomās un tādējādi konkretizēts brīvas preču aprites princips, attiecinot to uz konkrētiem ražojumiem. Tomēr Līgumā noteiktie principi joprojām ir iekšējā tirgus pamats un aizsargs.

Mūsdienās brīva preču aprite ietver vairākus politikas virzienus un sekmīgi iekļaujas uzticamā iekšējā tirgū, kas nodrošina vieglu piekļuvi augstas kvalitātes produktiem un citu sabiedrības interešu augsta līmeņa aizsardzību.

2. LĪGUMA NOTEIKUMI

Galvenie Līguma noteikumi, kas reglamentē brīvu preču apriti, ir šādi:

⁵ Komisijas paziņojums “Vienotais tirgus mainīgajā pasaulē — unikāls instruments, kam vajadzīgas atjaunotas politiskas saistības”, COM(2018) 772 final.

- LESD 34. pants, kas attiecas uz ES iekšējo importu un aizliedz “kvantitatīvus ierobežojumus un citus pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību” dalībvalstu starpā; tas nosaka: *“Dalībvalstu starpā ir aizliegti importa kvantitatīvie ierobežojumi un citi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.”*;
- LESD 35. pants, kas attiecas uz eksportu no vienas dalībvalsts uz citu un arī aizliedz “kvantitatīvus ierobežojumus un citus pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību”. Tas nosaka: *“Dalībvalstu starpā ir aizliegti eksporta kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.”*
- LESD 36. pants, kas paredz ar noteiktiem īpašiem apsvērumiem pamatotas atkāpes no LESD 34. un 35. pantā noteiktajām iekšējā tirgus brīvībām. Tas nosaka: *“Šā Līguma 34. un 35. pants neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem. Šādus aizliegumus vai ierobežojumus tomēr nedrīkst piemērot dalībvalstu tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus.”*

Līguma nodaļā par kvantitatīvo ierobežojumu aizliegumu starp dalībvalstīm, tostarp arī LESD 37. pantā, ir iekļauti noteikumi par komerciālu valsts monopolu pielāgošanu. Tās nozīme un saistība ar LESD 34.–36. pantu ir īsi raksturota šo norādījumu 6. nodaļā, kas attiecas arī uz citiem Līguma pantiem.

3. LESD 34. PANTA DARBĪBAS JOMA

3.1. Vispārīgi nosacījumi

3.1.1. Nesaskaņotā joma

Lai gan LESD 34.–36. pants liek pamatus brīvas preču aprites principam, šie panti nav vienīgais juridiskais kritērijs, pēc kura novērtē dalībvalstu pasākumu atbilstību iekšējā tirgus noteikumiem. Šos Līguma pantus piemēro, ja uz konkrētu produktu neattiecas ES saskaņošanas tiesību akti vai uz to tikai daļēji attiecas ES saskaņošanas tiesību akti. Tā būtu gadījumā, ja konkrēta produkta tehniskās specifikācijas vai tā pārdošanas nosacījumi tiktu saskaņoti ar ES pieņemtām direktīvām vai regulām. Tāpēc pamatnoteikums ir šāds: ja kāda joma ES līmenī ir pilnībā saskaņota, ikviens valsts pasākums, kas attiecas uz šo jomu, ir jāizvērtē, vadoties no šī saskaņošanas pasākuma noteikumiem, nevis primāro tiesību noteikumiem⁶. Tomēr gadījumos, kad tiek nepareizi transponēti sekundārie tiesību akti, kuru mērķis ir likvidēt šķēršļus iekšējai tirdzniecībai, privātpersonas, kam šāda

⁶ Sk., piemēram, lietu C- 573/12 *Ålands Vindkraft*, 2014, EU:C:2014:2037, 57. punktu, un lietu C-242/17, *L.E.G.O.*, 2018, ECLI:EU:C:2018:804, 52. punktu.

nepareiza transponēšana radījusi kaitējumu, var pamatoties uz Līguma noteikumiem par brīvu preču apriti, lai ierosinātu dalībvalsts atbildību par ES tiesību pārkāpumu⁷.

Tādējādi ar sekundārajiem tiesību aktiem saistīts valsts pasākums ir jāizvērtē, vadoties no saskaņošanas noteikumiem⁸. Tas tā ir tādēļ, ka var uzskatīt, ka saskaņošanas tiesību akti, nosakot faktiskās tiesības un pienākumus, kas jāievēro attiecībā uz konkrētiem produktiem, pamato brīvas preču aprites principu.

Tas ir redzams lietā C-292/12 *Ragn-Sells*, kas attiecās uz dažiem līgumu dokumentiem, kurus pašvaldība bija sagatavojusi tās teritorijā radušos atkritumu savākšanas un izvešanas pakalpojumu koncesijas piešķiršanas procedūrā. Tiesa noteica, ka, tā kā Regulas Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem mērķis ir izveidot saskaņotu procedūru kopumu, ar kuru var ierobežot atkritumu pārvietošanu, lai nodrošinātu vides aizsardzību, nav jāpārbauda, vai valsts pasākums atbilst LESD 34.–36. pantam⁹. Tomēr pat pēc vairākas desmitgades ilgiem aktīviem ES likumdevēja centieniem nodrošināt saskaņotu noteikumu sistēmu Līguma noteikumi par brīvu preču apriti joprojām ir vajadzīgi; to darbības joma joprojām ir pietiekami plaša. Nereti attiecībā uz konkrētām jomām saskaņošana nav notikusi vispār vai arī tā ir daļēja. Ja saskaņošanas tiesību aktus nevar noteikt vai tie nav izsmeltoši, ir piemērojams LESD 34.–36. pants. Šajā saistībā Līguma panti ir kā aizsargs, kas garantē iespēju pārbaudīt katra iekšējā tirgus tirdzniecības šķēršļa atbilstību ES tiesību aktiem.

3.1.2. Jēdziena “preces” nozīme

LESD 34. un 35. pants attiecas uz jebkāda veida preču un produktu importu un eksportu. Līguma panti var attiekties uz jebkuru preci, ja vien tai ir ekonomiska vērtība: “preces (...) Līguma nozīmē ir definējamas kā izstrādājumi, kas ir novērtējami naudā un kas kā tādi var būt tirdzniecības darījumu priekšmets”¹⁰.

Tiesa savā judikatūrā ir skaidrojusi konkrētu produktu pienācīgu apzīmējumu. Piemēram, mākslas darbi ir jāuzskata par precēm¹¹. Tāpat preču definīcijā ietilpst arī no apgrozības izņemtās monētas, ka arī banknotes un uzrādītāja čeki¹², taču tajā neietilpst materiāli ziedojumi¹³. Atkritumi ir uzskatāmi par precī neatkarīgi no tā, ka tos var reciklēt vai izmantot atkārtoti¹⁴. Arī elektroenerģiju¹⁵ un dabasgāzi¹⁶ uzskata par precī, tāpat kā cilvēka asinis, plazmu un no tām izgatavotas zāles¹⁷.

⁷ Lieta C-445/06 *Danske Slagterier / Bundesrepublik Deutschland*, 2009, ECLI:EU:C:2009:178, 26. punkts.

⁸ Lieta C-309/02 *Radlberger Spitz*, 2004, ECLI:EU:C:2004:799, 53. punkts.

⁹ Lieta C-292/12 *Ragn-Sells*, 2013, ECLI:EU:C:2013:820, 49. un 50. punkts.

¹⁰ Lieta C-7/68 *Komisija/Itālija*, 1968, ECLI:EU:C:1968:51.

¹¹ Lieta C-7/68 *Komisija/Itālija*, 1968, ECLI:EU:C:1968:51; lieta C-7/78 R. / *Thompson, Johnson un Woodiwiss*, 1978, ECLI:EU:C:1978:209.

¹² Lieta C-358/93 *Bordessa*, 1995, ECLI:EU:C:1995:54.

¹³ Lieta C-318/07 *Persche*, 2009, ECLI:EU:C:2009:33, 29. punkts.

¹⁴ Lieta C-2/90 *Komisija/Beļģija*, 1982, ECLI:EU:C:1992:310, 23.–28. punkts.

¹⁵ Lieta C-393/92 *Municipality of Almelo un citi / NV Energiebedrijf Ijsselmij*, 1994, ECLI:EU:C:1994:171.

¹⁶ Lieta C-159/94 *Komisija/Francija*, 1997, ECLI:EU:C:1997:501.

¹⁷ Lieta C-421/09 *Humanplasma GmbH / Austrijas Republika*, 2010, ECLI:EU:C:2010:760, 27.–30. punkts, kā apstiprināts lietā C-296/15 *Medisanus*, 2017, ECLI:EU:C:2017:431, 53. punktā.

Tomēr ir svarīgi juridiski nošķirt preces un pakalpojumus atbilstoši Līgumā noteiktajām brīvībām¹⁸. Piemēram, zivis neapšaubāmi ir preces, bet uz zvejas tiesībām un maksšķerēšanas atļaujām brīvas preču aprites princips var neattiekties. Tās drīzāk ir “pakalpojuma sniegšana” to Līguma noteikumu nozīmē, kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanas brīvību¹⁹. Ja valsts pasākums ietekmē gan pakalpojumu sniegšanas brīvību, gan brīvu preču apriti, Tiesa var izvērtēt pasākumu attiecībā uz abām brīvībām. Piemēram, lietā 591/17 *Austrija/Vācija*, kas attiecas uz infrastruktūras izmantošanas nodevu un atbrīvojumu no mehānisko transportlīdzekļu nodokļa attiecībā uz Vācijā reģistrētiem transportlīdzekļiem, Tiesa attiecīgo pasākumu izvērtēja, ņemot vērā LESD 34. pantu un pakalpojumu sniegšanas brīvību atbilstoši LESD 56. pantam. Tā attiecīgo lietu arī izvērtēja, ievērojot nediskriminācijas principu, kas noteikts LESD 18. pantā, un LESD 92. pantu, kas aizliedz jebkādu diskrimināciju transporta jomā²⁰.

3.1.3. Adresāti

LESD 34.–36. pants attiecas uz dalībvalstu veiktiem pasākumiem. Minētie noteikumi ir interpretēti plaši kā tādi, kas ir saistoši ne tikai valstu iestādēm, bet arī visām citām valsts iestādēm, tostarp vietējām un reģionālām iestādēm²¹, kā arī dalībvalsts tiesu vai administratīvām struktūrām²². Šīs prasības neapšaubāmi attiecas uz pasākumiem, ko veikušas visas struktūras, kuras saskaņā ar publiskajām tiesībām izveidotas kā “publisko tiesību subjekti”. Turklāt LESD 34.–36. pants var būt piemērojams attiecībā uz pasākumiem, ko veic nevalstiski dalībnieki vai citas struktūras, kuras dibinātas saskaņā ar privāttiesībām, ja vien tie pilda noteiktas suverēnas funkcijas vai to darbības var citādi attiecināt uz valsti. Patiesi, LESD 34. pants var attiekties uz pasākumiem, ko veic profesionālā struktūra, kurai valsts tiesību aktos ir noteiktas reglamentējošas un disciplināras pilnvaras attiecībā uz tās darbības jomu²³.

Tas pats attiecas uz to struktūru darbībām, kuras ir dibinātas saskaņā ar privāttiesībām, bet ir noteiktas tiesību aktos, kuras galvenokārt finansē valdība vai no kādas konkrētas nozares uzņēmumu obligātajām iemaksām un/vai kuru locekļus ieceļ publiskas iestādes vai kuras šīs valsts iestādes uzrauga un kuras tādējādi var būt saistāmas ar valsti²⁴. Lietā *Fra.bo* Tiesa konstatēja, ka LESD 34. pants ir horizontāli piemērojams ar privāttiesībām izveidotai sertifikācijas struktūrai. Valsts iestādes šīs struktūras sertificētos produktus uzskatīja par tādiem, kas atbilst valsts tiesību aktiem. Turklāt atbilstoši šai *de facto iegūtajai* kompetencei sertifikācijas struktūrai bija pilnvaras reglamentēt produktu — konkrētajā gadījumā tie bija vara savienotājelementi — ienākšanu Vācijas tirgū²⁵. Tiesa ir atzinusi, ka publiski paziņojumi, ko sniedzis ierēdnis, lai gan tiem nav juridiska spēka,

¹⁸ Papildu informāciju par saistību starp LESD 34.–36. pantu un 56. pantu sk. 7.1.2. iedaļā.

¹⁹ Lieta C-97/98 *Peter Jägerskiöld / Torolf Gustafsson*, 1999, ECLI:EU:C:1999:515.

²⁰ Lieta C-591/17 *Austrija/Vācija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 39. un 40. punkts.

²¹ Lieta C-1/90 *Aragonesa de Publicidad / Departamento de sanidad*, 1991, ECLI:EU:C:1991:327.

²² Lieta C-434/85 *Allen & Hanburys*, 1988, ECLI:EU:C:1988:109, 25. punkts; lieta C-227/06 *Komisija/Beļģija*, ECLI:EU:C:2008:160, 37. punkts.

²³ Sk. apvienotās lietas C-266/87 un C-267/87 *R / Royal Pharmaceutical Society of Great Britain*, 1989, ECLI:EU:C:1989:205; lieta C-292/92 *Hünernmund*, 1993, ECLI:EU:C:1993:932.

²⁴ Sk. lietu C-249/81 *Komisija/Īrija (Buy Irish)*, 1982, ECLI:EU:C:1982:402; lieta C-222/82 *Apple and Pear Development Council*, 1983, ECLI:EU:C:1983:370; lieta C-325/00 *Komisija/Vācija*, 2002, ECLI:EU:C:2002:633; lieta C-227/06 *Komisija/Beļģija*, 2008, ECLI:EU:C:2008:160.

²⁵ Lieta C-171/11 *Fra.bo Spa / Deutsche Vereinigung des Gas und Wasserfaches eV (DVGW) — Technisch Wissenschaftlicher Verein*, 2012, ECLI:EU:C:2012:453, 31. un 32. punkts.

ir attiecināmi uz dalībvalsti un var radīt šķērslī brīvai preču aprītei. Konkrētāk, šādi gadījumi var rasties, ja šo paziņojumu adresāti var saprātīgi uzskatīt, ka runa ir par ierēdņa nostāju, ko tas pauž atbilstoši tā funkcijām piemītošajām pilnvarām²⁶.

Lai gan jēdziens “dalībvalsts” ir interpretēts plašā nozīmē, tas tomēr neattiecas uz “pilnīgi” privātiem pasākumiem jeb pasākumiem, ko veikušas privātpersonas vai privāti uzņēmumi, jo tie nav attiecināmi uz valsti. Tomēr lietā 265/95, *Komisija/Frāncija*, Tiesa uzskatīja, ka tas, ka Frāncija nav veikusi visus nepieciešamos un samērīgos pasākumus, lai novērstu kaitējošas darbības, ko veic privātpersonas, šajā gadījumā — Frāncijas lauksaimnieki, kuri bija sabotējuši importētas lauksaimniecības preces, ir LESD 34. panta pārkāpums, minēto pantu lasot saistībā ar LESD 4. panta 3. punktu²⁷. Lai gan attiecīgais ierobežojums bija privātpersonu darbību rezultāts, tika konstatēts, ka dalībvalsts ir pārkāpusi ES tiesību aktus, jo tā nebija veikusi pietiekamus pasākumus minēto preču brīvas aprītes aizsardzībai.

Visbeidzot, LESD 34. pants ir ticis piemērots arī attiecībā uz ES iestāžu veiktiem pasākumiem. Tomēr attiecībā uz tiesas kontroli ir jāatzīst plašas izvērtēšanas pilnvaras ES likumdevējam. Tādējādi ES iestādes veikta pasākuma likumību var apstrīdēt tikai tad, ja pasākums ir acīmredzami nepiemērots attiecībā pret mērķi, ko kompetentā iestāde plāno sasniegt²⁸.

3.1.4. *Aktīvie un pasīvie pasākumi*

Valsts rīcība ir priekšnoteikums LESD 34. panta piemērošanai, ko bieži raksturo kā aizsardzības tiesības, attiecībā uz valsts pasākumiem, kas kavē pārrobežu tirdzniecību. Rezultātā pasākumi, uz kuriem attiecas LESD 34. panta darbības joma, galvenokārt sastāv no dalībvalstu tiesību aktu saistošiem noteikumiem. Tomēr arī nesaistoši noteikumi var būt LESD 34. panta pārkāpums²⁹. Tas attiecas uz administratīvo praksi, kas var būt šķērslis brīvai preču aprītei, ja tai piemīt noteikta pastāvīguma un vispārīguma pakāpe³⁰.

Administratīvā prakse, ko Tiesa uzskata par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību, ir, piemēram, sistemātisks atteikums piešķirt tipa apstiprinājumu pasta frankēšanas ierīcēm, kas pēc būtības bija diskriminējošs aizsargpasākums³¹; produkti, kuri iegūti no ārstniecības augiem un kurus likumīgi ražo vai pārdod kā pārtikas piedevas vai diētiskus produktus citās dalībvalstīs, sistemātiska klasificēšana par zālēm pēc to funkcijas un to atsaukšana no tirgus, ja nav tirdzniecības atļaujas³²; vitamīnu preparātu, kurus likumīgi ražo vai pārdod kā pārtikas piedevas pārējās dalībvalstīs, automātiska klasificēšana par

²⁶ Lieta C-470/03 *AGM-Cosmet SRI*, 2007, ECLI:EU:C:2007:213.

²⁷ Lieta C-265/95 *Komisija/Frāncija*, 1997, ECLI:EU:C:1997:595.

²⁸ Apvienotās lietas C-154/04 un C-155/04 *Alliance for Natural Health*, 2005, ECLI:EU:C:2004:848, 47. un 52. punkts.

²⁹ Lieta C-249/81 *Komisija/Īrija (Buy Irish)*, 1982, ECLI:EU:C:1982:402; lieta C-227/06 *Komisija/Beļģija*, 2008, ECLI:EU:C:2008:160.

³⁰ Lieta C-21/84 *Komisija/Frāncija*, 1985, ECLI:EU:C:1985:184; lieta C-387/99 *Komisija/Vācija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:235, 42. punkts; lieta C-88/07 *Komisija/Spānija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:123; lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492, 40. punkts.

³¹ Lieta C-21/84 *Komisija/Frāncija*, 1985, ECLI:EU:C:1985:184, 11.–15. punkts.

³² Lieta C-88/07 *Komisija/Spānija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:123, 54.–66., 116.. punkts.

“zālēm”, ja tie satur trīsreiz vairāk vitamīnu³³, un noteikšana, ka bagātinātus pārtikas produktus, kurus likumīgi ražo vai pārdod citās dalībvalstīs, drīkst pārdot Dānijā tikai tad, ja šāda bagātināšana ar uzturvielām atbilst Dānijas iedzīvotāju vajadzībām³⁴.

Ņemot vērā dalībvalstu pienākumus saskaņā ar LESD 4. panta 3. punktu, kas nosaka, ka dalībvalstīm jāveic visi attiecīgie pasākumi, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no Līguma, un ES tiesību aktu “*effet utile*” izpildi, Tiesa ir konstatējusi, ka LESD 34. pants aizliedz ne tikai valsts rīcību, kas uzskatāma par pārkāpumu, bet arī bezdarbību. Šāda situācija var rasties, kad dalībvalsts atturas no tādu pasākumu pieņemšanas, kas ir vajadzīgi, lai likvidētu šķēršļus brīvai preču aprītei, un attiecīgais šķērslis pat var izrietēt no privātpersonu rīcības. Lietā C-265/95 tika atzīts, ka Francija ir atbildīga par to valsts lauksaimnieku darbībām, kuri mēģināja ierobežot lauksaimniecības preču importu no blakus esošajām dalībvalstīm, traucējot pārtvert kravas automobiļus, kas pārvadā šīs preces, vai iznīcinot to kravu. Tas, ka valsts iestādes nevērsās pret šīm darbībām, tika uzskatīts par LESD 34. panta pārkāpumu, jo katras dalībvalsts pienākums ir garantēt brīvu preču apriti tās teritorijā, veicot nepieciešamos un atbilstošos pasākumus, lai novērstu visus privātpersonu darbību izraisītos ierobežojumus³⁵.

Turklāt LESD 34. pants var paredzēt pienākumu sasniegt noteiktu rezultātu. Šis pienākums ir pārkāpts, ja dalībvalsts nerasniedz savus mērķus bezdarbības vai nepietiekamas darbības dēļ. Piemēram, lietā C-309/02 Tiesa prejudiciālā nolēmumā konstatēja, ka Vācijas noteikumi ir pretrunā LESD 34. pantam, jo tie nenodrošina privātpersonām iespēju faktiski piedalīties Vācijas obligāto vienreizlietojamo dzērienu iepakojumu pieņemšanas sistēmā³⁶.

3.2. Teritoriālā darbības joma

Pienākums ievērot LESD 34.–36. panta noteikumus attiecas uz visām ES dalībvalstīm. Turklāt Līguma noteikumi var attiekties arī uz tām Eiropas teritorijām, par kuru ārējām attiecībām ir atbildīga kāda dalībvalsts, kā arī uz aizjūras teritorijām, kas ir atkarīgas no kādas dalībvalsts vai ir citādi saistītas ar to³⁷.

Sīkāka informācija par teritorijām, uz kurām attiecas LESD 34. pants, ir sniegta šo norādījumu pielikumā.

Attiecībā uz EBTA valstīm, kas ir EEZ līguma puses, un Turciju tirdzniecību starp šīm valstīm un dalībvalstīm reglamentē konkrētu nolīgumu noteikumi, nevis LESD noteikumi. Tādējādi EEZ līguma 8. panta 3. punktā minēto Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas izcelsmes produktu brīvu apriti ES nodrošina EEZ līguma 11. pants. Turcijas izcelsmes rūpniecības ražojumu brīvu apriti ES nodrošina EK un Turcijas Asociācijas padomes Lēmuma 1/95 par muitas savienības noteikumu posma ieviešanu 5.–7. pants³⁸.

³³ Lieta C-387/99 *Komisija/Vācija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:235, 83. punkts.

³⁴ Lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492, 40. punkts.

³⁵ Lieta C-265/95 *Komisija/Francija*, 1997, ECLI:EU:C:1997:595, 31. punkts; sk. arī lietu C-112/00 *Schmidberger*, 2003, ECLI:EU:C:2003:333, 60. punktu, jo īpaši par iespējamajiem pamatojumiem (vārda brīvība un pulcēšanās brīvība).

³⁶ Lieta C-309/02 *Radlberger Spitz*, 2004, ECLI:EU:C:2004:799, 80. punkts.

³⁷ Sk. LESD 355. pantu.

³⁸ OV L 35, 13.2.1996., 1. lpp.

3.3. Pārrobežu tirdzniecība

LESD 34. panta darbības joma attiecas tikai uz šķēršļiem tirdzniecībā starp dalībvalstīm. Tāpēc, lai lietu izvērtētu atbilstoši šim noteikumam, ir nepieciešams pārrobežu elements. LESD 34.–36. panta darbības joma neattiecas uz valsts pasākumiem, kas ietekmē tikai vietējās preces. Lai pasākums atbilstu prasībai par pārrobežu elementu, ir pietiekami, ja tas var tieši vai potenciāli traucēt ES iekšējai tirdzniecībai³⁹.

Teorētiski vajadzīgais pārrobežu elements, kas noteikts Līguma noteikumos, neliedz dalībvalstīm piemērot vietējiem produktiem nelabvēlīgāku režīmu nekā importētajiem produktiem (“pozitīvā diskriminācija”), lai gan praksē tas ir maz iespējams. Lai gan LESD 34. pants ir piemērojams gadījumos, kad vietējo produktu ievieš atpakaļ jeb kad to izved no dalībvalsts un tad atkal importē⁴⁰, tas tomēr nav piemērojams gadījumos, kad atpakaļieņemšanas vienīgais mērķis ir vietējo noteikumu apiešana⁴¹.

Prasība par pārrobežu elementu var būt izpildīta arī tad, ja produkts tikai tranzītā šķērso attiecīgo dalībvalsti. Šajā saistībā LESD 36. pantā ir skaidri minēts, ka uz “tranzīta ierobežojumiem” attiecas LESD 34. un 35. panta noteikumi.

Brīvas preču aprites princips attiecas uz dalībvalstu izcelsmes produktiem un produktiem no trešām valstīm, kas ir brīvā aprītē dalībvalstīs. LESD 29. pantā ir noteikts, ka ražojumus no trešām valstīm uzskata par brīvā aprītē esošiem dalībvalstī, ja ir izpildītas importa formalitātes un ir iekasēti attiecīgie muitas nodokļi. Lietā C-30/01 *Komisija / Apvienotā Karaliste Tiesa* apstiprināja, ka saskaņā ar LESD 29. panta 2. punktu pasākumi, ko veic Savienībās iekšējās tirdzniecības nolūkos, ir piemērojami vienādi gan attiecībā uz produktiem, kuru izcelsme ir dalībvalstīs, gan trešo valstu izcelsmes produktiem⁴².

Saskaņā ar iedibināto judikatūru valsts pasākums netiek izslēgts no LESD 34. un 35. pantā noteiktā aizlieguma darbības jomas tikai tāpēc, ka tas rada nelielus traucējumus, un tāpēc, ka produktus ir iespējams tirgot citos veidos⁴³. Pat ja pasākumam ir salīdzinoši maza ekonomiskā nozīme, tas ir piemērojams tikai nelielā valsts teritorijas daļā⁴⁴ vai ietekmē tikai ierobežotu importa/eksporta apjomu vai ekonomikas dalībnieku skaitu, tas var būt aizliegts pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību.

Tomēr valsts pasākumus, kas ir pārāk nenoteikti un netieši, lai tiem būtu ierobežojoša ietekme uz tirdzniecību starp dalībvalstīm, var atšķirt no iepriekš minētajiem pasākumiem⁴⁵. Piemēram, lietā C-297/05 *Tiesa* uzskatīja, ka Nīderlandes administratīva formalitāte, kas saistīta ar tādu transportlīdzekļu identifikāciju, kurus importē valstī pirms to reģistrācijas, “nevarētu izraisīt nekādas sekas, kam būtu atturoša iedarbība

³⁹ Lieta C-8/74 *Dassonville*, 1974, ECLI:EU:C:1974:82, 5. punkts.

⁴⁰ Lieta C-78/70 *Deutsche Grammophon / Metro*, 1971, ECLI:EU:C:1971:59.

⁴¹ Lieta C-229/83 *Leclerc / Au Ble Vert*, 1985, ECLI:EU:C:1985:1.

⁴² Lieta C-30/01 *Komisija / Apvienotā Karaliste*, 2003, ECLI:EU:C:2003:489, 49.–54. punkts.

⁴³ Lieta C-177/82 *Van de Haar*, 1984, ECLI:EU:C:1984:144; lieta C-269/83 *Komisija/Francija*, 1985, ECLI:EU:C:1985:115; lieta C-103/84 *Komisija/Itālija*, 1986, ECLI:EU:C:1986:229.

⁴⁴ Lieta C-67/97 *Ditlev Blühme*, 1998, ECLI:EU:C:1998:584.

⁴⁵ Lieta C-379/92 *Peralta*, 1994, ECLI:EU:C:1994:296; lieta C-44/98 *BASF*, 1999, ECLI:EU:C:1999:440. Sal. arī ar lietu C-20/03 *Burmanjer*, 2005, ECLI:EU:C:2005:307.

transportlīdzekļu importam šajā dalībvalstī vai padarītu šādu importu mazāk izdevīgu”⁴⁶. Tādējādi uz šo pasākumu neattiecas LESD 34. panta darbības joma.

3.4. Ierobežojumu veidi saskaņā ar LESD 34. pantu

3.4.1. Kvantitatīvie ierobežojumi

Kvantitatīvie ierobežojumi ir definēti kā pasākumi, kas pilnīgi vai daļēji ierobežo importu vai preču tranzītu⁴⁷. Šādu pasākumu piemēri cita starpā ir importa aizliegums vai kvotu sistēma⁴⁸. Citiem vārdiem sakot, kvantitatīvi ierobežojumi ir piemērojami, ja ir sasniegts noteikts importa vai eksporta maksimālais apjoms. Tomēr LESD 34. pants attiecas tikai uz beztarifa kvotām, jo uz tarifa kvotām attiecas LESD 30. pants, kas aizliedz ievadmuītas un izvedmuītas nodokļus un maksājumus ar līdzvērtīgu iedarbību.

Kvantitatīva ierobežojuma pamatā var būt tiesību aktu noteikumi vai tikai administratīvā prakse. Tādējādi LESD 34. pants attieksies pat uz slēptu kvotu sistēmu.

3.4.2. Pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību

Jēdziens “pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību” ir daudz plašāks par kvantitatīvo ierobežojumu jēdzienu. Nav viegli skaidri nošķirt kvantitatīvos ierobežojumus no pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību, taču tam nav lielas praktiskas nozīmes, jo noteikumi kopumā vienādi attiecas gan uz kvantitatīvajiem ierobežojumiem, gan uz pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību.

Dassonville lietā Tiesa norādīja, kā jāinterpretē pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību nozīme un apjoms⁴⁹:

“visi dalībvalstu ieviestie tirdzniecības noteikumi, kas tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli var kavēt Kopienas iekšējo tirdzniecību, ir uzskatāmi par pasākumiem, kam ir kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīga iedarbība”.

Šī definīcija ar nelielām izmaiņām ir apstiprināta turpmākā Tiesas judikatūrā. Jēdzienu “tirdzniecības noteikumi” mūsdienās parasti nelieto, jo faktiski *Dassonville* sprieduma doktrīna attiecas ne tikai uz tirdzniecības noteikumiem, bet arī, piemēram, uz tehniskajiem noteikumiem un pat nesaistošiem aktiem.

Dassonville lietā Tiesa uzsvēra, ka nozīmīgākais kritērijs, kas nosaka, vai uz valsts pasākumu attiecas LESD 34. pants, ir tā iedarbība ((..) tieši vai netieši vai potenciāli var kavēt (..))⁵⁰. Tādējādi diskriminējoša ietekme nav priekšnosacījums, lai uz valsts pasākumu attiektos LESD 34. pants.

⁴⁶ Lieta C-297/05 *Komisija/Nīderlande*, 2007, ECLI:EU:C:2007:531, 63. punkts.

⁴⁷ Lieta C-2/73 *Riseria Luigi Geddo / Ente Nazionale Risi*, 1973, ECLI:EU:C:1973:89.

⁴⁸ Lieta C-13/68 *Salgoil SpA / Italian Ministry of Foreign Trade*, 1968, ECLI:EU:C:1968:54.

⁴⁹ Lieta C-8/74 *Dassonville*, 1974, ECLI:EU:C:1974:82. Attiecībā uz priekšvēsturi sk. arī Komisijas 1969. gada 22. decembra Direktīvu 70/50/EEK, kuras pamatā ir 33. panta 7. punkta noteikumi, par to pasākumu atcelšanu, kuru sekas ir līdzvērtīgas importa kvantitatīvajiem ierobežojumiem un uz kuriem neattiecas citi noteikumi, kas pieņemti saskaņā ar EEK līgumu.

⁵⁰ Lieta C-8/74 *Dassonville*, 1974, ECLI:EU:C:1974:82, 5. punkts.

Šī pieeja tika apstiprināta būtiskajā Tiesas spriedumā *Cassis de Dijon*⁵¹ lietā. Atzīstot, ka dalībvalstu noteikumu atšķirības varētu kavēt preču tirdzniecību, Tiesa apstiprināja, ka LESD 34. pants var attiekties arī uz valsts pasākumiem, ko vienādi piemēro vietējām un importētajām precēm. Šādā gadījumā dalībvalstis varētu atkāpties no šiem noteikumiem, atsaucoties ne tikai uz LESD 36. pantu, bet arī uz obligātajām prasībām (šo jēdzienu pirmo reizi izmantoja minētajā nolēmumā).

Rezumējot — LESD 34. pants attiecas uz valsts pasākumiem, kas diskriminē importētās preces (tā dēvētajiem “atsevišķi piemērojamiem pasākumiem”), un uz valsts pasākumiem, kas saskaņā ar tiesību aktiem šķietami ir vienādi piemērojami vietējām un importētajām precēm, bet faktiski rada papildu slogu importam (tā dēvētajiem “vienādi piemērojamiem pasākumiem”)⁵². Šis slogs izriet no fakta, ka importētajām precēm ir jāatbilst diviem noteikumu kopumiem, proti, noteikumiem, kurus paredzējusi ražošanas dalībvalsts, un noteikumiem, kuri paredzēti importa dalībvalstī.

Laika gaitā pasākumos ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību tika iekļauti arī citi pasākumi, kas var traucēt piekļuvi tirgum⁵³. Šajā saistībā Tiesa lietā *Komisija/Spānija*⁵⁴ ir noteikusi: “no judikatūras skaidri izriet, ka uz pasākumu — pat ja tā nolūks vai sekas nav nelabvēlīgāka režīma piemērošana produktiem no citām dalībvalstīm — attiecas jēdziens “pasākums ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību” LESD 34. panta nozīmē, ja tas traucē citu dalībvalstu izcelsmes preču piekļuvei kādas dalībvalsts tirgum”.

Tā dēvētajam tirgus piekļuves kritērijam pamatā esošais pieņēmums ir tāds, ka piekļuves nosacījumi attiecībā uz importētajiem ražojumiem ir sarežģītāki. Bieži vien Tiesa liek uzsvāru uz novērtējumu par to, vai attiecīgajam pasākumam var būt ievērojama ietekme uz patērētāju uzvedību, padarot importēta ražojuma iegādi mazāk izdevīgu⁵⁵.

Tādējādi jēdziena “pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību” definīcija ir plaša un pastāvīgi paplašinās. Piemēram, lietā C-591/17 *Austrija/Vācija* Tiesa nosprieda, ka infrastruktūras izmantošanas nodeva un atbrīvojums no mehānisko transportlīdzekļu nodokļa attiecībā uz Vācijā reģistrētiem transportlīdzekļiem var ierobežot precēm no citām dalībvalstīm piekļuvi Vācijas tirgum un tādējādi ir brīvas preču aprites ierobežojums. Tā norādīja, ka, lai gan infrastruktūras izmantošanas nodevu neiekasē par transportētajām precēm kā tādām, tā tomēr var ietekmēt preces, ko piegādā ar pasažieru mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kuru svārs nepārsniedz 3,5 tonnas un kuri ir reģistrēti citā dalībvalstī, kas nav Vācija⁵⁶.

Cits jēdziena “pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību” dinamiskuma piemērs ir lieta C-573/12 *Ålands Vindkraft*, kas attiecas uz valsts atbalsta shēmu zaļajai elektroenerģijai.

⁵¹ Lieta C-120/78 *Rewe Zentrale / Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 1979, ECLI: ECLI:EU:C:1979:42.

⁵² Pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību ir, piemēram, sastāva prasības vai jebkādas citas prasības attiecībā uz produktu, tostarp izplatīšanas kanāliem un priekšrokas došanu vietējām precēm.

⁵³ Sk., *inter alia*, lietu C-110/05 *Komisija/Itālija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:66, 37. punktu, lietu C-456/10 *ANETT*, 2012, ECLI:EU:C:2012:241, un lietu C-148/15 *Deutsche Parkinson Vereinigung*, 2016, ECLI:EU:C:2016:776.

⁵⁴ Lieta C-428/12 *Komisija/Spānija*, 2014, ECLI:EU:C:2014:218, 29. punkts.

⁵⁵ Lieta C-110/05 *Komisija/Itālija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:66, 56. punkts.

⁵⁶ Lieta C-591/17 *Austrija/Vācija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 125.–134. punkts.

Sertifikātus atbilstoši shēmai piešķir tikai Zviedrijas atjaunojamās elektroenerģijas ražotājiem, pat ja elektroenerģija, ko tie piegādāja vai izmantoja, ietvēra importētu elektroenerģiju. Tiesa nosprieda, ka šāda shēma var — vismaz netieši un potenciāli — likt šķēršļus (zaļās) elektroenerģijas importam no citām dalībvalstīm. Tiesa uzskatīja, ka tas, ka kāda dalībvalsts neveic pietiekamus pasākumus, lai novērstu radušos brīvas preču aprites šķēršļus, var kavēt ES iekšējo tirdzniecību tieši tāpat kā aktīva rīcība. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka attiecīgie tiesību akti ir pasākums ar kvalitatīvam importa ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību⁵⁷.

3.4.2.1. Lietošanas ierobežojumi

Samērā nesēn Tiesas judikatūrā tika ieviesta viena ierobežojumu papildu kategorija: “lietošanas ierobežojumi”. Ar šādiem ierobežojumiem saprot valsts noteikumus, kas atļauj produkta pārdošanu, bet zināmā mērā ierobežo tā lietošanu. Lietošanas ierobežojumi var būt ierobežojumi attiecībā uz konkrēta lietojuma mērķi vai metodi, lietošanas kontekstu vai laiku, lietošanas apjomu vai lietošanas veidu. Noteiktos apstākļos šādi pasākumi var būt pasākumi ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību.

Šajā saistībā var pieminēt trīs lietas. Pirmkārt, tā ir lieta *Komisija/Portugāle*⁵⁸, kas attiecās uz Portugāles tiesību aktiem, ar kuriem bija aizliegta aptumšojošu plēvju līmēšana uz mehānisko transportlīdzekļu logu stikliem. Komisija argumentēja, ka potenciālie interesenti, tirgotāji vai atsevišķas personas, zinot, ka viņi nevarēs līmēt šādas plēves uz mehānisko transportlīdzekļu logu stikliem, tās nepirks⁵⁹. Tiesa, šķiet, piekrita šim argumentam un nosprieda, ka, “(..) ja potenciālie interesenti, tirgotāji vai atsevišķas personas zina, ka viņiem ir aizliegts uzlīmēt šādas plēves uz mehānisko transportlīdzekļu priekšējiem stikliem un līdzās pasažieru sēdvietām esošo logu stikliem, tad viņiem praktiski nav nekādas intereses tās pirkt”⁶⁰. Rezultātā tā secināja, ka Portugāle nav izpildījusi savus pienākumus saskaņā ar LESD 34. pantu.

Otrkārt, lietā *Komisija/Itālija*⁶¹ jautājums bija par to, vai Itālija, paturot spēkā noteikumus, kas aizliedz motocikliem vilkt piekabes, nav izpildījusi savus pienākumus saskaņā ar LESD 34. pantu. Attiecībā uz piekabēm, kas ir speciāli paredzētas savienošanai ar motocikliem, Tiesa uzskatīja, ka to izmantošanas iespējas bez motocikliem ir ierobežotas, un ka patērētājiem, zinot, ka tiem ir aizliegts izmantot savu motociklu ar speciāli tam paredzētu piekabi, praktiski nav nekādas intereses pirkt šādu piekabi⁶². Tādējādi attiecīgais aizliegums bija LESD 34. panta pārkāpums.

Visbeidzot, lieta *Mickelsson un Roos*⁶³ attiecās uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas radīja jautājumu par to, vai LESD 34. un 36. pants aizliedz Zviedrijas tiesību aktu normas par ūdens skuteru izmantošanu. Zviedrijas noteikumi paredz, ka šādu ūdens

⁵⁷ Lieta C-573/12 *Ålands Vindkraft*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2037, 67.–75., 82. un 119. punkts. Tomēr Tiesa uzskatīja, ka attiecīgais pasākums ir pamatots, jo tā mērķis ir sekmēt atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu elektroenerģijas ražošanai.

⁵⁸ Lieta C-265/06 *Komisija/Portugāle*, 2008, ECLI:EU:C:2008:210.

⁵⁹ Turpat, 15. punkts.

⁶⁰ Turpat, 33. punkts.

⁶¹ Lieta C-110/05 *Komisija/Itālija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:66.

⁶² Lieta C-110/05 *Komisija/Itālija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:66, 57. punkts.

⁶³ Lieta C-142/05 *Mickelsson un Roos*, 2009, ECLI:EU:C:2009:336.

motociklu izmantošana ūdensceļos, ko neuzskata par publiskajiem ūdensceļiem un pašvaldības administrācijas atļautajiem ūdeņiem, ir aizliegta, un par to ir piemērojams naudas sods. Tiesa nosprieda, ka gadījumā, ja šādu noteikumu dēļ ūdens motociklu lietotājiem ir liegts atbilstoši un pilnvērtīgi izmantot šīs preces vai to izmantošana tiek stingri ierobežota, šādi noteikumi rada šķērslī šo preču piekļuvei vietējam tirgum. Tā kā faktiskās iespējas izmantot ūdens skuterus Zviedrijā bija ļoti nelielas, konkrētie valsts noteikumi bija pasākumi ar kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību⁶⁴. Tomēr Tiesa nosprieda, ka attiecīgie valsts noteikumi varētu būt pamatoti ar vides aizsardzības apsvērumiem, ja būtu izpildītas konkrētas papildu prasības⁶⁵. *Sandström* lietā Tiesa arī precizēja nosacījumus, ar kādiem aizliegums izmantot ūdens skuterus ārpus noteiktām ūdenstilpnēm varētu būt pieļaujams⁶⁶.

Kā izklāstīts iepriekš, arī lietošanas ierobežojumu novērtējumam piemēro tirgus piekļuves kritēriju. Papildus novērtējumam par pasākuma ietekmi uz tirgu Tiesa novērtē arī tā iespējamo ietekmi uz patērētāju uzvedību. Rezumējot — uz pasākumiem, ar kuriem nosaka pilnīgu konkrēta ražojuma lietošanas aizliegumu un kuri liedz ražojumu izmantot konkrētajiem un saistītajiem mērķiem, kādiem tas bijis paredzēts, vai kuri būtiski ierobežo tā lietošanu, var attiekties LESD 34. panta darbības joma.

3.4.2.2. Diskriminējoši tirdzniecības veidi

Gandrīz divdesmit gadus pēc sprieduma pieņemšanas *Dassonville* lietā Tiesa uzskatīja, ka ir jāpārskata tās judikatūra attiecībā uz jēdziena “pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību” darbības jomu saskaņā ar LESD 34. pantu. Attiecīgi Tiesa nozīmīgajā spriedumā *Keck un Mithouard* lietā, kas attiecās uz Francijas tiesību aktiem, ar kuriem tika aizliegta tālāk pārdošana ar zaudējumiem, ieviesa jēdzienu “tirdzniecības veidi”⁶⁷. Tā noteica, ka “valsts normu, kas ierobežo vai aizliedz konkrētus tirdzniecības veidus, piemērošana precēm no citām dalībvalstīm nav uzskatāma par tādu, kas tieši vai netieši, faktiski vai iespējami rada šķēršļus tirdzniecībai starp dalībvalstīm iepriekš minētās judikatūras lietā *Dassonville* nozīmē, ja vien:

1. šīs normas attiecas uz visiem iesaistītajiem uzņēmējiem, kuri darbojas valsts teritorijā, un
2. ja tās gan juridiski, gan faktiski vienādi skar valsts preču un citu dalībvalstu izcelsmes preču tirdzniecību”⁶⁸.

Noteikumus, kas paredz prasības, kuras precēm ir jāizpilda, izvērtē saskaņā ar spriedumu *Cassis de Dijon* lietā, un tāpēc var uzskatīt, ka tie *per se* ietilpst LESD 34. panta darbības jomā. Savukārt uz tirdzniecības veidiem LESD 34. panta darbības joma attiecas tikai tad, ja puse, kas apgalvo, ka ir noticis pārkāpums, var pierādīt, ka šie pasākumi juridiski vai faktiski rada diskrimināciju produkta izcelsmes dēļ.

⁶⁴ Lieta C-142/05 *Mickelsson un Roos*, 2009, ECLI:EU:C:2009:336, 28. punkts.

⁶⁵ Lieta C-142/05 *Mickelsson un Roos*, 2009, ECLI:EU:C:2009:336, 39. un 40. punkts. Šajā nolūkā sk. arī lietu C-433/05 *Sandström*, 2010, ECLI:EU:C:2010:184.

⁶⁶ Lieta C-433/05 *Sandström*, 2010, ECLI:EU:C:2010:184, 40. punkts. Šī lieta ir arī piemērs uz procesu vērstai pieejai attiecībā uz samērīgumu, kuras pamatā ir Tiesas veiktais novērtējums *Mickelsson* lietā.

⁶⁷ Apvienotās lietas C-267/91 un C-268/91 *Keck un Mithouard*, 1993, ECLI:EU:C:1993:905.

⁶⁸ Apvienotās lietas C-267/91 un C-268/91 *Keck un Mithouard*, 1993, ECLI:EU:C:1993:905, 16. punkts.

Lietā C-591/17 *Austrijas Republika* Tiesa pārdošanas veidus raksturoja kā valsts noteikumus, kas attiecas uz “kārtību, kādā ražojumi var tikt pārdoti”⁶⁹. Tāpat pārdošanas veidi ietver pasākumus, kas attiecas uz tirdzniecības apstākļiem un metodēm (sk. 4.6. iedaļu),⁷⁰ preču pārdošanas laiku,⁷¹ preču pārdošanas vietu vai ierobežojumiem, kurus ievērojot, preces drīkst pārdot⁷², kā arī — dažos gadījumos — pasākumus, kas attiecas uz ražojumu cenu noteikšanu (sk. 4.4. iedaļu)⁷³. Salīdzinoši vieglāk ir saprast, kāda veida pasākumi ir saistīti ar produktu īpašībām, nekā to, kāda veida pasākumi ir pārdošanas veidi. Ar produkta īpašībām saistīti pasākumi varētu būt, piemēram, pasākumi, kas saistīti ar produkta formu, izmēru, svaru, sastāvu, izskatu vai identifikāciju (sk. 4.7. iedaļu).

Piemēram, *Alfa Vita* lietā⁷⁴ Tiesa nosprieda, ka valsts noteikumi, kas *bake-off* produktu pārdošanu pakļauj tādām pašām prasībām, kādas ir piemērojamas pilnam tradicionālo maizes un maizes izstrādājumu ražošanas un pārdošanas procesam, ir pretrunā LESD 34. pantam un tos nevar uzskatīt par pārdošanas veidu. Tiesa nonāca pie šāda secinājuma, pamatojoties uz to, ka prasīt *bake-off* produktu pārdevējiem saskaņot savu darbību ar visām prasībām, kādas ir piemērojamas tradicionālām maiznīcām, nozīmē neievērot šo produktu specifiku un radīt papildu izdevumus, kas tādējādi šo produktu pārdošanu padara sarežģītāku⁷⁵.

Tomēr, kā liecina spriedums *Sapod Audic un Eco-Emballages* lietā⁷⁶, par pārdošanas veidiem var uzskatīt noteiktas procedūras vai pienākumus, kas neattiecas uz produktu vai tā iepakojumu. Lietā izskatītais valsts pasākums noteica, ka visiem ražotājiem vai importētājiem ir jāveicina vai jāorganizē visa izlietotā to iepakojuma likvidēšana. Tiesa norādīja, ka šis pasākums tikai noteica “vispārēju pienākumu identificēt iepakojumu, ko apstiprināts uzņēmums savācis likvidēšanas nolūkā”⁷⁷. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka “pienākums, ko nosaka šis noteikums, kā tāds neattiecas uz ražojumu vai tā iepakojumu, un tāpēc pats par sevi tas nav noteikums, kas paredz prasības, kuras precēm ir jāizpilda, piemēram, prasības attiecībā uz to marķējumu vai iepakojumu”⁷⁸. Tādēļ to var uzskatīt par pārdošanas veidu.

⁶⁹ Lieta C-591/17, *Austrijas Republika*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 129. punkts.

⁷⁰ Sk. lietu C-412/93 *Leclerc-Siplec*, 1995, ECLI:EU:C:1995:26, 22. punktu, un lietu C-6/98, *ARD*, 1999, ECLI:EU:C:1999:532, 46. punktu.

⁷¹ Sk., piemēram, lietas C-401/92 un C-402/92 *Tankstation 't Heukske un Boermans*, 1994, ECLI:EU:C:1994:220, 14. punkts, un apvienotās lietas C-69/93 un C-258/93 *Punto Casa*, 1994, ECLI:EU:C:1994:226.

⁷² Sk. lietu C-391/92 *Komisija/Grieķija*, 1995, ECLI:EU:C:1995:199, 15. punktu.

⁷³ Sk. lietu C-63/94 *Belgapom*, 1995, ECLI:EU:C:1995:270, un lietu C-221/15 *Etablissements Fr. Colruyt NV*, 2016, ECLI:EU:C:2016:704, 37. punktu.

⁷⁴ Apvienotās lietas C-158/04 un C-159/04 *Alfa Vita*, 2006, ECLI:EU:C:2006:562.

⁷⁵ Turpat, 18. un 19. punkts.

⁷⁶ Lieta C-159/00 *Sapod Audic un Eco-Emballages*, 2002, ECLI:EU:C:2002:343.

⁷⁷ Turpat, 71. punkts. Ja šo pasākumu interpretētu kā tādu, ka tas nosaka pienākumu lietot marķējumu vai etiķeti, tad tas būtu tehnisks noteikums Direktīvas [98/34] nozīmē. Šādā gadījumā persona var atsaukties uz to, ka nav notikusi paziņošana par šo valsts noteikumu. Valsts tiesas kompetencē tad ir atteikties piemērot šo noteikumu.

⁷⁸ Lieta C-159/00 *Sapod Audic un Eco-Emballages*, 2002, ECLI:EU:C:2002:343, 72. punkts.

Rezumējot — pārdošanas veidi ir pasākumi, kuri ir saistīti ar preču tirdzniecību, nevis ar preču īpašībām⁷⁹, un uz kuriem neattiecas LESD 34. panta piemērošanas joma, ja tie atbilst abiem nosacījumiem, kas noteikti spriedumā *Keck* lietā, kā paskaidrots iepriekš.

3.5. Savstarpējās atzīšanas princips

Tehniski šķēršļi brīvai preču aprītei rodas, ja valsts iestādes piemēro noteikumus, kas nosaka prasības, kuras jāizpilda attiecībā uz precēm, ko likumīgi tirgo citās dalībvalstīs. Preces, ko “likumīgi tirgo citā dalībvalstī”, ir preces vai noteikta veida preces, kuras atbilst attiecīgajiem noteikumiem, kas ir piemērojami minētajā dalībvalstī, vai uz kurām minētajā dalībvalstī neattiecas nekādi šādi noteikumi un kuras ir darītas pieejamas tiešajiem lietotājiem šajā dalībvalstī. Ja ar valsts noteikumiem neīsteno sekundāros ES tiesību aktus, tie ir tehniski šķēršļi, uz kuriem attiecas LESD 34. un 36. pants, pat ja minētos noteikumus vienādi piemēro visiem ražojumiem.

Savstarpējās atzīšanas princips tika iedibināts Tiesas judikatūrā. Spriedumā *Cassis de Dijon* lietā⁸⁰ Tiesa noteica, ka tad, ja saskaņošana nav notikusi, valsts noteikumi, kas paredz prasības (piemēram, attiecībā uz nosaukumu, formu, izmēru, svaru, sastāvu, izskatu, marķējumu, iepakojumu), kuras jāizpilda precēm no citām dalībvalstīm, kur tās tiek likumīgi ražotas un tirgotas, ir šķēršļi brīvai preču aprītei un ir pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību, kas ir aizliegti ar LESD 34. pantu.

Saskaņā ar savstarpējās atzīšanas principu, ja uzņēmums likumīgi pārdod ražojumu vienā dalībvalstī, ievērojot piemērojamās attiecīgās dalībvalsts tehniskos noteikumus, tad tam ir jābūt iespējai pārdot ražojumu citās dalībvalstīs bez vajadzības to pielāgot importētājas dalībvalsts noteikumiem.

Tas nozīmē, ka principā galamērķa dalībvalstis nevar ierobežot vai aizliegt tādu preču laišanu tirgū, uz kurām neattiecas saskaņojums ES līmenī un kuras likumīgi tirgo citā dalībvalstī, pat ja tās ir ražotas saskaņā ar tehniskajiem un kvalitātes noteikumiem, kas atšķiras no noteikumiem, kuri jāievēro vietējiem produktiem. Tas pats attiecas uz gadījumu, kad izcelsmes dalībvalstī attiecīgajam ražojumam nepiemēro tehniskos noteikumus.

Tomēr šis princips nav absolūts — ierobežojums var būt pamatots ar sabiedrības interešu mērķi.

Tas nozīmē, ka nebūtu jāuzskata, ka savstarpējā atzīšana ir saistīta ar zemākiem veselības, vides vai drošības standartiem vai ierobežo valsts iestāžu tirgus uzraudzības spējas; ar to tiek panākts optimāls līdzsvars starp brīvu preču aprīti un sabiedrības interešu mērķiem. Dalībvalstīm ir jāievēro šis princips tikai tad, ja tiek pienācīgi aizsargātas sabiedrības leģitīmās intereses, uz kurām attiecas to piemērojamais valsts tehniskais noteikums.

⁷⁹ Sk. lietu C-71/02 *Karner*, 2004, ECLI:EU:C:2004:181 (aizliegums izmantot norādi, ka preces ir no maksātnespējīga uzņēmuma); lieta C-441/04 *A-Punkt*, 2006, ECLI:EU:C:2006:141 (situācija sliekšņa darījumu jomā), kā arī līdzīgs spriedums lietā C-20/03 *Burmanjer*, 2005, ECLI:EU:C:2005:307.

⁸⁰ Lieta C-120/78 *Rewe Centrale / Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 1979, ECLI: ECLI:EU:C:1979:42. Lai gan sākotnēji šis princips nebija skaidri minēts Tiesas judikatūrā, tagad tas ir pilnībā atzīts (sk., piemēram, lieta C-110/05, *Komisija/Itālija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:66, 34. punktu, un lietu C- 385/10, *Elenca*, 2012, ECLI:EU:C:2012:634, 23. punktu).

Izņēmumi attiecībā uz brīvu preču apriti ir jāinterpretē šauri⁸¹. Šķēršļi ir pamatoti tikai tad, ja attiecīgie valsts pasākumi ir nepieciešami, lai izpildītu obligātas prasības vai jebkuras no interesēm, kas uzskaitītas LESD 36. pantā, un ja tie ir samērīgi attiecībā pret izvirzīto leģitīmo mērķi. Tas kopsavilkuma veidā ir saprotami izklāstīts nesenā Tiesas spriedumā, kas attiecas uz atteikumu atzīt atsevišķus proves zīmogus:

“Tādējādi, ja valstu tiesību akti nav tikuši saskaņoti, brīvas preču aprites šķēršļi, kas rodas, kad kāda dalībvalsts precēm no citām dalībvalstīm, kurās tās ir likumīgi ražotas vai tirgotas, piemēro noteikumus par prasībām, kurām šīm precēm jāatbilst, pat ja šie noteikumi vienādi attiecas uz visām precēm, ir pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību, kas ir aizliegti ar LESD 34. pantu, ja vien to piemērošana nevar tikt attaisnota ar vispārējām interesēm atbilstošu mērķi, kas ir pārāks par brīvas preču aprites prasībām.”⁸²

Tajā pašā lietā Tiesa arī norādīja, ka savstarpējās atzīšanas princips nav piemērojams to trešo valstu izcelsmes preču tirdzniecībai ES, kuras ir brīvā apgrozībā, ja pirms to eksporta uz dalībvalsti, kas nav dalībvalsts, kurā tās ir brīvā apgrozībā, tās netika likumīgi tirgotas dalībvalstī⁸³.

Tādējādi, resumējot — izņēmumi attiecībā uz savstarpējās atzīšanas principu, kas piemērojams nesaskaņotajā jomā, ir iespējami, proti,

- (1) saskaņā ar vispārējo noteikumu produktiem, ko likumīgi tirgo citā dalībvalstī, ir tiesības uz brīvu apriti, un
- (2) vispārējais noteikums nav piemērojams, ja galamērķa dalībvalsts var pierādīt, ka tai ir svarīgi attiecīgajiem ražojumiem piemērot savus tehniskos noteikumus, pamatojoties uz LESD 36. pantā minētajiem apsvērumiem vai Tiesas judikatūrā noteiktajām obligātajām prasībām, ievērojot samērīguma principu.

Kopš 2020. gada 19. aprīļa ir piemērojama jauna regula — Regula (ES) 2019/515 par citā dalībvalstī likumīgi tirgotu preču savstarpēju atzīšanu⁸⁴. Ar to aizstāj Regulu (EK) Nr. 764/2008, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem, un ar ko atceļ Lēmumu Nr. 3052/95/EK⁸⁵.

4. PASĀKUMU VEIDI

Pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību atbilstoši LESD 34. pantam ir dažādi veidi un formas. Dažkārt tie ir ļoti skaidri pasākumi, kas vērsti konkrēti uz importu vai kas pieļauj preferenciāla režīma piemērošanu vietējām precēm, bet citreiz tie ir neplānotas sekas lēmumiem, kas attiecas uz vispārējo politiku. Pēdējās desmitgadēs Tiesas judikatūrā un

⁸¹ Lieta C-111/89 *Staat der Nederlanden / P. Bakker Hillegom BV*, 2016, ECLI:EU:C:1990:177, 8. punkts.

⁸² Lieta C-525/14 *Komisija / Čehijas Republika*, 2016, ECLI:EU:C:2016:714, 35. punkts.

⁸³ Lieta C-525/14 *Komisija / Čehijas Republika*, 2016, ECLI:EU:C:2016:714, 39. punkts.

⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/515 (2019. gada 19. marts) par citā dalībvalstī likumīgi tirgotu preču savstarpēju atzīšanu un Regulas (EK) Nr. 764/2008 atcelšanu, OV L 91, 29.3.2019., 1.–18. lpp.

⁸⁵ OV L 218, 13.8.2008., 21. lpp. Plašāku informāciju sk. šo norādījumu 8.3. punktā.

LESD 34.–36. panta praktiskajā piemērošanā pārskatīšanas procedūrās ir atkārtoti vērojami konkrētu veidu pasākumi. Vairāki no tiem ir raksturoti turpmāk tekstā.

4.1. Valsts noteikumi, kas saistīti ar importu (importa licences, pārbaudes un kontroles)

Valsts pasākumi, kas tieši attiecas uz produktu importu no citām dalībvalstīm, var apgrūtināt importu, tāpēc tos parasti uzskata par pasākumiem ar kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, kas ir pretrunā LESD 34. pantam. Pienākums pirms preču ieviešanas saņemt importa licenci ir skaidrs piemērs šajā saistībā. Tā kā šāda veida oficiālie procesi var izraisīt kavējumus, šāds pienākums var būt LESD 34. panta pārskatīšanas, pat ja licences piešķir automātiski un attiecīgās dalībvalsts nolūks nav paturēt sev tiesības atteikt licences izsniegšanu⁸⁶.

Pārbaudes un kontroles pasākumi, piemēram, veterinārā, sanitārā un fitosanitārā kontrole un citi kontroles pasākumi, tostarp importa (un eksporta) muitas pārbaude, ir uzskatāmi par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību attiecīgi 34. un 35. panta nozīmē⁸⁷. Šādas pārbaudes var apgrūtināt vai sadārdzināt importu vai eksportu, jo tās ir saistītas ar kavējumiem pārbaudes procedūrā un papildu transporta izmaksu rašanos tirgotājam.

Līdz ar iekšējā tirgus izveidi 1993. gada 1. janvārī tika likvidēta regulāra preču pārvadājumu robežkontrole. Kopš tā laika dalībvalstis nedrīkst veikt kontroles pasākumus uz robežām, ja vien tie neietilpst vispārējās kontroles sistēmā, kuru līdzīgā apmērā īsteno visā valsts teritorijā, un/vai tās nav izlases pārbaudes. Tomēr neatkarīgi no tā, kur šādi kontroles pasākumi notiek, tos joprojām uzskata par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību, ja tie ir sistemātiska ieviesto ražojumu kontrole⁸⁸. Tos var pamatot tikai izņēmuma gadījumos, ja ir izpildīti stingri nosacījumi⁸⁹.

4.2. Pienākums iecelt pārstāvi vai nodrošināt uzglabāšanu importētājā dalībvalstī

Tiesa konstatēja, ka prasība, lai importētāja darbīdarbības vieta atrastos preču galamērķa dalībvalstī, ir tiešā pretrunā pantam par brīvu preču apriti iekšējā tirgū. Tiesa nosprieda, ka, liekot uzņēmumiem, kas darbojas citā dalībvalstī, segt izmaksas, ko rada pārstāvja iecelšana importa dalībvalstī, tiek panākts, ka dažiem uzņēmumiem, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, rodas grūtības vai ir neiespējami sākt darbību šīs dalībvalsts tirgū⁹⁰. Arī pienākums iecelt pārstāvi vai aģentu vai izveidot filiāli, biroju vai noliktavu importētājā dalībvalstī parasti ir pretrunā LESD 34. pantam.

Dažas dalībvalstis ir mēģinājušas pamatot šādas prasības, argumentējot, ka tās ir vajadzīgas, lai nodrošinātu valsts noteikumu pienācīgu izpildi vispārējās interesēs, dažos gadījumos arī saistībā ar kriminālatbildību. Tiesa noraidīja šo argumentu. Tā nosprieda, ka, lai gan katrai dalībvalstij ir tiesības tās teritorijā veikt attiecīgus pasākumus, kas

⁸⁶ Apvienotās lietas C-51-54/71 *International Fruit Company / Produktschap voor Groenten en Fruit*, 1971, ECLI:EU:C:1971:128; lieta C-54/05 *Komisija/Somiju*, 2007, ECLI:EU:C:2007:168, 31. punkts.

⁸⁷ Lieta C-4/75 *Rewe Zentralfinanz / Landwirtschaftskammer*, 1975, ECLI:EU:C:1975:98.

⁸⁸ Lieta C-272/95 *Dt. Milchkontor II*, 1997, ECLI:EU:C:1997:191.

⁸⁹ Lieta C-28/09 *Komisija/Austrija*, 2011, ECLI:EU:C:2011:854, 119. punkts.

⁹⁰ Lieta C-155/82 *Komisija/Belģija*, 1983, ECLI:EU:C:1983:53, 7. punkts.

vajadzīgi, lai nodrošinātu sabiedriskās kārtības aizsardzību, šādi pasākumi ir pamatoti tikai tad, ja ir ievēroti konkrēti nosacījumi. Jābūt pierādītam, ka šādi pasākumi ir nepieciešami, lai sasniegtu leģitīmus vispārējas nozīmes mērķus, un ka šādu aizsardzību nevar nodrošināt ar līdzekļiem, kas mazāk ierobežo brīvu preču apriti⁹¹. Tiesa ir nospriedusi, ka, “lai gan kriminālsodiem var būt preventīva ietekme attiecībā uz darbībām, kurām tos piemēro, šo ietekmi nenodrošina un nekādā gadījumā nestiprina (...) tikai tas vien, ka valsts teritorijā atrodas persona, kas juridiski pārstāv ražotāju”⁹². Tādējādi vispārējo interešu mērķu ziņā prasība, ka valsts teritorijā jābūt ieceltam pārstāvim, nesniedz pietiekamas papildu garantijas, lai pamatotu izņēmumu attiecībā uz LESD 34. pantā noteikto aizliegumu.

Valsts prasības, kas nosaka ievesto preču turēšanu krājumā vai glabāšanu noliktavā, arī var būt LESD 34. panta pārkāpums, ja šie pasākumi diskriminē ievestās preces salīdzinājumā ar vietējām precēm. Tādi ir visi noteikumi, kas nosaka aizliegumus un ierobežojumus tikai ievestajām precēm vai pieprasa uzglabāt tikai šīs preces. Valsts pasākumu, saskaņā ar kuru ievestie vīna dzērieni bija jāuzglabā vismaz sešus mēnešus, lai tie varētu saņemt noteiktus kvalitātes apzīmējumus, Tiesa atzina par pasākumu ar kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību⁹³.

Līdzīgus šķēršļus preču tirdzniecībai var radīt ikviens valsts noteikums, kas atļauj noliktavas pilnīgi vai daļēji izmantot tikai vietējo preču glabāšanai vai kas nosaka, ka uz ievesto preču glabāšanu attiecas nosacījumi, kuri atšķiras no nosacījumiem, kas attiecas uz vietējām precēm, un kurus ir grūtāk izpildīt. Attiecīgi valsts pasākums, kas veicina vietēji ražoto preču uzglabāšanu, varētu radīt šķēršļus brīvai preču aprītei atbilstoši LESD 34. pantam.

4.3. Valsts noteikti aizliegumi attiecībā uz konkrētiem ražojumiem/vielām

Aizliegums tirgot konkrētu ražojumu vai vielu ir visierobežojošākais pasākums, ko dalībvalsts var noteikt attiecībā uz brīvu preču apriti. Lielākā daļa preču, uz kurām attiecinā valsts aizliegumus, ir pārtikas produkti, piemēram, vitamīni un citas pārtikas piedevas⁹⁴, kā arī ķīmiskas vielas⁹⁵.

Apsvērumi, ar kuriem dalībvalstis visbiežāk pamato šos stingros pasākumus, ir LESD 36. pantā noteiktā cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība un Tiesas judikatūrā noteiktās obligātās prasības, piemēram, vides aizsardzība. Bieži šos pamatojošos iemeslus kombinē. Dalībvalstij, kas nosaka valsts aizliegumu attiecībā uz ražojumu/vielu, ir jāpierāda, ka pasākums ir nepieciešams un, vajadzības gadījumā, ka attiecīgo ražojumu tirdzniecība būtiski apdraud, piemēram,

⁹¹ Turpat, 12. punkts. Sk. arī lietu C-12/02 *Grilli*, 2003, ECLI:EU:C:2003:538, 48. un 49. punkts; C-193/94 *Skanavi un Chryssanthakopoulos*, 1996, ECLI:EU:C:1996:70, 36.–38. punkts.

⁹² Lieta C-155/82 *Komisija/Belģija*, 1983, ECLI:EU:C:1983:53, 15. punkts.

⁹³ Lieta C-13/78 *Eggers / Freie Hansestadt Bremen*, 1978, ECLI:EU:C:1978:182.

⁹⁴ Lieta C-174/82 *Officier van Justitie / Sandoz*, 1983, ECLI:EU:C:1983:213; lieta C-24/00 *Komisija/Francija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:70; lieta C-420/01 *Komisija/Itālija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:363; lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492; lieta C-41/02 *Komisija/Nīderlande*, 2004, ECLI:EU:C:2004:762; lieta C-319/05 *Komisija/Vācija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:678.

⁹⁵ Lieta C-473/98 *Kemikalieinspektionen / Toolex-Alpha AB*, 2000, ECLI:EU:C:2000:379.

sabiedrības veselību, un ka šie noteikumi atbilst proporcionalitātes principam⁹⁶. Tostarp ir jāiesniedz visi attiecīgie pierādījumi, piemēram, tehniskie, zinātniskie, statistiskie vai ar uzturvērtību saistītie dati⁹⁷. *Humanplasma* lietā, lai gan aizlieguma mērķis bija nodrošināt asins un asins komponentu kvalitāti un drošību un tādējādi aizsargāt sabiedrības veselību, šis pasākums tika atzīts par tādu, kas pārsniedz to, kas ir nepieciešams⁹⁸.

Turklāt dalībvalstij pienākums pierādīt, ka izvirzīto mērķi nevar sasniegt ar citiem līdzekļiem, kam ir mazāk ierobežojoša ietekme uz ES iekšējo tirdzniecību⁹⁹. Piemēram, attiecībā uz Francijas aizliegumu pievienot dzērienu piedevu kofeīnu vairāk par noteikto normu Tiesa nosprieda, ka “atbilstošs marķējums, kas informē patērētājus par bagātināto produktu īpašībām un sastāvdaļām, sniegtu patērētājiem, kuri varētu uzņemt pārmērīgi lielu produktu pievienotās uzturvielas devu, iespēju pašiem izlemt, vai šos produktus lietot”¹⁰⁰. Tādējādi Tiesa atzina, ka aizliegums pievienot kofeīnu vairāk par noteikto normu nav vismazāk ierobežojošais pieejamais pasākums un tāpēc nav vajadzīgs, lai sasniegtu mērķi nodrošināt patērētāju aizsardzību.

Danish Vitamins lieta¹⁰¹ attiecās uz Dānijas administratīvo praksi, saskaņā ar kuru bija aizliegta pārtikas produktu bagātināšana ar vitamīniem un minerālvielām, ja nav iespējams pierādīt, ka šāda bagātināšana atbilst Dānijas iedzīvotāju vajadzībām. Sākotnēji Tiesa atzina, ka Dānijai pašai ir jālemj, kādu cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības līmeni tā plāno nodrošināt, ievērojot samērīguma principa piemērojamību. Tomēr Tiesa norādīja, ka Dānijas iestādēm bija pienākums pierādīt “katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā uztura paradumus valstī un starptautisko zinātnisko pētījumu rezultātus, ka to noteikumi ir vajadzīgi, lai efektīvi aizsargātu tajos minētās intereses”, un “ka attiecīgo produktu tirdzniecība reāli apdraud sabiedrības veselību”¹⁰². Galu galā Tiesa secināja, ka attiecīgais pasākums nav pamatojams, atsaucoties uz “reālu apdraudējumu sabiedrības veselībai”, kas būtu jānovērtē katrā gadījumā atsevišķi, rūpīgi novērtējot ietekmi, ko radītu minerālvielu un vitamīnu pievienošana pārtikas produktiem¹⁰³.

Kopumā Tiesai ir bijusi ierobežojoša pieeja attiecībā uz šādiem pasākumiem. Tomēr jomās, kurās trūkst zinātniskās noteiktības par konkrētu ražojumu vai vielu ietekmi, piemēram, uz sabiedrības veselību vai vidi, Tiesai šādus aizliegumus ir bijis grūtāk noraidīt¹⁰⁴. Šādos gadījumos Tiesas veiktajā vispārējā lietas novērtējumā liela nozīme ir arī tā dēvētajam piesardzības principam¹⁰⁵.

Lietās par sabiedrības veselības aizsardzību var rasties arī situācijas, kad dalībvalstis neaizliedz citā dalībvalstī atļauta produkta vai vielas pievienošanu, bet tikai pieprasa iepriekšēju atļauju tā pievienošanai. Šādos gadījumos dalībvalstis izpilda savus

⁹⁶ Lieta C-421/09 *Humanplasma GmbH / Austrijas Republika*, 2010, ECLI:EU:C:2010:760, 45. punkts.

⁹⁷ Lieta C-270/02 *Komisija/Itālija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:78.

⁹⁸ Lieta C-421/09 *Humanplasma GmbH / Austrijas Republika*, 2010, ECLI:EU:C:2010:760, 45. punkts.

⁹⁹ Lieta C-104/75 *De Peijper*, 1976, ECLI:EU:C:1976:67.

¹⁰⁰ Lieta C-24/00 *Komisija/Francija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:70, 75. punkts.

¹⁰¹ Lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492.

¹⁰² Lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492, 46. punkts.

¹⁰³ Turpat, 56. punkts.

¹⁰⁴ Lieta C-473/98 *Kemikalieinspektionen / Toolex-Alpha AB*, 2000, ECLI:EU:C:2000:379; lieta C-24/00 *Komisija/Francija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:70.

¹⁰⁵ Sk. 7.1.2. punktu turpmāk.

pieņēmumus saskaņā ar ES tiesību aktiem tikai tad, ja šādas procedūras ir pieejamas un īstenojamas saprātīgā termiņā un ja produktam noteikto aizliegumu var apstrīdēt valsts tiesās. Šai procedūrai jābūt skaidri noteiktai ar vispārpiemērojamu pasākumu, kas ir saistošs dalībvalsts valsts iestādēm. Šo “vienkāršoto procedūru” Tiesa raksturoja lietā C-344/90¹⁰⁶.

4.4. Cenu pasākumi

Lai gan Līgumā nav konkrētu noteikumu par valsts cenu regulēšanas noteikumiem, Tiesa vairākos gadījumos ir piemērojusi LESD 34. pantu valsts cenu regulēšanas noteikumiem.

Šādi noteikumi ietver vairākus pasākumus — minimālās un maksimālās cenas, cenu iesaldēšana, minimālās un maksimālās peļņas normas un tālākpārdošanas cenas uzturēšana.

Minimālās cenas. Konkrētā apmērā noteikta minimālā cena, kaut arī to vienādi piemēro vietējiem un ievestajiem ražojumiem, var ierobežot importu, neļaujot ievesto preču zemāko pašizmaksu atspoguļot mazumtirdzniecības cenā. Tādējādi importētājiem ir liegts izmantot to konkurences priekšrocības, tāpēc tas ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē, jo patērētājs nevar izmantot šīs cenas priekšrocības¹⁰⁷. Tomēr minimālās cenas var regulēt ES līmenī, piemēram, ar dalībvalsts tiesību aktiem, ar kuriem nosaka minimālās cenas tabakai un kuri būtu jāapsver, ievērojot Padomes 2011. gada 21. jūnija Direktīvu 2011/64/ES par tabakas izstrādājumiem piemērotā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm.

Lietā C-221/15 *Colruyt*, kas attiecās uz tabakas izstrādājumu cenu noteikšanu Beļģijā, Tiesa nosprieda, ka valsts tiesiskais regulējums, ar kuru mazumtirgotājiem ir aizliegts pārdot tabakas izstrādājumus par vienības cenu, kas ir mazāka nekā cena, kuru ražotājs vai importētājs ir norādījis uz šiem izstrādājumiem piestiprinātās zīmogmarkas, ciktāl ražotājs vai importētājs šo cenu ir brīvi noteicis, nav aizliegts ar LESD 34. pantu¹⁰⁸. Šajā gadījumā Tiesa konstatēja, ka tabakas izstrādājumu minimālās cenas noteikšana ir noteikts pārdošanas veids, kas attiecas uz visiem attiecīgajiem tirgotājiem, kuri darbojas valsts teritorijā, un kas netraucē tabakas izstrādājumiem no citas dalībvalsts piekļūt Beļģijas tirgum vairāk nekā vietējiem tabakas izstrādājumiem.

Scottish Whiskey Association lietā Tiesa izvērtēja, vai Skotijas valdība, nosakot alkohola vienības minimālās cenas, ir pārkāpusi LESD 34. pantu. Konkrēto pasākumu mērķis bija izskaust no tirgus alkoholu par ļoti zemām cenām, un tie tika pamatoti ar sabiedrības veselības apsvērumiem. Tiesa konstatēja, ka fakts, ka ar dalībvalsts tiesisko regulējumu “ir liegta iespēja zemāku importēto preču pašizmaksu atspoguļot pārdošanas cenā patērētājam”, ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Lieta C-344/90 *Komisija/Francija*, 1992, ECLI:EU:C:1992:328.

¹⁰⁷ Lieta C-231/83 *Cullet*, 1985, ECLI:EU:C:1985:29; lieta C-82/77 *Van Tiggele*, 1978, ECLI:EU:C:1978:10.

¹⁰⁸ Lieta C-221/15 *Colruyt*, 2016, ECLI:EU:C:2016:704, 41. punkts.

¹⁰⁹ Lieta C-333/14 *Scottish Whiskey Association un citi / The Lord Advocate and The Advocate General of Scotland*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 50. punkts.

Maksimālās cenas. Pirms sprieduma *Keck* lietā Tiesa bija nospriedusi, ka, lai gan maksimālā cena, ko vienādi piemēro vietējiem un ievestajiem ražojumiem, pati par sevi nav pasākums ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību, tai var būt šāda iedarbība, ja šo cenu nosaka tādā līmenī, ka ievesto ražojumu pārdošana ir neiespējama vai sarežģītāka nekā vietējo ražojumu pārdošana. Tā var likvidēt visas konkurences priekšrocības, ko sniedz ievestās preces, un/vai, ja maksimālo cenu nosaka pārāk zemu, ir iespējams, ka nav ņemtas vērā importētājam radušās transporta izmaksas¹¹⁰.

Cenu iesaldēšana. Līdzīgi pirms nolēmuma *Keck* lietā (sk. 3.4.2.2. iedaļu) Tiesa savā agrīnajā jurisdikcijā uzskatīja, ka cenu iesaldēšana, ko vienādi piemēro vietējiem ražojumiem un ievestajiem ražojumiem, pati par sevi nav pasākums ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību. Tomēr tai *de facto* var būt šāda iedarbība, ja cenas ir noteiktas tādā līmenī, ka ievesto ražojumu tirdzniecība ir vai nu neiespējama, vai sarežģītāka nekā vietējo preču tirdzniecība¹¹¹. Proti, gadījumā, ja importētāji var pārdot ievesto ražojumu tikai ar zaudējumiem.

Minimālās un maksimālās peļņas normas. Šīs ir normas, kas izteiktas konkrētā summā, nevis procentos no pašizmaksas. Saskaņā ar ES Tiesas judikatūru pirms *Keck* lietas tās ne vienmēr ir pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē. Tas attiecas arī uz fiksētu mazumtirdzniecības peļņas normu, kas aprēķināta proporcionāli mazumtirdzniecības cenai, kuru brīvi nosaka ražotājs, vismaz gadījumā, ja tā nodrošina pienācīgu atlīdzību mazumtirgotājam. Tomēr uz maksimālo peļņas normu, kas izteikta vienā summā, kuru piemēro vietējiem ražojumiem un ievestajiem ražojumiem un attiecībā uz kuru nav ņemtas vērā importa izmaksas, attiecas LESD 34. pants¹¹².

Kopš sprieduma *Keck* lietā Tiesa ir bieži uzskatījusi, ka uz valsts cenu regulēšanas noteikumiem attiecas jēdziens “pārdošanas veidi”¹¹³. Šajā ziņā uz tiem var neattiekties LESD 34. panta darbības joma, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi. Tas, ka “cenu regulēšana” var būt “pārdošanas veidi”, ir apstiprināts *Belgapom* lietā, kurā tika atzīts, ka uz Beļģijas tiesību aktiem, kas aizliedz tirdzniecību ar zaudējumiem un tirdzniecību, kura saistīta tikai ar ļoti nelielu peļņas normu, LESD 34. pants neattiecas¹¹⁴.

Tomēr nesenoajā *LIBRO* lietā Tiesa noteikumu, ar kuru importētājiem tiek liegts grāmatām vācu valodā noteikt zemāku cenu nekā izdevēja noteiktā vai ieteiktā mazumtirdzniecības cena, sākotnēji klasificēja par noteiktu pārdošanas veidu, kā definēts spriedumā *Keck* lietā. Tomēr tā secināja, ka attiecīgais noteikums faktiski ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību, ciktāl tas rada atsevišķu regulējumu, kura rezultātā ražojumiem no citām dalībvalstīm piemēro nelabvēlīgāku režīmu¹¹⁵.

Deutsche Parkinson Vereinigung lietā Tiesa piemēroja tirgus piekļuves pieeju savā izvērtējumā par cenu noteikšanu aptiekās tirgotām cilvēkiem paredzētām receptu zālēm,

¹¹⁰ Lieta C-65/75 *Tasca*, 1976, ECLI:EU:C:1976:30; lieta C-88-90/75 *SADAM*, 1976, ECLI:EU:C:1976:32; lieta C-181/82 *Roussel*, 1983, ECLI:EU:C:1983:352; lieta C-13/77 *GB-INNO v ATAB*, 1977, ECLI:EU:C:1977:185.

¹¹¹ Lieta C-16-20/79 *Danis*, 1979, ECLI:EU:C:1979:248.

¹¹² Lieta C-116/84 *Roelstrate*, 1985, ECLI:EU:C:1985:237; lieta C-188/86 *Lefevre*, 1987, ECLI:EU:C:1987:327.

¹¹³ Papildu informāciju par pārdošanas veidiem sk. 3.4.2.2. iedaļā.

¹¹⁴ Lieta C-63/94 *Belgapom v ITM and Vocarex*, 1995, ECLI:EU:C:1995:270.

¹¹⁵ Lieta C-531/07 *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft v LIBRO*, 2009, ECLI:EU:C:2009:276.

savā spriedumā tieši neatsaucoties uz *Keck* lietu. Salīdzinājusi cenu noteikšanas ietekmi uz aptiekām, kuru juridiskā adrese ir Vācijā, un tām, kuras reģistrētas citās dalībvalstīs, tā galu galā konstatēja, ka šī sistēma ir pasākums ar kvantitatīvam importa ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību¹¹⁶. Tika konstatēts, ka aptiekām, kas nodarbojas ar tirdzniecību pa pastu, ir ierobežota spēja konkurēt ar tradicionālajām aptiekām pakalpojumu ziņā, un tāpēc tās galvenokārt konkurē uz cenu pamata, kā rezultātā tās vairāk ietekmē cenu noteikšana. Savā novērtējumā Tiesa atsaucās uz *DocMorris* lietu, kas attiecās uz Vācijas tiesību aktiem, ar kuriem tika aizliegta zāļu tirdzniecība ārpus aptiekām un attiecīgi arī tiešsaistē, to pamatojot ar spriedumu *Keck* lietā¹¹⁷.

Kā izklāstīts iepriekš, *Scottish Whiskey Association* lietā Tiesa secināja, ka minimālās cenas noteikšana ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību, pamatojoties uz tirgus piekļuves kritēriju, bet tieši neatsaucās uz spriedumu *Keck* lietā. Tā argumentēja, ka “tādēļ vien, ka ar to ir liegta iespēja zemāku importēto preču pašizmaksu atspoguļot pārdošanas cenā patērētājam, aplūkots tiesiskais regulējums var likt šķēršļus piekļuvei (...)”¹¹⁸.

4.5. Atļaujas izsniegšanas procedūras

Valsts sistēmas, kas nosaka, ka pirms preču tirdzniecības ir jāsaņem atļauja, ierobežo piekļuvi importētājas dalībvalsts tirgum, un tādējādi tās uzskata par pasākumu ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē¹¹⁹. Tiesa ir noteikusi vairākus nosacījumus, kas šādu iepriekšēju atļaujas izsniegšanu varētu pamatot¹²⁰:

- lai ierobežotu valsts iestāžu rīcības brīvību un nepieļautu tās patvaļīgu izmantošanu, iepriekšējas atļaujas izsniegšanas procedūras pamatā ir jābūt objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem, kas attiecīgajiem uzņēmumiem ir zināmi iepriekš;
- procedūra neparedz tādu pārbaužu veikšanu, kas būtībā ir tādas pašas kā tās, kas tajā pašā vai citā dalībvalstī veiktas saistībā ar citām procedūrām;
- iepriekšējas atļaujas izsniegšanas procedūra būs jāizmanto tikai tad, ja varēs uzskatīt, ka turpmāka pārbaude ir nokavēta un ka tāpēc tā nebūs patiesi efektīva un neļaus sasniegt izvirzīto mērķi;
- procedūra tās ilguma vai tās izraisītu nesamērīgi augstu izmaksu dēļ nedrīkstētu atturēt attiecīgos uzņēmējus no to uzņēmējdarbības plānu īstenošanas;

¹¹⁶ Lieta C-148/15 *Deutsche Parkinson Vereinigung*, 2016, ECLI:EU:C:2016:394, 23.–27. punkts.

¹¹⁷ Lieta C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664, 6. punkts.

¹¹⁸ Lieta C-333/14 *Scottish Whiskey Association*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 32. punkts (papildināts ar izcēlumu).

¹¹⁹ Sk., piemēram, lieta C-254/05 *Komisija /Beļģija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:319; lieta C-432/03 *Komisija/Portugāle*, 2005, ECLI:EU:C:2005:669, 41. punkts; lieta C-249/07 *Komisija/Nīderlande*, 2008, ECLI:EU:C:2008:683, 26. punkts.

¹²⁰ Lieta C-390/99 *Canal Satellite Digital*, 2002, ECLI:EU:C:2002:34; lieta C-333/08 *Komisija/Francija*, 2010, ECLI:EU:C:2010:44; lieta C-423/13 *Vilniaus Energija*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2186.

- procedūra neparedz tehniskas analīzes, ja tās jau ir veiktas citā dalībvalstī un ja to rezultāti ir pieejami¹²¹.

4.5.1. Tipa apstiprināšana

Tipa apstiprināšanas prasības nosaka normatīvos, tehniskos un drošības nosacījumus, kādiem ražojumam ir jāatbilst. Attiecīgi tipa apstiprināšana neattiecas tikai uz kādu konkrētu nozari, jo šādas prasības pastāv ļoti dažādiem ražojumiem, piemēram, kuģu aprīkojumam, mobilajiem tālruņiem, vieglajiem automobiļiem un medicīniskajam aprīkojumam.

Parasti tipa apstiprināšana ir jāveic, pirms ražojumu var laist tirgū. Atbilstība tipa apstiprināšanas prasībām bieži tiek norādīta ražojuma marķējumā. Piemēram, CE zīme apstiprina atbilstību šādām prasībām vai nu ar ražotāja pašdeklarācijas, vai trešās puses sertifikācijas starpniecību.

Lai gan ES mēroga kopējās tipa apstiprināšanas prasības parasti veicina ražojumu tirdzniecību iekšējā tirgū, dalībvalstu tipa apstiprināšana nesaskaņotajās jomās var radīt šķēršļus preču tirdzniecībai. Turklāt ražojumu atšķirīgo standartu dēļ ražotājiem vienu un to pašu ražojumu ir grūti tirgot dažādās dalībvalstīs, un tie var ievērojami paaugstināt atbilstības izmaksas. Tāpēc prasības, saskaņā ar kurām pirms ražojumu laišanas tirgū ir jāveic valsts tipa apstiprināšana, ir uzskatāmi par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību¹²².

To pamatojot ar veselības vai drošības apsvērumiem, dalībvalsts var būt tiesīga pieprasīt, lai attiecībā uz ražojumu, par kuru jau saņemts apstiprinājums citā dalībvalstī, tiek īstenota jauna pārbaudes un apstiprināšanas procedūra. Tomēr šādos gadījumos importētājai dalībvalstij ir jāņem vērā eksporta dalībvalstī(-īs) veiktie pārbaudes vai kontroles pasākumi, kas sniedz līdzvērtīgas garantijas vai aizsardzību¹²³.

Lietā *Komisija/Portugāle*¹²⁴ uzraudzības iestāde uzņēmumam neizsniedza atļauju, kas vajadzīga, lai varētu uzstādīt ievestas polietilēna caurules, jo šīs caurules nebija apstiprinājuši valsts kontroles iestāde. Uzņēmuma sertifikātus, kas netika atzīti, bija izsniedzis Itālijas kontroles institūts. Tiesa nosprieda, ka iestādēm (šajā gadījumā Portugāles iestādēm) ir jāņem vērā sertifikāti, ko izsniegušas citas dalībvalsts sertifikācijas iestādes, īpaši tad, ja dalībvalsts ir pilnvarojusi minētās iestādes šā uzdevuma veikšanai. Ciktāl Portugāles iestādēm nebija pietiekami daudz informācijas, lai pārlicinātos par attiecīgo sertifikātu derīgumu, tās būtu varējušas iegūt attiecīgo materiālu no eksportētājas dalībvalsts iestādēm. No valsts iestādes, kurai iesniedz ražojuma apstiprināšanas vai atzīšanas pieteikumu, tiek prasīta proaktīva pieeja.

4.5.2. Automobiļu reģistrācija

Saskaņā ar ES tiesību aktiem mehāniskā transportlīdzekļa reģistrācijas procesam parasti ir trīs dažādi posmi. Pirmkārt, ir jāapstiprina mehāniskā transportlīdzekļa tehniskās īpašības — pārsvarā gadījumu ar EK tipa apstiprinājumu. Uz dažiem mehāniskajiem

¹²¹ Lieta C-423/13 *Vilniaus Energija*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2186, 55. punkts.

¹²² Lieta C-21/84 *Komisija/Francija*, 1985, ECLI:EU:C:1985:184.

¹²³ Lieta C-455/01 *Komisija/Itālija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:551.

¹²⁴ Lieta C-432/03 *Komisija/Portugāle*, 2005, ECLI:EU:C:2005:514.

transportlīdzekļiem tomēr vēl joprojām attiecas valsts apstiprināšanas procedūras. Otrkārt, lietotiem transportlīdzekļiem veic tehnisko apskati, kuras mērķis ir pārbaudīt, vai konkrētais mehāniskais transportlīdzeklis reģistrācijas brīdī ir labā tehniskajā stāvoklī. Visbeidzot, mehānisko transportlīdzekli reģistrē, atļaujot to izmantot ceļu satiksmē, to identificējot un tam izsniedzot reģistrācijas numuru.

Tiesa ir arī analizējusi atteikumu reģistrēt transportlīdzekli, kura stūres iekārta, tostarp stūre, atrodas labajā pusē. Lietās C-61/12 un C-639/11 tā nosprieda, ka šāds tiesību akts ir pasākums ar importa kvantitatīvajiem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, ciktāl tā sekas ir traucēta tirgus pieejamība transportlīdzekļiem ar stūres iekārtu labajā pusē, kuri ir likumīgi ražoti un reģistrēti citā dalībvalstī. Tiesa noteica, ka šāda prasība nav nepieciešama, lai sasniegtu mērķi nodrošināt drošību uz ceļiem¹²⁵.

4.6. Reklāmas ierobežojumi

Reklāmai ir pirmatnēja loma attiecībā uz ienākšanu tirgū, jo īpaši tādu ražojumu gadījumā, kurus likumīgi tirgo citā dalībvalstī. To, cik svarīga nozīme ir reklāmai, lai vienas dalībvalsts ražojums varētu ienākt citas dalībvalsts tirgū, ir atzinuši gan ģenerālvokāti¹²⁶, gan Tiesa¹²⁷. Reklāmas mērķis un uzdevums cita starpā ir pārliecināt patērētājus mainīt zīmolus vai iegādāties jaunus ražojumus.

Pirms sprieduma *Keck* lietā (sk. 3.4.2.2. iedaļu) Tiesa bieži nosprieda, ka uz valsts pasākumiem, ar kuriem nosaka reklāmas ierobežojumus, attiecas LESD 34. pants. Viena no šādām lietām bija *Oosthoek* lieta, kas attiecās uz aizliegumu piedāvāt vai pasniegt dāvanas pārdošanas veicināšanas nolūkā. Tiesa nosprieda, ka, lai gan “tiesību akts, kas ierobežo vai aizliedz noteikta veida reklāmu un noteiktus pārdošanas veicināšanas līdzekļus, tieši neietekmē importu, tas tomēr var ierobežot importa apjomu, jo tas ietekmē ievesto ražojumu tirdzniecības iespējas”¹²⁸. Tomēr kopš sprieduma *Keck* lietā Tiesa dažos aspektos, šķiet, ir piemērojusi citu pieeju (uzskatījusi reklāmas ierobežojumus par pārdošanas veidiem). Neraugoties uz to, ar reklāmu saistītus pasākumus, kas ietilpst pārdošanas veidu kategorijā, uzskata par noteikumiem, kas attiecas uz ražojumiem, ja šie pasākumi ietekmē nosacījumus, kādiem precēm ir jāatbilst¹²⁹.

Šķiet, ka parastā pieeja, ko Tiesa tagad ievēro, ir balstīta uz atzinumu, ka reklāmas un pārdošanas veicināšanas ierobežojumi ir uzskatāmi par pārdošanas veidiem, un, ja vien tie nav diskriminējoši, uz tiem neattiecas LESD 34. panta darbības joma¹³⁰. Tomēr, ja

¹²⁵ Lieta C-61/12, *Komisija/Lietuva*, 2014, ECLI:EU:C:2014:172, 57. un 69. punkts. Sk. arī lietu C-639/11, *Komisija/Polija*, 2014, ECLI:EU:C:2014:173.

¹²⁶ Sk., piemēram, ģenerālvokāta *Jacobs* secinājumus lietā C-412/93 *Leclerc-Siplec*, 1995, ECLI:EU:C:1995:26, un ģenerālvokāta *Geelhoed* secinājumus lietā C-239/02 *Douwe Egberts*, 2004, ECLI:EU:C:2004:445.

¹²⁷ Sk., piemēram, apvienotās lietas C-34/95 un C-36/95 *De Agostini*, 1997, ECLI:EU:C:1997:344.

¹²⁸ Lieta C-286/81 *Oosthoek*, 1982, ECLI:EU:C:1982:438, 15. punkts. Sk. arī lietas pirms sprieduma *Keck* lietā: lietu C-362/88 *GB-INNO*, 1990, ECLI:EU:C:1990:102, un lietu C-1/90 *Aragonesa*, 1991, ECLI:EU:C:1991:327.

¹²⁹ Lieta C-470/93 *Mars*, 1995, ECLI:EU:C:1995:224, 13. punkts (pasākums paredz iepakojuma un reklāmas papildu izmaksas). Sk. arī lietu C-368/95 *Familiapress*, 1997, ECLI:EU:C:1997:325, 11. punktu.

¹³⁰ Sk. lietu C-292/92 *Hünernmund*, 1993, ECLI:EU:C:1993:932 (aizliegums reklamēt “parafarmaceutiskos” līdzekļus ārpus aptiekām) un lietu C-412/93 *Leclerc-Siplec*, 1995, ECLI:EU:C:1995:26 (televīzijas reklāmas ierobežošana);

attiecīgais pasākums ir diskriminējošs, uz to attiecas LESD 34. pants. Tāpēc valsts reklāmas ierobežojumi, kuru dēļ preču no citām dalībvalstīm pārdošana ir sarežģītāka nekā vietējo preču pārdošana, var būt pasākums ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību. Tiesa ir arī nospriedusi, piemēram, ka “pilnīgs produkta īpašību reklamēšanas aizliegums”¹³¹ citu dalībvalstu izcelsmes ražojumu piekļuvi tirgum varētu apgrūtināt vairāk nekā patērētājiem labāk pazīstamo vietējo ražojumu piekļuvi tirgum¹³².

Kā izklāstīts iepriekš, Tiesa, šķiet, sasaista ierobežojuma apjomu ar diskrimināciju. Proti, ja ierobežojums ir pilnīgs, tiek pieņemts, ka tam varētu būt lielāka ietekme uz ievestajiem ražojumiem¹³³, savukārt, ja ierobežojums ir daļējs, tad tā ietekme uz vietējiem un ievestajiem ražojumiem varētu būt vienāda¹³⁴. Tomēr būtu jāuzsver, ka *Dior* lietā¹³⁵ un *Gourmet* lietā¹³⁶ Tiesa norādīja, ka dažiem *reklāmas aizliegumiem* var arī nebūt lielākas ietekmes uz importu nekā uz vietējām precēm.

Tiesa ir arī uzsvērusi, ka interneta reklāmas ierobežojumi neietekmē vienādi vietējo preču (konkrētajā lietā — valsts izcelsmes zāļu un zāļu no citām dalībvalstīm) tirdzniecību un citu dalībvalstu izcelsmes zāļu tirdzniecību (lieta C-322/01, *Deutscher Apothekerverband*). Tāpēc interneta reklāmas ierobežojumi var būt šķērslis, uz kuru attiecas LESD 34. pants.

4.7. Tehniskie noteikumi, kuros iekļautas prasības attiecībā uz preču izskatu (svaru, sastāvu, izskatu, marķējumu, formu, izmēru, iepakojumu)

Prasības, kurām ievestajiem ražojumiem jāatbilst attiecībā uz formu, izmēru, svaru, sastāvu, izskatu, identifikāciju vai laišanu tirgū, var noteikt, ka ražotājiem un importētājiem attiecīgie ražojumi jāpielāgo noteikumiem, kas ir spēkā dalībvalstī, kurā šos ražojumus tirgo, piemēram, mainot ievesto ražojumu marķējumu¹³⁷. Tiesa savā spriedumā lietā C-27/80 *Fietje*¹³⁸ nosprieda, ka tas, ka dalībvalsts noteikumu, kurš aizliedz pārdot konkrētus alkoholiskos dzērienus ar citu aprakstu, kas nav valsts tiesību aktos paredzētais, attiecinā arī uz dzērieniem, kas ievesti no citām dalībvalstīm, tādējādi

sal. ar apvienotajām lietām C-34/95 un C-36/95 *De Agostini*, 1997, ECLI:EU:C:1997:344; lieta C-405/98 *Gourmet*, 2001, ECLI:EU:C:2001:135.

¹³¹ Lieta C-239/02 *Douwe Egberts*, 2004, ECLI:EU:C:2004:445, 53. punkts.

¹³² Attiecībā uz diskrimināciju starp vietējiem uzņēmējiem un citu dalībvalstu uzņēmējiem sk. lietu C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664, 74. punktu, un lietu C-254/98 *Heimdienst*, 2000, ECLI:EU:C:2000:12, 26. punktu. Sk. arī lietas C-87/85 un C-88/85 *Legia un Gyselinx*, 1986, ECLI:EU:C:1986:215, 15. punkts, un lieta C-189/95 *Franzén*, 1997, ECLI:EU:C:1997:504, 71. punkts.

¹³³ Šajā kontekstā sk. lietu C-405/98 *Gourmet*, 2001, ECLI:EU:C:2001:135; lietas C-34/95 un C-36/95, *De Agostini*, 1997, ECLI:EU:C:1997:344, un lietu C-239/02, *Douwe Egberts*, 2004, ECLI:EU:C:2004:445 (aizliegums lietot atsaucē uz “novājēšanu” un “medicīniskiem ieteikumiem, apliecinājumiem, paziņojumiem vai apstiprinošiem paziņojumiem”).

¹³⁴ Šajā kontekstā sk. lietu C-292/92 *Hünernund*, 1993, ECLI:EU:C:1993:932, un lietu C-71/02 *Karner*, 2004, ECLI:EU:C:2004:181 (aizliegums izmantot norādes, ka preces ir no maksātnespējīga uzņēmuma).

¹³⁵ Lieta C-337/95 *Dior*, 1997, ECLI:EU:C:1997:517.

¹³⁶ Lieta C-405/98 *Gourmet*, 2001, ECLI:EU:C:2001:135.

¹³⁷ Lieta C-33/97 *Colim*, 1999, ECLI:EU:C:1999:274, 37. punkts, un lieta C-416/00 *Morellato*, 2003, ECLI:EU:C:2003:475, 29. un 30. punkts; lieta C-217/99 *Komisija/Belģija*, 2000, ECLI:EU:C:2000:638, 17. punkts.

¹³⁸ Lieta C-27/80, *Fietje*, ECLI:EU:C:1980:293, 15. punkts.

radot nepieciešamību mainīt marķējumu, ar kuru ievestie dzērieni tiek likumīgi tirgoti eksportētājā dalībvalstī, ir jāuzskata par pasākumu ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību, kas ir aizliegts ar LESD 34. pantu.

Tā kā prasības attiecībā uz preču izskatu ir tieši saistītas ar pašu ražojumu, tās neuzskata par pārdošanas veidiem. Tās uzskata par pasākumiem ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē¹³⁹.

Par LESD 34. pantam pretrunā esošiem ir atzīti, piemēram, šādi pasākumi:

- stingra prasība, lai nesaskaņotiem būvizstrādājumiem tiktu piestiprināta *CE* zīme¹⁴⁰;
- prasība margarīnu tirgot kubveida iepakojumā, lai tas atšķirtos no sviesta¹⁴¹;
- dalībvalsts aizliegums tirgot no dārgmetāliem izgatavotas preces bez vajadzīgajām (oficiālajām valsts) proves zīmēm¹⁴²;
- aizliegums pa pastu un tiešsaistē tirgot tādas video un DVD ierakstus, kas neietver norādi par vecumu, no kura tos ir atļauts skatīties, kas izriet no augstākās reģionālās iestādes vai pašregulācijas organizācijas klasifikācijas lēmuma¹⁴³.

4.8. Norādes par izcelsmi, kvalitātes zīmes, aicinājums pirkt vietējos ražojumus

Valsts noteikumi, kas paredz, ka uz ražojuma vai tā marķējuma ir jānorāda ražojuma izcelsme, ir pasākums ar līdzvērtīgu ietekmi, kas ir pretrunā LESD 34. pantam.

Tiesa ir nospriedusi, ka valsts noteikumi par izcelsmes obligātu norādīšanu var mudināt patērētājus pirkt valsts ražojumus, kaitējot līdzvērtīgiem ražojumiem, kuru izcelsme ir citās dalībvalstīs¹⁴⁴. Kā uzskata tiesa, šādu noteikumu dēļ citās dalībvalstīs ražotu līdzīgu preču tirgošana dalībvalstī var kļūt sarežģītāka un var palēnināties ekonomiskā iekļūšana Eiropas Savienības tirgū, nelabvēlīgi ietekmējot saražoto preču pārdošanu darba dalīšanas starp dalībvalstīm dēļ¹⁴⁵. Tiesa arī norādīja, ka uzņēmēja interesēs var būt pašam norādīt savu produktu izcelsmi, lai gan tam nav pienākuma to darīt. Šādā gadījumā patērētāji var būt aizsargāti pret nepatiesām vai maldinošām izcelsmes

¹³⁹ Lieta C-385/10 *Elenca Srl / Ministero dell'Interno*, 2012, ECLI:EU:C:2012:634.

¹⁴⁰ Turpat.

¹⁴¹ Lieta C-261/81 *Rau / De Smedt*, 1982, ECLI:EU:C:1982:382.

¹⁴² Lieta C-30/99 *Komisija/Irija*, 2001, ECLI:EU:C:2001:346; lieta C-525/14 *Komisija / Čehijas Republika*, 2016, ECLI:EU:C:2016:714; sk. arī lietu C-481/12 *UAB Juvelta / VĮ Lietuvos prabavimo rūmai*, 2014, ECLI:EU:C:2014:11.

¹⁴³ Lieta C-244/06 *Dynamic Medien Vertriebs GmbH / Avides Media AG*, 2008, ECLI:EU:C:2008:85; šajā spriedumā tirdzniecības šķēršļus tomēr uzskatīja par pamatoti nepilngadīgo personu aizsardzības apsvērumu dēļ.

¹⁴⁴ Sk., piemēram, lietu C-207/83 *Komisija / Apvienotā Karaliste*, 1985, ECLI:EU:C:1985:161, 17. punktu.

¹⁴⁵ Sk. lietu C-95/14 *UNIC un Uni.co.pel*, 2015, ECLI:EU:C:2015:492, 44. punktu.

norādēm, kas var rasties, ļaujoties uz esošiem noteikumiem, kuri aizliedz šādu rīcību¹⁴⁶.

Tāpat Tiesa ir nospriedusi, ka kvalitātes shēmām, kas noteiktas valsts tiesību aktos un ir saistītas ar ražojuma izcelsmi, var būt līdzīga ietekme. Pat ja šāda konkrēta kvalitātes shēma ir brīvprātīga, tā joprojām ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību, ja attiecīgā apzīmējuma izmantošana veicina vai varētu veicināt attiecīgā ražojuma pārdošanu salīdzinājumā ar ražojumiem, kas negūst labumu no tā izmantošanas¹⁴⁷.

Tiesa ir nospriedusi, ka dalībvalstis ir pilnvarotas noteikt kvalitātes shēmas to teritorijā ražotiem lauksaimniecības produktiem un var noteikt prasību, ka kvalitātes apzīmējumu izmantošanai ir jāatbilst šādām shēmām. Tomēr šādas shēmas un apzīmējumi nedrīkst būt saistīti ar prasību, ka attiecīgo produktu ražošanas procesam jānotiek valsts teritorijā, bet tiem ir jābūt atkarīgiem tikai no to raksturīgo iezīmju esības, kuras piešķir produktiem likumā prasīto kvalitāti¹⁴⁸. Tāpēc šādai shēmai ir jābūt pieejamai ikvienam ražotājam Savienībā vai jebkuram citam potenciālajam Savienības uzņēmējam, kura produkti atbilst prasībām. Būtu jāizvairās noteikt prasības, kas traucē šīs shēmas pieejamību ražojumiem no citām dalībvalstīm, jo tādējādi var tikt veicināta vietējās izcelsmes ražojumu pārdošana, kaitējot ievestajiem ražojumiem¹⁴⁹.

Tiesa ir atzinusi valsts tiesību aktos noteiktas kvalitātes shēmas, ja tās ļauj ievest ražojumus no citām dalībvalstīm ar nosaukumiem, kas tiem ir, pat tad, ja tie ir līdzīgi vai identiski valsts tiesību aktos paredzētajiem nosaukumiem¹⁵⁰.

Tāpat arī reklāmas kampaņa, ko vada dalībvalstu iestādes un kas saistīta ar kvalitātes un/vai izcelsmes marķējumu, ir pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību atbilstoši LESD 34. pantam. Viszināmākā lieta, kas saistīta ar šādu aicinājumu iegādāties vietējos ražojumus, bija *Buy Irish* lieta¹⁵¹, kas attiecās uz plaša mēroga kampaņu, kurā mudināja iegādāties valsts ražojuma preces. Tiesa ir arī nospriedusi, ka shēma, ko izveidojušas iestādes, lai veicinātu dažu tādu ražojumu izplatīšanu, kuri ražoti konkrētā valstī vai reģionā, var mudināt patērētājus iegādāties šādus ražojumus, nevis ievestos ražojumus¹⁵².

4.9. Ierobežojumi attiecībā uz tālpārdošanu (pārdošana internetā, pa pastu utt.)

Līdz ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstību preces iekšējā tirgū arvien vairāk tiek tirgotas, izmantojot internetu. Tādējādi ir palielinājies Tiesas izskatāmo lietu

¹⁴⁶ Sk. lietu C-207/83 *Komisija / Apvienotā Karaliste*, 1985, ECLI:EU:C:1985:161, 21. punktu.

¹⁴⁷ Sk. lietu C-325/00 *Komisija/Vācija*, 2002, ECLI:EU:C:2002:633, 24. punktu, un lietu C-255/03 *Komisija/Beļģija*, ECLI:EU:C:2004:378.

¹⁴⁸ Sk. lietu C-13/78, *Eggers*, ECLI:EU:C:1978:182, 24. un 25. punktu.

¹⁴⁹ Sk. Tiesas spriedumu apvienotajās lietās no C-321/94 līdz C-324/94 *Pistre un citi*, ECLI:EU:C:1997:229, 45. punktu.

¹⁵⁰ Lieta C-169/17 *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, 2018, ECLI:EU:C:2018:440, 24.–28. punkts un citētā judikatūra.

¹⁵¹ Lieta C-249/81 *Komisija/Īrija*, 1982, ECLI:EU:C:1982:402.

¹⁵² Sk., piemēram, lietu C-325/00 *Komisija/Vācija*, 2002, ECLI:EU:C:2002:633, lietu C-6/02 *Komisija/Francija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:136. Sk. arī apvienotās lietas no C-204/12 līdz C-208/12, *Essent Belgium*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2192, 88., 90.–95. un 116. punktu. Sk. arī lietu C-573/12 *Ålands Vindkraft*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2037.

skaits, kas saistīts ar darījumiem internetā, kuros preces tiek pārvietotas no vienas dalībvalsts uz citu.

Jautājumi, ko Tiesai iesniedza *DocMorris* lietā¹⁵³, radās valsts tiesvedībā, kas attiecās uz cilvēkiem paredzētu medikamentu tirdzniecību internetā dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā *DocMorris* darbojas. Tobrīd spēkā esošie Vācijas tiesību akti aizliedza tādu medikamentu tirdzniecību pa pastu, kurus drīkst pārdot tikai aptiekās.

Pirmais valsts tiesas iesniegtais jautājums bija par to, vai par LESD 34. panta pārkāpumu var uzskatīt gadījumu, kad apstiprinātus medikamentus, kuru tirdzniecība attiecīgajā dalībvalstī ir atļauta tikai aptiekās, nedrīkst, izmantojot citā dalībvalstī apstiprinātu aptieku starpniecību, komerciālā nolūkā importēt pa pastu, izpildot individuālu pasūtījumu internetā.

Vispirms Tiesa klasificēja šo valsts ierobežojumu kā pārdošanas veidu, kas var būt LESD 34. panta pārkāpums, ja tas ir diskriminējošs. Visupirms, atbilstoši *De Agostini* lietai (reklāmas nozīme attiecīgā ražojuma tirdzniecībā)¹⁵⁴ Tiesa uzsvēra interneta nozīmi ražojumu tirdzniecībā. Pēc tam tā skaidroja, kāpēc šāds tiešs aizliegums ārpus Vācijas esošām aptiekām rada lielākus šķēršļus nekā tās teritorijā esošajām aptiekām. Tādējādi attiecīgais pasākums bija LESD 34. panta pārkāpums.

Konkrētāk, Tiesa atzina, ka aptiekām, kas nav reģistrētas Vācijā, internets ir nozīmīgāks līdzeklis, kā iegūt “tiešu piekļuvi” Vācijas tirgum¹⁵⁵. Tiesa skaidroja, ka aizliegums, kas vairāk ietekmē aptiekas, kuras nav reģistrētas Vācijā, citu dalībvalstu ražojumu piekļuvi tirgum varētu traucēt vairāk nekā vietējo ražojumu piekļuvi tirgum.

Ker-Optika lietā¹⁵⁶, kas attiecās uz valsts tiesību aktiem, ar kuriem kontaktlēcu pārdošana tika atļauta tikai medicīnas ierīču veikalos, Tiesa apstiprināja, ka attiecīgais valsts pasākums bija Direktīvas 2000/31 un LESD 34.–36. panta pārkāpums, jo tas aizliedza kontaktlēcu vēlāku piegādi klientiem.

Nesenāks spriedums *Visnapuu* lietā attiecās uz Somijas Alkohola aprites likumu, saskaņā ar kuru pārdevējam, kas reģistrēts citā dalībvalstī, ir jābūt saņēmušam mazumtirdzniecības licenci, lai tas varētu ievest alkoholiskos dzērienus nolūkā tos pārdot mazumtirdzniecībā patērētājiem, kuri dzīvo Somijā. Tiesa nosprieda, ka prasība par to, ka ir jābūt mazumtirdzniecības licencei, lai varētu ievest alkoholiskos dzērienus, liedz citās dalībvalstīs reģistrētiem tirgotājiem brīvi ievest alkoholiskos dzērienus Somijā un tādējādi ir pasākums ar importa kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē. Tomēr tā arī nosprieda, ka LESD 34. un 36. pants neaizliedz

¹⁵³ Lieta C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664.

¹⁵⁴ Apvienotās lietas C-34/95 un C-36/95 *De Agostini*, 1997, ECLI:EU:C:1997:344, 43. un 44. punkts. Ģenerālvokāts *Geelhoed* (secinājumi lietā C-239/02, *Douwe Egberts*, 2004, ECLI:EU:C:2004:445, 68. punkts) salīdzina šo spriedumu ar Tiesas spriedumu lietā C-292/92 *Hünermund* (1993, ECLI:EU:C:1993:932) un lietā C-412/93 *Leclerc-Siplec* (1995, ECLI:EU:C:1995:26). Viņš norādīja, ka abās pēdējās minētajās lietās pastāvēja ierobežots reklāmas aizliegums. Viņš arī atzīmēja, ka Tiesa tajās piešķīra nozīmi apstāklim, ka attiecīgie aizliegumi ir atstājuši neskartas citu tirgus dalībnieku iespējas attiecīgos produktus reklamēt citā veidā. Proti, “jautājums par nozīmi, kāda ir reklāmai saistībā ar pieeju attiecīgo produktu tirgum, palika neskarts”.

¹⁵⁵ Lieta C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664, 74. punkts.

¹⁵⁶ Lieta C-108/09 *Ker-Optika*, 2010, ECLI:EU:C:2010:725, 43. un 44. punkts.

šādu prasību, ja vien tā ir atbilstoša, lai nodrošinātu sabiedrības veselības un sabiedriskās kārtības aizsardzības mērķa sasniegšanu¹⁵⁷.

4.10. Prasība attiecībā uz depozīta sistēmu

Depozīta sistēma atkārtoti izmantojamai tarai, jo īpaši dzērienu nozarē, pēdējās desmitgadēs ir raisījusi diskusijas saistībā ar vides tiesību aktiem un iekšējā tirgus noteikumiem. Uzņēmējiem, kas darbojas vairākās dalībvalstīs, šādas sistēmas bieži vien sarežģī tā paša ražojuma pārdošanu tajā pašā iepakojumā dažādās dalībvalstīs. Ražotājiem un importētājiem ir jāpielāgo iepakojums katras atsevišķas dalībvalsts vajadzībām, un tas parasti rada papildu izmaksas. Šādu sistēmu ietekme, proti, tirgu sadalīšana, bieži ir pretrunā īstena iekšējā tirgus idejai. Tāpēc šāda veida valstu prasības var uzskatīt par šķērslī tirdzniecībai LESD 34. panta nozīmē. Neraugoties uz to, depozīta sistēmas var būt pamatotas ar apsvērumiem, kas saistīti ar vides aizsardzību.

Divos spriedumos par Vācijas obligāto depozīta sistēmu vienreizlietojamam dzērienu iepakojumam 2000. gadu sākumā Tiesa apstiprināja, ka saskaņā ar ES tiesību aktiem dalībvalstīm ir tiesības izvēlēties starp depozīta sistēmu atkārtoti izmantojamai tarai, iepakojumu vispārējo savākšanas sistēmu un abu sistēmu kombināciju¹⁵⁸.

Patlaban uz depozīta sistēmām daļēji attiecas saskaņošanas tiesību akti, t. i., 1994. gada 20. decembra Direktīva 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu. Tomēr kopš 2020. gada Savienības mēroga depozīta sistēma nepastāv. Ja uz valsts noteikumu neattiecas attiecīgo direktīvu darbības joma, ir jānovērtē tā atbilstība LESD 34.–36. pantam.

4.11. Atlīdzība un paralēlais imports

Atlīdzība. ES tiesību akti neietekmē dalībvalstu tiesības organizēt to sociālā nodrošinājuma sistēmas¹⁵⁹. Tā kā nepastāv saskaņošana ES līmenī, tad sociālā nodrošinājuma pabalstu piešķiršanas apstākļus nosaka katras dalībvalsts tiesību akti. Tomēr šie tiesību akti var ietekmēt tirdzniecības iespējas un tādējādi arī importa apjomu. No tā izriet, ka valsts lēmums par zāļu izdevumu atlīdzību var negatīvi ietekmēt to importu.

Turklāt no sprieduma *Duphar* lietā izriet, ka valsts tiesību aktu noteikumi, kas reglamentē medicīnisko ierīču izmaksu atlīdzību atbilstīgi valsts veselības aprūpes shēmai, var būt saderīgi ar LESD 34. pantu, ja vien ir izpildīti konkrēti nosacījumi. To preču noteikšana, kurām piemēro atlīdzību un kurām to nepiemēro, nedrīkst būt saistīta ar diskrimināciju preču izcelsmes dēļ, un tā ir jāveic, pamatojoties uz objektīviem un pārbaudāmiem kritērijiem. Turklāt ir jābūt iespējai grozīt atmaksājamo preču sarakstu, ja tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu atbilstību noteiktajiem kritērijiem. Tiesas minētie “objektīvie un pārbaudāmie kritēriji” var būt saistīti ar to, ka tirgū ir citas, lētākas preces ar tādu pašu terapeitisko iedarbību, to, ka attiecīgās preces brīvi tirgo un ka tām nav nepieciešama

¹⁵⁷ Lieta C-198/14 *Visnapuu*, 2015, ECLI:EU:C:2015:751, 99., 102., 208. un 129. punkts.

¹⁵⁸ Lieta C-463/01 *Komisija/Vācija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:797; lieta C-309/02 *Radlberger Spitz*, 2004, ECLI:EU:C:2004:799.

¹⁵⁹ Sk. lietu C-238/82 *Duphar*, 1984, ECLI:EU:C:1984:45, un lietu C-70/95 *Sodemare un citi*, 1997, ECLI:EU:C:1997:301.

ārsta recepte, vai to, ka šīm precēm nepiemēro atlīdzību tādu farmakoterapeitisku apsvērumu dēļ, kuru pamatā ir sabiedrības veselības aizsardzība.

Procesuālie noteikumi, kas attiecas uz valsts lēmumu par atmaksāšanas pieņemšanu, tika noteikti Direktīvā 89/105/EK par to pasākumu pārredzamību, kas reglamentē cilvēkiem paredzēto zāļu cenas un to iekļaušanu valstu veselības apdrošināšanas sistēmās.

*Decker*¹⁶⁰ lietā Tiesa konstatēja, ka valsts noteikumi, kas paredz, ka tad, ja precī iegādājas citā dalībvalstī, pirms zāļu izmaksu atlīdzināšanas ir jāsaņem dalībvalsts kompetentās iestādes atļauja, ir brīvas preču aprites ierobežojums LESD 34. panta nozīmē. Konkrētajā lietā valsts noteikumi tika uzskatīti par ierobežojumu tādēļ, ka tie mudina apdrošinātās personas iegādāties šīs preces savā dalībvalstī, nevis kādā citā dalībvalstī, un tādējādi tie var ierobežot šo preču importu citās valstīs.

Paralēlais imports. Ražojumu paralēlā tirdzniecība ir likumīgs tirdzniecības veids iekšējā tirgū. Šo tirdzniecību dēvē par “paralēlu” tāpēc, ka tā ir saistīta ar produktiem, kuriem ir vienāds apraksts, bet kuri ir no citas partijas nekā produkti, ko tirgo ražotāju vai pirmo piegādātāju izplatīšanas tīklos, taču šāda tirdzniecība notiek ārpus (bieži paralēli) šiem tīkliem. Paralēlā tirdzniecība notiek zāļu¹⁶¹ vai pesticīdu¹⁶² cenu atšķirības dēļ, piemēram, kad dalībvalstis nosaka vai citādi kontrolē to attiecīgajos tirgos tirgto ražojumu cenu. Paralēlā tirdzniecība principā rada veselīgu konkurenci un nodrošina patērētājiem cenu samazinājumu, un ir tiešas iekšējā tirgus attīstības sekas, kas nodrošina brīvu preču apriti un novērš valstu tirgu sadrumstalošanos¹⁶³.

Lai gan zāļu drošumu un sākotnējo tirdzniecību reglamentē ES tiesību akti, Tiesas spriedumos, kuru pamatā ir Līguma brīvas preču aprites noteikumi, ir izstrādāti principi, kas saistīti ar šo ražojumu paralēlās tirdzniecības likumību¹⁶⁴.

Nevar prasīt, lai paralēlie importētāji ievēro tādas pašas prasības, kādas piemērojamas uzņēmējiem, kuri pirmo reizi piesakās tirdzniecības atļaujas saņemšanai, ja vien netiek traucēta cilvēku veselības aizsardzība¹⁶⁵. Ja informācija, kas vajadzīga sabiedrības veselības aizsardzības nolūkiem, galamērķa dalībvalsts kompetentajām iestādēm jau ir pieejama, kopš ražojums pirmo reizi laists tirgū šajā dalībvalstī, paralēli ievestajam ražojumam ir vajadzīga licence, ko piešķir, pamatojoties uz samērīgi “vienkāršotu” procedūru (salīdzinājumā ar tirdzniecības atļaujas izsniegšanas procedūru), ja:

- **ievestajam ražojumam izcelsmes dalībvalstī ir piešķirta tirdzniecības atļauja**, neatkarīgi no šīs tirdzniecības atļaujas derīguma termiņa izbeigšanās, jo īpaši, ja atsaucis atļaujas termiņš izbeidzas tādu iemeslu dēļ, kas nav sabiedrības veselības aizsardzība, t. i., pamatojoties vienīgi uz atsaucis atļaujas turētāja vēlmi¹⁶⁶, un

¹⁶⁰ Lieta C-120/95 *Decker*, 1998, ECLI:EU:C:1998:167.

¹⁶¹ Lieta C-201/94 *Smith & Nephew*, 1996, ECLI:EU:C:1996:432.

¹⁶² Lieta C-100/96 *British Agrochemicals*, 1999, ECLI:EU:C:1999:129; lieta C-201/06 *Komisija/Francija*, 2008, ECLI:EU:C:2008:104, 33. punkts.

¹⁶³ Lieta C-44/01 *Pippig Augenoptik v Hartlauer*, 2003, ECLI:EU:C:2003:205, 63. punkts.

¹⁶⁴ Lieta C-104/75 *De Peijper*, 1976, ECLI:EU:C:1976:67.

¹⁶⁵ Lieta C-94/98 *Rhône-Poulenc Rorer un May & Baker*, 1999, ECLI:EU:C:1999:614, 40. punkts.

¹⁶⁶ Lieta C-172/00 *Ferring*, 2002, ECLI:EU:C:2002:474.

- **ievestais ražojums pēc būtības ir līdzīgs ražojumam, kas jau ir saņēmis tirdzniecības atļauju galamērķa dalībvalstī**, proti, abiem ražojumiem nav jābūt identiskiem visos aspektos, tomēr tiem jābūt vismaz ražotiem pēc vienas un tās pašas formulas, tajos jābūt izmantotai vienai un tai pašai aktīvajai vielai un tiem jābūt arī ar vienādu terapeitisko iedarbību¹⁶⁷. Tādējādi atteikums izdot tirdzniecības atļauju nevar būt pamatots ar sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem, ja šāda atteikumā pamatā ir vienīgi fakts, ka abu veidu zālēm nav vienāda izcelsme¹⁶⁸.

Turklāt valsts iestādes nevar atteikties piešķirt paralēlā importa licenci, atteikumu pamatojot vienīgi ar iemesliem, kas saistīti ar tādas dokumentācijas neesību, kura attiecas uz paralēli importētajām zālēm, ja minētajām iestādēm ir pieejami leģislatīvi un administratīvi līdzekļi attiecīgās dokumentācijas iegūšanai¹⁶⁹. Turklāt veterināro zāļu gadījumā tās nevar atteikt paralēlā importa licenci importētājiem, kas šīs zāles vēlas importēt lietošanai savā lopkopības saimniecībā¹⁷⁰.

Turklāt paralēlā tirdzniecība ir jāatšķir no atpakaļieņemšanas. Piemēram, zāļu gadījumā tie ir darījumi, kad zāles, ko citas dalībvalsts aptieka iepriekš ir ieguvusi no vairumtirgotāja importētājā dalībvalstī, ievad dalībvalstī, kurā tās ir apstiprinātas. Šajā saistībā Tiesa nolēma, ka kādā dalībvalstī ražots produkts, ko izved un pēc tam ievad atpakaļ šajā dalībvalstī, ir tāds pats ievests produkts kā citā dalībvalstī ražots produkts¹⁷¹. Tomēr Tiesa norādīja, ka tas neattiecas uz gadījumiem, kad tiek pierādīts, ka attiecīgo produktu eksporta vienīgais mērķis ir atpakaļieņemšana, lai apietu izskatāmajam tiesību aktam līdzīgus tiesību aktus¹⁷².

4.12. Pienākums izmantot valsts valodu

Arī valodas prasības, kas noteiktas nesaskaņotās jomās, var būt šķērslis ES iekšējai tirdzniecībai, ja tās rada papildu slogu ražojumiem, kuru izcelsme ir citās dalībvalstīs. Tāpēc tās var tikt aizliegtas saskaņā ar LESD 34. pantu, ja produktiem no citām dalībvalstīm ir jāpiešķir atšķirīgs marķējums, jo tas rada papildu izmaksas saistībā ar iepakojumu¹⁷³. Tomēr dažos gadījumos var būt nepieciešams izmantot valsts valodu, lai nodrošinātu, ka patērētāji viegli saprot informāciju par konkrēto ražojumu¹⁷⁴.

¹⁶⁷ Lieta C-201/94 *Smith&Nephew*, 1996, ECLI:EU:C:1996:432, lieta C-94/98 *Rhone Poulenc*, 1999, ECLI:EU:C:1999:614.

¹⁶⁸ Lieta C-112/02, *Kolpharma*, 2004, ECLI:EU:C:2004:208, 15.–18. punkts.

¹⁶⁹ Lietas C-104/75 *De Peijper*, 1976, ECLI:EU:C:1976:67, lieta C-201/94 *Smith&Nephew*, 1996, ECLI:EU:C:1996:432, lieta C-387/18 *Delfarma*, 2019, ECLI:EU:C:2019:556.

¹⁷⁰ Lieta C-114/15 *Audace*, 2016, ECLI:EU:C:2016:813.

¹⁷¹ Lieta C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664, 127. punkts. Šajā saistībā sk. lietu C-229/83 *Leclerc un citi*, 1985, ECLI:EU:C:1995:26, 26. punktu, un lietu C-240/95 *Schmit*, 1996, ECLI:EU:C:1996:259, 10. punktu.

¹⁷² Lieta C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664, 129. punkts.

¹⁷³ Lieta C-33/97 *Colim / Bigg's Continent Noord*, 1999, ECLI:EU:C:1999:274.

¹⁷⁴ Šajā saistībā sk. arī Direktīvu 2011/83/ES par patērētāju tiesībām (OV L 304, 22.11.2011., 64.–88. punktu), Direktīvu 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 21.4.1993., 29.–34. lpp.), Direktīvu 1999/44/EK par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām (OV L 171, 7.7.1999., 12.–16. lpp.), kā arī Regulu (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem (OV L 304, 22.11.2011., 18.–63. lpp.).

Sprīdumā lietā *Yannick Geffroy*¹⁷⁵ Tiesa nolēma, ka LESD 34. pants “jāinterpretē tā, ka tas aizliedz valsts noteikumos [...] noteikt, ka pārtikas produktu marķējumā ir jāizmanto kāda konkrēta valoda, nedodot iespēju izmantot citu patērētājiem labi saprotamu valodu vai nodrošināt pircēja informēšanu ar citiem līdzekļiem”.

Attiecībā uz patērētājiem viegli saprotamas valodas noteikšanu Tiesa *Piageme* lietā¹⁷⁶ norādīja, ka var ņemt vērā vairākus faktorus, piemēram, “iespējamo vārdu līdzību dažādās valodās, vairāku valodu pārzināšanas plašo izplatību attiecīgajā populācijā vai tādu īpašu apstākļu esamību kā, piemēram, plaša mēroga reklāmas kampaņa vai plaša mēroga ražojuma izplatīšana, ar nosacījumu, ka ir iespējams pierādīt, ka patērētājs tiek pietiekami informēts”.

No vispārējā samērīguma principa izriet, ka dalībvalstis drīkst pieņemt valsts pasākumus, kas nosaka, ka konkrēta vietējo vai ievesto ražojumu informācija ir jāsniedz patērētājiem viegli saprotamā valodā. Tomēr attiecīgais valsts pasākums nedrīkst liegt iespēju izmantot citus patērētāju informēšanas līdzekļus, piemēram, attēlus, simbolus un piktogrammas¹⁷⁷. Visbeidzot, attiecīgais pasākums ir jāattiecina tikai uz to informāciju, kuru attiecīgā dalībvalsts ir noteikusi par obligātu un attiecībā uz kuru tulkošana ir vienīgais piemērotais līdzeklis, kā sniegt patērētājiem atbilstošu informāciju.

4.13. Personiskai lietošanai paredzēto preču ieviešanas ierobežojumi

Kā norādīts *Schumacher* lietā¹⁷⁸, LESD 34. pants ne tikai nodrošina uzņēmumiem tiesības ievest preces komerciālos nolūkos, bet arī nodrošina indivīdiem tiesības ievest personiskai lietošanai paredzētas preces. Personiskai lietošanai paredzēto preču ieviešanas ierobežojumi visbiežāk attiecas uz tādiem ražojumiem, kas ir saistīti ar iespējamām cilvēku veselības apdraudējumiem, piemēram, alkohols, tabaka un zāles. *Schumacher* lietā privātpersona personiskai lietošanai pasūtīja medicīnisku preparātu no Francijas. Tomēr muitas iestādes Vācijā — valstī, kurā šī persona dzīvoja, — atteicās attiecīgo precī mītot.

Valsts tiesa jautāja, vai tiesību akts, kas aizliedz privātpersonai ievest personiskai lietošanai paredzētu medicīnisku preparātu, kurš importētājā dalībvalstī ir apstiprināts un pieejams bez receptes un kurš ir iegādāts citas dalībvalsts aptiekā, ir pretrunā LESD 34. un 36. pantam. Tiesa nosprieda, ka šāds tiesību akts ir LESD 34. panta pārkāpums, ko nevar pamatot ar sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem. Tā paskaidroja, ka medicīnisku preparātu iegāde citas dalībvalsts aptiekā sniedz tādas pašas drošuma garantijas kā to iegāde vietējā aptiekā.

Tomēr, kā liecina spriedums *Escalier Bonnarel* lietā¹⁷⁹, arī uz privātpersonām, kas ievest preces, ko paredzēts izmantot viņu personīgajā īpašumā, var attiekties noteikti pienākumi, kurus piemēro importētājiem, kas darbojas komerciālos nolūkos. Šajā gadījumā tika uzsākts kriminālprocess pret divām privātpersonām, kuras apsūdzēja par to, ka viņu turējumā atradās lauksaimniecībā lietojami pesticīdi — ar mērķi tos izmantot

¹⁷⁵ Lieta C-366/98 *Yannick Geffroy*, 2000, ECLI:EU:C:2000:430, 28. punkts.

¹⁷⁶ Lieta C-85/94 *Piageme/Peeters*, 1995, ECLI:EU:C:1995:312.

¹⁷⁷ Lieta C-33/97 *Colim / Bigg's Continent Noord*, 1999, ECLI:EU:C:1999:274, 41.–43. punkts.

¹⁷⁸ Lieta C-215/87 *Schumacher*, 1989, ECLI:EU:C:1989:111.

¹⁷⁹ Lietas C-260/06 un C-261/06 *Escalier Bonnarel*, 2007, ECLI:EU:C:2007:659.

—, kam nebija tirdzniecības atļaujas. Apsūdzētie apgalvoja, ka valsts atļaujas prasības nevar būt piemērojamas lauksaimniekiem, kas importē ražojumu pašu vajadzībām. Tiesa nosprieda, ka dalībvalstīm ir pienākums piemērot augu aizsardzības līdzekļu importam to teritorijā izskatīšanas procedūru, kas var būt “vienkāršotas” procedūras formā, kuras mērķis ir pārliecināties, vai līdzeklim ir vajadzīga atļauja laišanai tirgū, vai arī tas uzskatāms par tādu, kurš jau ir atļauts importētājā dalībvalstī¹⁸⁰. Tiesa norādīja, ka iepriekš izklāstītie principi ir piemērojami neatkarīgi no ieviešanas mērķa.

5. LAUKSAIMNIECĪBAS PRODUKTI

Ir lietderīgi atzīmēt, ka lauksaimniecības produkti ir visbiežākais priekšmets Tiesas nolēmumos par iekšējo tirgu. Šajā punktā ir aplūkoti daži konkrēti jautājumi, kas saistīti ar šiem produktiem. Kā sākumpunktu var izmantot LESD 38. panta 2. punktu, kurā noteikts, ka uz lauksaimniecības produktiem (tie ir definēti minētā noteikuma pirmajā daļā un ir uzskaitīti LESD I pielikumā) attiecas noteikumi, kas pieņemti, lai izveidotu iekšējo tirgu, ja vien LESD 39.–44. pantā nav paredzēts citādi.

Viens no jautājumiem, kas bijis neseno Tiesas spriedumu priekšmets, attiecas uz to, kādā mērā dalībvalstis var pieņemt tiesību aktus jomās, uz kurām attiecas tirgus kopīgā organizācija. Tiesa ir nospriedusi, ka saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku — Eiropas Savienības un dalībvalstu dalīto kompetenci saskaņā ar LESD 4. panta 2. punkta d) apakšpunktu — dalībvalstīm ir likumdošanas pilnvaras, kas tām ļauj īstenot savu kompetenci tiktāl, ciktāl Savienība nav īstenojusi savu kompetenci¹⁸¹.

Turklāt saskaņā ar iedibināto judikatūru, ja konkrētā nozarē ir pieņemta regula par tirgu kopīgu organizāciju, dalībvalstīm ir jāatturas no jebkādiem pasākumiem, kas varētu to pārkāpt vai ierobežot. Ar tirgus kopīgo organizāciju arī nav saderīgs tiesiskais regulējums, kas kavē tās pienācīgu darbību, pat tad, ja konkrētais jautājums attiecīgās organizācijas ietvaros nav izsmeļoši noregulēts¹⁸².

Kas attiecas uz alkohola vienības minimālās cenas noteikšanu vīnu mazumtirdzniecībai, ja nav cenu noteikšanas mehānisma, pārdošanas cenu brīva noteikšana atbilstoši brīvai konkurencei ir Regulas (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju¹⁸³, sastāvdaļa, un tā ir brīvas preču aprites principa izpausme efektīvas konkurences apstākļos¹⁸⁴.

Tomēr tirgu kopīgās organizācijas izveide neliedz dalībvalstīm piemērot valsts tiesību normas, kurām ir vispārējo interešu mērķis, kas nav šīs tirgu kopīgās organizācijas mērķis, pat ja šīs tiesību normas var ietekmēt iekšējā tirgus darbību attiecīgajā nozarē¹⁸⁵.

¹⁸⁰ Turpat, 32. punkts.

¹⁸¹ Lieta C-373/11 *Panellinos Sindesmos Viomikhanion Metapoiisis Kapnou*, 2013, ECLI:EU:C:2013:567, 26. punkts.

¹⁸² Lieta C-283/03 *Kuipers*, 2005, ECLI:EU:C:2005:314, 37. punkts un citētā judikatūra.

¹⁸³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1308/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju, OV L 347, 20.12.2013., 671. lpp.

¹⁸⁴ Lieta C-333/14 *Scotch Whisky Association and Others*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 20. punkts.

¹⁸⁵ Turpat, 26. punkts un citētā judikatūra.

Sprīdumā *Scotch Whiskey* lietā Tiesa nonāca pie secinājuma, ka Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju, ir jāinterpretē tādējādi, ka tai pretrunā nav tāds valsts pasākums, ar ko nosaka minimālo alkohola vienības cenu vīnu mazumtirdzniecībai, ar nosacījumu, ka šis pasākums ir tiešām piemērots cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības mērķa nodrošināšanai un ka, ņemot vērā kopējās lauksaimniecības politikas mērķus, kā arī tirgu kopējās organizācijas raitu darbību, tas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības mērķa sasniegšanai.

Lietā C-2/18 Tiesa uzskatīja, ka Eiropas Savienība, pieņemot Regulu Nr. 1308/2013, it īpaši tās 148. pantu, neīstenoja izsmeļošā veidā savu kompetenci līguma par svaigpiena piegādi pušu līgumisko attiecību jomā. Tāpēc minēto regulu nevar interpretēt tā, ka tā principā aizliedz dalībvalstīm pieņemt pasākumus šajā jomā¹⁸⁶.

Tiesa arī uzskatīja, ka norādes uz dažiem negodīgas prakses veidiem neļauj konstatēt, ka mērķis novērst negodīgu komercpraksi būtu ietverts Regulā Nr. 1308/2013, jo minētā prakse šajā regulā nav nedz noteikta kopumā, nedz reglamentēta un pat ne identificēta¹⁸⁷. Tiesa nosprieda, ka šis samērīgums ir pārbaudāms, ņemot vērā it īpaši kopējās lauksaimniecības politikas mērķus, kā arī tirgus kopīgās organizācijas pienācīgu darbību, kas liek līdzsvarot šos mērķus un minētā valsts tiesiskā regulējuma mērķi, proti, novērst negodīgu komercpraksi¹⁸⁸.

Šajā lietā Tiesa secināja, ka attiecīgie noteikumi nepārsniedz to, kas ir nepieciešams tajā izvirzīto mērķu sasniegšanai. Tomēr iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir tiešas zināšanas par tajā izskatāmo lietu, ir jāpārbauda, vai pasākumi, kas veikti, lai novērstu negodīgu komercpraksi, stiprinot piena ražotāju, kuri neietilpst atzītā piena ražotāju organizācijā, spēju apspriest darījumus, un tādējādi veicinātu ražošanas dzīvotspējīgu attīstību, nodrošinot piena ražotājiem taisnīgus apstākļus, ierobežojot cenas brīvas apspriešanas principu, nepārsniedz to, kas ir nepieciešams¹⁸⁹.

6. EKSPORTA IEROBEŽOJUMI (LESD 35. PANTS)

LESD 35. pantā noteikts, ka “dalībvalstu starpā ir aizliegti eksporta kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību”.

6.1. “Eksporta” definīcija

LESD 35. panta kontekstā jēdziens “eksports” attiecas uz tirdzniecību starp dalībvalstīm, proti, eksportu no vienas dalībvalsts uz citu dalībvalsti. Tas neattiecas uz eksportu uz valsti, kas nav ES dalībvalsts.

¹⁸⁶ Lieta C-2/18, *Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė*, 2019, ECLI:EU:C:2019:962, 45. punkts.

¹⁸⁷ Turpat, 49. punkts.

¹⁸⁸ Turpat, 57. punkts.

¹⁸⁹ Turpat, 69. punkts.

6.2. Kvantitatīvie ierobežojumi un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību

Lai gan LESD 34. un 35. pantam ir ļoti līdzīgs formulējums, Tiesa šos abus noteikumus ir izvērtējusi atsevišķi. LESD 35. pants būtībā attiecas tikai uz pasākumiem, kas diskriminē preces. Šis princips tika noteikts *Groenveld* lietā¹⁹⁰, kurā Tiesa norādīja, ka LESD 35. pants “attiecas uz valsts pasākumiem, kuru mērķis vai rezultāts ir tieši eksporta apjomu ierobežošana un tādējādi atšķirīgas attieksmes radīšana pret tirdzniecību dalībvalsts ietvaros un tās eksporta tirdzniecību”. Ja tas “nodrošina īpašas priekšrocības valsts ražojumiem vai attiecīgās dalībvalsts iekšējam tirgum, nelabvēlīgi ietekmējot citu dalībvalstu ražojumus vai tirdzniecību, tad ir piemērojams LESD 35. pants¹⁹¹”.

Ir vairāki iemesli, kādēļ Tiesa LESD 35. pantu interpretē sašaurināti salīdzinājumā ar judikatūru attiecībā uz LESD 34. pantu. Pirmkārt, importa gadījumā nediskriminējoši pasākumi var uzlikt divkārtu slogu importētājiem, ja viņiem ir jāizpilda gan pašu valsts, gan importa valsts noteikumi. Tāpēc uzskata, ka uz šādiem pasākumiem attiecas ES tiesību akti, kas aizsargā iekšējo tirgu. Turpretī eksportētāju gadījumā tā nav, jo eksportētājiem ir jāievēro tikai noteikumi, kas ir vienādi vietējam un eksporta tirgum. Otrkārt, ja LESD 35. panta darbības joma būtu pārāk plaša, tā varētu ietvert ierobežojumus, kuriem nav nozīmes saistībā ar ES iekšējo tirdzniecību.

Rioja lietā atšķirīgu attieksmi noteica labāki ražošanas vai tirdzniecības apstākļi vietējiem uzņēmumiem¹⁹². *Parma* lietā šādu attieksmi noteica īpašu priekšrocību radīšana uzņēmumiem, kas atradās ražošanas reģionā. Uz aizsargātā cilmes vietas nosaukuma “*Prosciutto di Parma*” izmantošanu šķēlēs pārdodamam šķiņķim attiecināja nosacījumu, ka šķēlēs griešanas un iepakšanas darbi jāveic ražošanas reģionā¹⁹³. Šādu priekšrocību nodrošināšana vietējam tirgum rada neizdevīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem,

¹⁹⁰ Lieta C-15/79 *P. B. Groenveld BV / Produktschap voor Vee en Vlees*, 1979, ECLI:EU:C:1979:253.

¹⁹¹ Lieta C-15/79 *P. B. Groenveld BV / Produktschap voor Vee en Vlees*, 1979, ECLI:EU:C:1979:253, 7. punkts. Sk. arī lietu C-12/02 *Marco Grilli*, 2003, ECLI:EU:C:2003:538, 41. punktu.

¹⁹² Lietas C-47/90 *Delhaize / Promalvin*, 1992, ECLI:EU:C:1992:250 (šajā lietā Tiesa nepieminēja prasību nodrošināt īpašas priekšrocības valsts ražojumiem, kaut arī fakti skaidri par to liecināja). Tomēr vēlākā spriedumā lietā C-388/95 *Beļģijas Karaliste / Spānijas Karaliste*, 2000, ECLI:EU:C:2000:244, Tiesa nosprieda, ka attiecīgā prasība (prasība par iepildīšanu pudelēs attiecīgajā reģionā attiecībā uz vīnu ar aizsargātu cilmes vietas nosaukumu) jāuzskata par saderīgu ar Kopienas tiesību aktiem, neraugoties uz tās ierobežojošo ietekmi uz tirdzniecību, ja tiek pierādīts, ka tā ir nepieciešama un samērīga un spēj uzturēt ievērojamo reputāciju, kas neapšaubāmi piemīt *Rioja* “*denominación de origen calificada*”. Tiesa nosprieda, ka tā patiešām ir, jo būtībā uzņēmējiem attiecīgajā reģionā ir vajadzīgās zināšanas, lai spētu veikt sarežģītas darbības saistībā ar iepildīšanu pudelēs. Tāda pati argumentācija attiecas uz kontroles pasākumiem, ko veic ārpus reģiona. Turklāt vīna transportēšana nefasētā veidā ārpus reģiona ir saistīta ar kvalitātes pasliktināšanās risku oksidācijas dēļ.

¹⁹³ Lieta C-108/01 *Consorzio del Prosciutto di Parma*, 2003, ECLI:EU:C:2003:296. Tomēr Tiesa minētajā lietā nosprieda, ka tāds nosacījums, kāds tiek aplūkots pamattiesvedībā (sagriešana šķēlēs un iepakšana jāveic reģionā), jāuzskata par saderīgu ar ES tiesību aktiem, neraugoties uz tā ierobežojošo ietekmi uz tirdzniecību, ja tiek pierādīts, ka tas ir nepieciešams un samērīgs un spēj aizsargāt attiecīgā produkta kvalitāti, garantēt tā izcelsmi vai nodrošināt attiecīgās AĢIN specifikācijas kontroli (sk. sprieduma 66. punktu). Tiesa uzskatīja, ka tā it īpaši ir tad, ja specifikācijā padziļinātas un sistemātiskas kontroles ir uzdots veikt ekspertiem ar speciālām zināšanām par attiecīgo produktu īpašībām un ja tādējādi ir grūti iedomāties, ka tikpat efektīvas kontroles varētu tikt nodrošinātas citās dalībvalstīs (sk. 75. punktu). Šajā ziņā sk. arī spriedumu lietā C-469/00 *Ravil/Bellon*, 2003, ECLI:EU:C:2003:295. Šī pieeja ir apstiprināta lietā C-367/17 *EA un citi*, 2018, ECLI:EU:C:2018:1025, kā arī lietā C-569/18 *Caseificio Cirigliana*, 2019, ECLI:EU:C:2019:873 (sk. 39. punktu).

kas reģistrēti citās dalībvalstīs, jo tā var būt saistīta ar papildu izmaksām vai grūtībām sagādāt noteiktus ražojumus, kas ir nepieciešami, lai konkurētu ar vietējo tirgu.

Dažos nesenākajos lēmumos par LESD 35. pantu Tiesa izmantoja pieeju, kas bija alternatīva pēdējai *Groenveld* kritērija prasībai (“par sliktu citu dalībvalstu ražojumiem vai tirdzniecībai”)¹⁹⁴. *Gysbrechts* lietā¹⁹⁵ Tiesa izvērtēja Beļģijas tiesību aktu, kas aizliedza pārdevējam pieprasīt iepriekšēju samaksu vai samaksu septiņu dienu “atteikuma” periodā, kura laikā patērētājs var atteikties no distances līguma. Tiesa savā spriedumā apstiprināja *Groenveld* lietā noteikto definīciju. Tomēr tā argumentēja, ka, lai gan aizliegums saņemt iepriekšēju samaksu ir piemērojams visiem tirgotājiem, kuri darbojas valsts teritorijā, tas faktiski vairāk ietekmē pārrobežu tirdzniecību tieši patērētājiem un tādējādi arī preces, ko izved no eksportētājas dalībvalsts tirgus, nekā preču tirdzniecību minētās dalībvalsts vietējā tirgū. Interesanti, ka šajā gadījumā šķēršļa sekas galvenokārt traucēja to uzņēmumu tirdzniecību, kas reģistrēti eksporta dalībvalstī, nevis galamērķa dalībvalstī¹⁹⁶.

Gysbrechts lietā izmantotā pieeja tika apstiprināta *New Valmar* lietā, kurā uzņēmumiem ar juridisko adresi dalībvalsts teritorijā tika prasīts visas ziņas rēķinos par pārrobežu darījumiem norādīt vienīgi attiecīgās valsts oficiālajā valodā. Ja tas netika darīts, valsts iestādes pēc savas ierosmes attiecīgos rēķinus pasludināja par spēkā neesošiem. Šajā saistībā Tiesas galvenais kritērijs, šķiet, bija tas, vai pasākumam faktiski bija lielāka ietekme uz precēm, ko izveda no eksportētājas dalībvalsts tirgus¹⁹⁷. Tā nosprieda, ka uz šādu ierobežojumu patiesi attiecas LESD 35. panta darbības joma. Lai gan pasākuma mērķis veicināt un stimulēt dalībvalsts oficiālās valodas izmantošanu ir leģitīms mērķis, tomēr konkrētais pasākums netika uzskatīts par samērīgu¹⁹⁸.

Tādu pašu pieeju Tiesa ievēroja spriedumā *Hidroelectrica* lietā, kurā valsts pasākumi, kas piešķir prioritāti elektroenerģijas piegādei valsts tirgū, tika uzskatīti par pasākumiem ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību LESD 35. panta nozīmē, jo tiem bija lielāka ietekme uz elektroenerģijas eksportu¹⁹⁹.

Nesenajā spriedumā *VIPA* lietā, kas attiecās uz Ungārijas tiesību aktu, ar kuru Ungārijā tika aizliegts izsniegt receptu zāles, pamatojoties uz citu dalībvalstu veselības aprūpes speciālistu izsniegtām receptēm, Tiesa pat atzina, ka neliela ierobežojoša ietekme (ja vien tā nav nedz pārāk netieša, nedz pārāk nenoteikta) ir pietiekama, lai pierādītu, ka pastāv pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 35. panta nozīmē²⁰⁰.

¹⁹⁴ Lieta C-155/80 *Oebel*, 1981, ECLI:EU:C:1981:177; lieta C-388/95 *Beļģijas Karaliste / Spānijas Karaliste*, 2000, ECLI:EU:C:2000:244, 41. punkts.

¹⁹⁵ Lieta C-205/07 *Gysbrechts un Santurel Inter*, 2008, ECLI:EU:C:2008:730.

¹⁹⁶ Turpat, 40.–43. punkts; lieta C-169/17, *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, 2018, ECLI:EU:C:2018:440, 29. punkts.

¹⁹⁷ Lieta C-15/15 *New Valmar*, 2016, ECLI:EU:C:2014:464, 36. punkts. Sk. arī lietu C-169/17 *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, 2018, ECLI:EU:C:2018:440, 29. punktu.

¹⁹⁸ Lieta C-15/15 *New Valmar*, 2016, ECLI:EU:C:2014:464, 47. un 50.–56. punkts.

¹⁹⁹ Lieta C-648/18 *Hidroelectrica*, 2019, ECLI:EU:C:2020:723, 33. punkts.

²⁰⁰ Lieta C-222/18 *VIPA*, 2019, ECLI:EU:C:2019:751, 62. punkts.

7. PAMATOJUMI TIRDZNICĪBAS IEROBEŽOJUMIEM

No iedibinātās judikatūras izriet, ka valsts tiesību aktu, kas ir pasākums ar kvantitatīviem ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, var attaisnot, pamatojot to ar kādu no LESD 36. pantā uzskaitītajiem vispārējo interešu apsvērumiem (sk. 7.1. iedaļu) vai ar obligātām prasībām (sk. 7.2. iedaļu).

Kā vienā, tā otrā gadījumā valsts tiesību aktam ir jābūt piemērotam, lai nodrošinātu mērķa sasniegšanu un nepārsniegtu tā īstenošanai nepieciešamā robežas (sk. 7.3. iedaļu).

7.1. LESD 36. pants.

LESD 36. pantā uzskaitīti apsvērumi, kurus dalībvalstis var izmantot tādu valsts pasākumu pamatošanai, kas traucē pārrobežu tirdzniecību: “Šā Līguma 34. un 35. pants neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem.”

Tiesas judikatūra papildus paredz arī tā dēvētās “obligātās prasības” (piemēram, vides aizsardzība), ko dalībvalsts arī var izmantot valsts pasākumu pamatošanai.

Tiesa LESD 36. pantā uzskaitītos izņēmumus, no kuriem neviens neattiecas uz ekonomiskajām interesēm, interpretē šaurā nozīmē²⁰¹. Turklāt visiem pasākumiem ir jāatbilst samērīguma principam. Pierādīšanas pienākums saskaņā ar LESD 36. pantu pieņemtu pasākumu pamatošanā ir dalībvalstij²⁰². Tomēr, ja dalībvalsts sniedz pārliecinošus pamatojumus, tad Komisijai ir jāpierāda, ka veiktie pasākumi nav atbilstoši konkrētajā gadījumā²⁰³.

Uz LESD 36. pantu nevar atsaukties, lai pamatotu atkāpes no saskaņotajiem ES tiesību aktiem²⁰⁴. Tomēr, ja ES mēroga saskaņošana nepastāv, dalībvalstis pašas nosaka savu aizsardzības līmeni. Ja pastāv daļēja saskaņošana, saskaņošanas tiesību akti bieži vien skaidri nosaka dalībvalstīm tiesības paturēt spēkā esošos vai pieņemt stingrākus pasākumus, ja vien tie atbilst Līguma noteikumiem. Šādos gadījumos Tiesa izvērtē attiecīgos noteikumus saskaņā ar LESD 36. pantu.

Pat ja pasākumu var pamatot saskaņā ar LESD 36. pantu, to “nedrīkst piemērot dalībvalstu tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus”. LESD 36. panta otrās daļas mērķis ir novērst dalībvalstu ļaunprātīgu rīcību. Tiesa ir norādījusi, ka “[36.] panta otrā teikuma mērķis ir nepieļaut, ka tirdzniecības ierobežojumus, kuru pamatā ir pirmajā teikumā minētie apsvērumi, izmanto citiem mērķiem tā, ka tiek radīta diskriminācija attiecībā uz precēm, kuras ir ražotas citās

²⁰¹ Lieta C-120/95 *Decker*, 1998, ECLI:EU:C:1998:167; lieta C-72/83 *Campus Oil*, 1984, ECLI:EU:C:1984:256.

²⁰² Lieta C-251/78 *Denkavit Futtermittel / Minister of Agriculture*, 1979, ECLI:EU:C:1979:252.

²⁰³ Lieta C-55/99 *Komisija/Francija*, 2000, ECLI:EU:C:2000:693.

²⁰⁴ Lieta C-473/98 *Kemikalieinspektionen / Toolex Alpha*, 2000, ECLI:EU:C:2000:379; lieta C-5/77 *Tadeschi / Denkavit*, 1977, ECLI:EU:C:1977:144.

dalībvalstīs, vai netieši aizsargāti konkrēti vietējie ražojumi”²⁰⁵, proti, ka tiek pieņemti ar protekcionismu saistīti pasākumi.

Sākotnēji tika uzskatīts, ka atsevišķi piemērojamos pasākumus var pamatot tikai ar LESD 36. pantu, savukārt vienādi piemērojamos pasākumus var pamatot arī ar jebkuru no obligātajām prasībām. Tomēr klasifikācija starp atsevišķi un vienādi piemērojamiem pasākumiem vairs nav tik būtiska kā iepriekš.

7.1.1. Sabiedrības morāle, sabiedriskā kārtība un valsts drošība

Dalībvalstis var nolemt noteikt aizliegumu kādam ražojumam **morāles** apsvērumu dēļ. Lai gan standartus, kas ļauj precēm atbilst valsts noteikumiem par morāli, nosaka katra dalībvalsts pati, šī rīcības brīvība tomēr jāsteno saskaņā ar saistībām, kas izriet no ES tiesību aktiem. Piemēram, jebkurš aizliegums ievest produktus, kuru tirdzniecība ir ierobežota, bet nav aizliegta, būs diskriminējošs un pretrunā “brīvas preču aprites” noteikumiem. Lielākā daļa lietu, kurās Tiesa ir atzinusi sabiedrības morāles apsvēruma pamatotību, ir bijušas saistītas ar piedauzīgām un nepiedienīgām precēm²⁰⁶. Citās lietās, kurās bija atsauce uz sabiedrības morāli, tika konstatēti citi cieši saistīti pamatojumi, piemēram, sabiedrības intereses azartspēļu lietās²⁰⁷ vai nepilngadīgo personu aizsardzība lietā, kas saistīta ar video un DVD ierakstu marķējumu²⁰⁸.

Sabiedriskās kārtības jēdzienu Tiesa interpretē ļoti stingri, un to reti atzīst par pamatojumu atkāpēm, ko nosaka LESD 36. pants. Piemēram, pasākums, kas paredzēts kā vispārējā drošības klauzula vai tikai protekcionistisku ekonomisko mērķu sasniegšanas līdzeklis, netiks uzskatīts par pamatotu. Ja uz konkrēto gadījumu attiecas kāds cits LESD 36. pantā noteikts apsvēruma, Tiesa parasti izmanto šo citu apsvērumu vai sabiedriskās kārtības apsvērumu apvienojumā ar citiem iespējamajiem pamatojumiem²⁰⁹. Sabiedriskās kārtības apsvēruma viens pats tika atzīts par pietiekamu vienā izņēmuma gadījumā, kad dalībvalsts ierobežoja zelta kolekcionāru monētu importu un eksportu. Tiesa sprieda, ka šo pasākumu var pamatot ar sabiedriskās kārtības apsvērumiem, jo tā pieņemšanu noteica vajadzība aizsargāt tiesības uz monētu kalšanu, kuru tradicionāli saista ar valsts pamatinteresēm²¹⁰.

Pamatojums ar **valsts drošības** apsvērumiem ir ticis atbalstīts konkrētā jomā, proti, ES enerģētikas tirgus jomā, bet šādam lēmumam ir jābūt balstītam uz precīziem individuālo lietu faktiem, un tas nav plaši piemērojams. *Campus Oil* lietā dalībvalsts pieprasīja, lai

²⁰⁵ Lieta C-34/79 *Henn un Darby*, 1979, ECLI:EU:C:1979:295, 21. punkts, kā arī apvienotās lietas C-1/90 un C-176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior un Publivía*, 1991, ECLI:EU:C:1991:327, 20. punkts.

²⁰⁶ Lieta C-121/85 *Conegate / Customs and Excise Commissioners*, 1986, ECLI:EU:C:1986:114; lieta C-34/79 *R / Henn and Darby*, 1979, ECLI:EU:C:1979:295.

²⁰⁷ Lieta C-275/92 *Schindler*, 1994, ECLI:EU:C:1994:119, 58. punkts; lieta C-124/97 *Läärä un citi*, 1999, ECLI:EU:C:1999:435, 33. punkts.; lieta C-98/14 *Berlington Hungary*, 2015, ECLI:EU:C:2015:386, 58. punkts.

²⁰⁸ Lieta C-244/06 *Dynamic Medien Vertriebs / Avides Media*, 2008, ECLI:EU:C:2008:85.

²⁰⁹ Tiesa ir atzinusi, ka tiesību akts, “kura mērķis ir ietekmēt alkohola patēriņu, lai novērstu alkoholisko vielu radīto kaitīgo ietekmi uz veselību un sabiedrību, un tādējādi cenšas cīnīties pret alkohola pārmērīgu lietošanu, atbilst [LESD 36.] pantā atzītajām rūpēm par sabiedrības veselību un sabiedrisko kārtību” — lieta C-434/04 *Ahokainen un Leppik*, 2006, ECLI:EU:C:2006:609, 28. punkts; sk. arī lietu C-170/04 *Rosengren un citi*, 2007, ECLI:EU:C:2007:313, 40. punktu; lietu C-198/14 *Visnapuu*, 2015, ECLI:EU:C:2015:751, 116. punktu.

²¹⁰ Lieta C-7/78 *R / Thompson*, 1978, ECLI:EU:C:1978:209.

naftas produktu importētāji iegādājas līdz pat 35 % tiem vajadzīgo naftas produktu no valsts naftas pārstrādes uzņēmuma par valdības noteiktām cenām. Tiesa atzina, ka šis pasākums ir skaidri saistīts ar protekcionismu un ir LESD 34. panta pārkāpums. Tomēr tika atzīts, ka to attaisno valsts drošības apsvērumi, proti, dzīvotspējīga naftas pārstrādes uzņēmuma saglabāšana, lai nodrošinātu piedāvājumu krīzes laikā²¹¹. Tiesa arī atzina energoapgādes nodrošināšanu kā valsts drošības apsvērumu LESD 36. panta nozīmē *Hidroelectrica* lietā²¹².

Tiesa valsts drošības apsvērumu ir atzinusi par pamatojumu arī lietās, kas attiecas uz stratēģiski jutīgu preču tirdzniecību²¹³, jo “(..) risks, ka var rasties nopietnas problēmas ārējās attiecībās vai saistībā ar tautu miermīlīgu līdzāspastāvēšanu, var ietekmēt dalībvalsts drošību”. Šajās lietās Tiesa norādīja, ka LESD 36. panta darbības joma attiecas gan uz iekšējo drošību (piemēram, noziedzīgu nodarījumu atklāšana un novēršana un satiksmes regulēšana), gan ārējo drošību²¹⁴.

7.1.2. *Cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība (piesardzības princips)*

Tiesa ir nospriedusi, ka “[36.] pantā aizsargātā īpašuma un interešu vidū cilvēku veselība un dzīvība ir pirmajā vietā, un dalībvalstis, ievērojot Līgumā noteiktos ierobežojumus, izlemj, kādā līmenī tās vēlas šo aizsardzību nodrošināt, un, jo īpaši, cik stingrām ir jābūt veicamajām pārbaudēm”²¹⁵. Tajā pašā nolēmumā Tiesa norādīja, ka LESD 36. pantā minētie izņēmumi uz valsts noteikumiem vai praksi neattiecas, ja cilvēku veselības un dzīvības aizsardzību var efektīvi nodrošināt ar pasākumiem, kas mazāk ierobežo ES iekšējo tirdzniecību²¹⁶.

Cilvēku veselības un dzīvības aizsardzība un dzīvnieku un augu aizsardzība ir pamatojums, ko visbiežāk izmanto dalībvalstis, lai attaisnotu šķēršļus brīvai preču apritei. Lai gan dalībvalstīm ir atvēlēta zināma rīcības brīvība²¹⁷, ir jāievēro daži pamatnoteikumi. Ir jāpierāda, ka ražojumu tirdzniecība nopietni un reāli apdraud sabiedrības veselību²¹⁸. Tas ir pietiekami jāpamato, un dalībvalstīm jāiesniedz visi pierādījumi, dati (tehniski, zinātniski, statistiski, ar uzturvērtību saistīti utt.) un cita būtiska informācija²¹⁹. Uz veselības aizsardzību nevar atsaukties, ja patiesais pasākuma mērķis ir aizsargāt vietējo tirgu, pat ja gadījumos, kad nepastāv saskaņošana, dalībvalsts drīkst izlemt, kādā līmenī veselības aizsardzību nodrošināt. Pieņemtajiem pasākumiem

²¹¹ Lieta C-72/83 *Campus Oil*, 1984, ECLI:EU:C:1984:256.

²¹² Lieta C- 648/18 *Hidroelectrica*, 2019, ECLI:EU:C:2020:723, 36. punkts.

²¹³ Lieta C-367/89 *Criminal proceedings against Aimé Richardt un Les Accessoires Scientifiques SNC*, 1991, ECLI:EU:C:1991:376.

²¹⁴ Turpat.

²¹⁵ Lieta C-104/75 *De Peijper*, 1976, ECLI:EU:C:1976:67.

²¹⁶ Sk. arī lietu C-333/14 *Scottish Whiskey Association*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 59. punktu.

²¹⁷ Lieta C-198/14 *Visnapuu*, 2015, ECLI:EU:C:2015:751, 118. punkts; lieta C-108/09 *Ker-Optika*, 2010, ECLI:EU:C:2010:725, 58. punkts.

²¹⁸ Lieta C-270/02 *Komisija/Itālija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:78, 22. punkts; lieta C-319/05 *Komisija/Vācija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:678, 88. punkts; lieta C-421/09 *Humanplasma GmbH / Austrija*, 2010, ECLI:EU:C:2010:760, 34. punkts.

²¹⁹ Lieta C-270/02 *Komisija/Itālija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:78; lieta C-319/05 *Komisija/Vācija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:678; lieta C-148/15 *Deutsche Parkinson Vereinigung*, 2016, ECLI:EU:C:2016:776, 36., 40. punkts.

arī jābūt samērīgiem, proti, tiem jāietver vienīgi tas, kas vajadzīgs, lai sasniegtu leģitīmo mērķi nodrošināt sabiedrības veselības aizsardzību²²⁰.

“Piesardzības principa” piemērošana. Tiesa pirmo reizi skaidri atzina piesardzības principu *National Farmers Union* lietā²²¹, lai gan agrākā judikatūrā tas, iespējams, bija iekļauts netieši. Tiesa norādīja: “ja pastāv neskaidrības par riska esību vai tā pakāpi attiecībā uz cilvēku veselību, iestāde drīkst pieņemt aizsardzības pasākumus, negaidot, kad šo risku faktiskā esamība un nopietnība kļūst acīmredzama”. Šis princips nosaka apstākļus, kādos vietējā, ES vai starptautiskā likumdevēja iestāde var pieņemt pasākumus, lai aizsargātu patērētājus pret veselības apdraudējumiem, kas, ņemot vērā pašreizējās neskaidrības zinātniskajā izpētē, varētu būt saistīti ar ražojumu vai pakalpojumu.

Parasti, ja dalībvalstis vēlas paturēt spēkā vai ieviest LESD 36. pantā paredzētos veselības aizsardzības pasākumus, tām ir pienākums pierādīt šādu pasākumu vajadzību²²². Tas attiecas arī uz gadījumiem, kas saistīti ar piesardzības principu²²³. Savos nolēmumos Tiesa ir uzsvērusi, ka reālu risku esība ir jāpierāda, ņemot vērā starptautisko zinātnisko pētījumu jaunākos rezultātus. Tiesa pastāvīgi ir norādījusi, ka pirms piesardzības pasākumu veikšanas saskaņā ar LESD 34. un 36. pantu dalībvalstīm ir jāveic detalizēts riska novērtējums²²⁴. Tomēr dalībvalstīm nav jāpierāda skaidra saikne starp pierādījumiem un risku²²⁵. Ja pastāv un ir konstatēta zinātniska nenoteiktība attiecībā uz risku, Tiesa dod dalībvalstīm vai attiecīgajām iestādēm ievērojamu rīcības brīvību, lemjot par to, kādus aizsardzības pasākumus veikt²²⁶. Lietā C-446/08 *Solgar Vitamin's*, kas attiecās uz to vitamīnu un minerālvielu maksimālā daudzuma noteikšanu, kurus var izmantot uztura bagātinātāju ražošanā, Tiesa apstiprināja, ka dalībvalstīm nav jāgaida, līdz šī riska esība un pakāpe tiek pierādīta pilnībā²²⁷. Tomēr pasākumi nevar būt balstīti “tikai uz pieņēmumiem”²²⁸, kā apstiprināts lietā C-672/15 *Noria Distribution*, kurā tika arī izvērtētas maksimālās drošās vitamīnu un minerālvielu daudzuma robežvērtības pārtikas piedevu ražošanā²²⁹.

²²⁰ Lietā C-108/09 *Ker-Optika*, 2010, ECLI:EU:C:2010:725, 35. punkts.

²²¹ Lietā C-157/96 *National Farmers Union*, 1998, ECLI:EU:C:1998:191, 63. punkts.

²²² Sk., piemēram, lietu C-227/82 *Van Bennekom*, 1983, ECLI:EU:C:1983:354, 40. punktu, un lietu C-178/84 *Komisija/Vācija (Reinheitsgebot)*, 1987, ECLI:EU:C:1987:126, 46. punktu.

²²³ Lietā C-41/02 *Komisija/Nīderlande*, 2004, ECLI:EU:C:2004:762, 47. punkts; lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492, 46. punkts; lieta C-24/00 *Komisija/Francija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:70, 53. punkts.

²²⁴ Lietā C-249/07 *Komisija/Nīderlande*, 2008, ECLI:EU:C:2008:683, 50. un 51. punkts; lieta C-41/02 *Komisija/Nīderlande*, 2004, ECLI:EU:C:2004:762; lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492; lieta C-24/00 *Komisija/Francija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:70.

²²⁵ Komisija ir pieņēmusi paziņojumu par piesardzības principu, COM(2000) 1 galīgā redakcija.

²²⁶ Sal. ar lietu C-132/03 *Codacons un Federconsumatori*, 2005, ECLI:EU:C:2005:310, 61. punktu, un lietu C-236/01 *Monsanto Agricoltura*, 2003, ECLI:EU:C:2003:431, 111. punktu.

²²⁷ Lietā C-446/08 *Solgar Vitamin's France*, 2010, ECLI:EU:C:2010:233, 67. punkts.

²²⁸ Lietā C-236/01 *Monsanto Agricoltura*, 2003, ECLI:EU:C:2003:431, 106. punkts; lieta C-41/02 *Komisija/Nīderlande*, 2004, ECLI:EU:C:2004:762, 52. punkts; lieta C-192/01 *Komisija/Dānija*, 2003, ECLI:EU:C:2003:492, 49. punkts; lieta C-24/00 *Komisija/Francija*, 2004, ECLI:EU:C:2004:70, 56. punkts; lieta C-446/08 *Solgar Vitamin's France*, 2010, ECLI:EU:C:2010:233, 67. punkts.

²²⁹ Lietā C-672/15 *Noria Distribution SARL*, 2017, ECLI:EU:C:2017:310, 33. punkts.

7.1.3. Nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzība

Dalībvalsts pienākums aizsargāt tās nacionālās kultūras bagātības un mantojumu var pamatot pasākumus, kas rada šķēršļus importam vai eksportam.

Dalībvalstis nosaka atšķirīgus ierobežojumus senlietu un citu kultūras artefaktu eksportam, un šos ierobežojumus var uzskatīt par pamatotiem saskaņā ar LESD 36. pantu.

LIBRO lietā Tiesa uzskatīja, ka faktiski kultūras daudzveidības aizsardzību “vispār nevar uzskatīt par nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzību LESD 36. panta nozīmē”²³⁰.

7.1.4. Rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzība

LESD 36. pantā ir atsauce uz “rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzību” kā pamatojumu importa, eksporta vai preču tranzīta ierobežojumam. “Rūpnieciskais un komerciālais īpašums” parasti attiecas uz intelektuālā īpašuma (IĪ) tiesībām, piemēram, patentiem, preču zīmēm, dizainparaugiem, autortiesībām un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm²³¹.

Savā sākotnējā judikatūrā Tiesa attīstīja vairākus principus, kas ir bijuši svarīgi atkāpes darbības jomas noteikšanai valsts līmenī, kā arī ir bruģējuši ceļu uz IĪ tiesību saskaņošanu un vienādošanu ES līmenī (to apspriešana gan neietilpst šīs nodaļas darbības jomā).

Pirmais princips nosaka, ka Līgums neietekmē saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem piešķirto IĪ tiesību *esību*. Tāpēc valsts tiesību akti par šādu tiesību iegūšanu, nodošanu un izbeigšanos ir likumīgi. Tomēr šis princips neattiecas uz gadījumiem, kad valsts noteikumos ir diskriminācijas elements²³².

Otrais princips ir *tiesību izsmelšanas* doktrīna. IĪ turētājs var ierobežot ar IĪ aizsargāta produkta izmantošanu, ražošanu un pārdošanu dalībvalstī, kurā šādas tiesības piešķirtas. Tomēr, kad IĪ īpašnieks ir pats likumīgi pārdevis un izplatījis produktu dalībvalstī vai tas ir izdarīts ar tā piekrišanu, IĪ tiesības ir *izsmeltas* pie robežas. Tiesību īpašnieks tad vairs nevar iebilst pret produkta importēšanu jebkurā dalībvalstī, kurā tas pirmo reizi tirgots, atļaujot paralēlu importēšanu no jebkuras vietas ES.

Tiesību izsmelšanas doktrīnas mērķis ir līdzsvarot rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzību ar brīvu preču apriti. Atkāpes ir pieļaujamas tikai tiktāl, ciktāl tās ir pamatotas šā īpašuma *konkrētā priekšmeta* aizsargāšanas nolūkā. Šis princips sniedz iespēju attiecībā uz katru IĪ kategoriju noteikt apstākļus, kādos tiesību īstenošana būs pieļaujama saskaņā ar ES tiesību aktiem, pat ja pārrobežu situācijā šāda īstenošana pēc

²³⁰ Lieta C-531/07 *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft / LIBRO*, 2009, ECLI:EU:C:2009:276, 32. punkts.

²³¹ Konkrēto IĪ tiesību uzskaitījumu sk. Komisijas Paziņojumā attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/48. EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu 2. pantu (2005/295/EK), OV L 94, 13.4.2005., 37. lpp.

²³² Lieta C-235/89, *Komisija/Itālija*, 1992, I-777. lpp.

definīcijas kavē brīvu apriti. Tiesas judikatūra par izsmelšanu jo īpaši attiecas uz patentiem, preču zīmēm, dizainparaugiem²³³ un autortiesībām²³⁴.

Piemēram, attiecībā uz patentiem Tiesa par priekšmetu jo īpaši atzina “atalgot izgudrotāja radošos centienus, lai garantētu, ka patenta īpašniekam ir ekskluzīvas tiesības izmantot izgudrojumu, lai ražotu rūpnieciskus ražojumus un laistu tos aprītē pirmo reizi — vai nu tieši, vai piešķirot licences trešām personām —, kā arī tiesības iebilst pret pārkāpumiem.”²³⁵ Tad patenta turētājam ir jāizlemj, kādos apstākļos tas vēlas tirgot savu produktu, kas ietver iespēju tirgot dalībvalstīs, kurās produktam nav patenta aizsardzības. Ja patenta īpašnieks to dara, tad viņam jāapzinās savas izvēles sekas attiecībā uz brīvu produkta apriti vienotajā tirgū. Ļaujot izgudrotājam izmantot tā turējumā esošo patentu vienā dalībvalstī, lai novērstu šā izgudrotāja brīvi tirgotā produkta importēšanu citā dalībvalstī, kur šis produkts nebija patentējams, rastos valstu tirgu sadalīšana, kas ir pretrunā Līguma mērķim²³⁶.

Attiecībā uz preču zīmēm Tiesa judikatūrā ir pastāvīgi noteikusi, ka to konkrētais mērķis ir jo īpaši garantēt preču zīmes īpašniekam, ka tam ir tiesības izmantot šo preču zīmi, lai laistu produktu aprītē pirmo reizi. Tam būtu jāaizsargā preču zīmes īpašnieks no konkurentiem, kas vēlas izmantot preču zīmes sniegto statusu un reputāciju, pārdodot produktus, uz kuriem šī zīme izvietota nelikumīgi. Lai noteiktu šo tiesību precīzu tvērumu, Tiesa uzskatīja, ka ir jāņem vērā preču zīmes pamatfunkcija, proti, garantēt patērētājam vai galalietotājam ar preču zīmi apzīmētās preces izcelsmes identitāti, ļaujot tam bez pārrautumiem atšķirt šo precī no citas izcelsmes precēm²³⁷.

Šī judikatūra ir attīstījusies un pilnveidojusies, jo īpaši farmaceitisku produktu pārsaiņošanas jomā²³⁸.

Būtu jāatgādina, ka Tiesa šo judikatūru sagatavoja, kad nebija atbilstošu sekundāro ES tiesību aktu. Tā nosprieda, ka “ņemot vērā Kopienas tiesību pašreizējo stāvokli un to, ka nav Kopienā standartizētu vai saskaņotu tiesību aktu, nosacījumi un procedūras, saskaņā ar kurām šādu aizsardzību piešķir, jānosaka valsts tiesību aktos”²³⁹. Tomēr tajā pašā laikā ES likumdevējs pieņēma svarīgu direktīvu un regulu kopumu par ĪI. Piemēram, tiesiskais regulējums attiecībā uz preču zīmēm ir saskaņots ar Preču zīmju direktīvu (ES) 2015/2436 un vienādots ar Regulu (ES) 2017/1001 par Eiropas Savienības

²³³ Sk., piemēram, lietu 53/87 *Circa un citi / Renault*, ECLI:EU:1988:472.

²³⁴ Sk., piemēram, lietu C-5/11 *Donner*, ECLI:EU:C:2012:370, 31.–37. punktu, ar atsaucēm uz iepriekšējo judikatūru.

²³⁵ Sk., piemēram, apvienotās lietas C-267/95 un C-268/95 *Merck & Co e.a. / fPrimecrown Ltd e.a.*, ECLI:EU:C:1996:468, 30. punktu, ar atsaucēm uz iepriekšējo judikatūru.

²³⁶ Sk. apvienotās lietas C-267/95 un C-268/95 *Merck & Co e.a. / Primecrown Ltd e.a.*, ECLI:EU:C:1996:468, 32. punktu, ar atsaucēm uz iepriekšējo judikatūru.

²³⁷ Sk. lietu C-10/89, *SA CNL-SUCAL NV / HAG GF AG*, ECLI:EU:1990:359, 14. punkts, ar atsaucēm uz iepriekšējo judikatūru.

²³⁸ Labu priekšstatu par Tiesas judikatūru sniedz lieta C-143/00, *Boehringer Ingelheim*, ECLI:EU:C:2002:246.

²³⁹ Lieta 53/87 *Circa un citi / Renault*, ECLI:EU:1988:472, 10. punkts.

preču zīmi²⁴⁰. Līdzīgi tiesību akti pastāv attiecībā uz dizainparaugiem, savukārt valstu patentu tiesību saskaņošana joprojām ir samērā sadrumstalota²⁴¹.

Autortiesību un saistīto tiesību jomā ES likumdevējs ir kopumā saskaņojis dalībvalstu tiesību aktus, piešķirot autoriem un citiem tiesību turētājiem augstu aizsardzības līmeni. Tas cita starpā ietver ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt konkrētas to satura izmantošanas darbības, ar saskaņotu aizsardzības termiņu, izņēmumu un ierobežojumu satvaru, tehnoloģiskās aizsardzības pasākumu juridisko aizsardzību un tiesību pārvaldības informāciju, tiesību kolektīvo pārvaldību un tiesību īstenošanu. Brīvas preču aprites jomā Direktīva 2001/29/EK²⁴² nodrošina autoriem ekskluzīvas to darbu izplatīšanas tiesības. Direktīva 2006/115/EK²⁴³ nodrošina izpildītājiem, fonogrammu producentiem, filmu producentiem un apraides organizācijām ekskluzīvas tiesības un to aizsargātā priekšmeta izplatīšanu. Arī Direktīva 2009/24/EK²⁴⁴ nodrošina ekskluzīvas datorprogrammu izplatīšanas tiesības.

Visas trīs minētās autortiesību direktīvas arī paredz, ka darba vai cita aizsargāta priekšmeta kopijas pirmā pārdošana vai cita īpašumtiesību uz to nodošana, ko veic tiesību turētājs vai ar tā piekrišanu, izsmel šīs kopijas izplatīšanas tiesības Savienībā. Šis noteikums nodrošina ar autortiesībām aizsargātu brīvu preču apriti Savienībā, tiklīdz tiesību turētājs vai ar tā piekrišanu šīs preces laiž tirgū. Tiesa ir precizējusi, ka šis princips ir piemērojams attiecībā uz darbu vai cita aizsargāta priekšmeta taustāmām kopijām. Tomēr datorprogrammu gadījumā Tiesa ir precizējusi, ka arī tiesības uz datorprogrammas kopijas izplatīšanu tiek izsmeltas, kad attiecīgā kopija tiek lejupielādēta no interneta ar tiesību turētāja piekrišanu, ievērojot konkrētus nosacījumus, kas lejupielādi pielīdzina datorprogrammas kopijas pārdošanai²⁴⁵. Tiesa nesen nosprieda, ka noteikuma par izsmelšanu pēc digitālu kopiju tiešsaistes pārvešanas paplašināšana nav piemērojama tādu darbu gadījumā, kas nav datorprogrammas (piemēram, e-grāmatu gadījumā)²⁴⁶.

Turklāt Tiesa ir paredzējusi īpašus noteikumus par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm LESD 36. panta nolūkos²⁴⁷.

²⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2436 (2015. gada 16. decembris), ar ko tuvina dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm, 2015, OV L 336/1, 15. panta 1. punkts; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1001 (2017. gada 14. jūnijs) par Eiropas Savienības preču zīmi, 2017, OV L 154/1.

²⁴¹ Pārskatu par šiem ĪI tiesību aktiem sk. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property_en.

²⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā, 2001, OV L 167.

²⁴³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/115/EK (2006. gada 12. decembris) par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām intelektuālā īpašuma jomā, 2006, OV L 376.

²⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/24/EK (2009. gada 23. aprīlis) par datorprogrammu tiesisko aizsardzību, 2009, OV L 111.

²⁴⁵ Tiesas spriedums lietā C-128/11 *Usedsoft*.

²⁴⁶ Tiesas spriedums lietā C-263/18 *Tom Kabinet*.

²⁴⁷ Lieta C-3/91, *Exportur/LOR*, 1992, Krājums, I-5529. lpp., 37. punkts; lieta C-216/01, *Budějovický Budvar*, 2003, ECLI:EU:C:2003:618, 99. punkts.

7.2. Obligātās prasības

Spriedumā *Cassis de Dijon* lietā Tiesa noteica obligāto prasību jēdzienu, sniedzot aizsargāto interešu nepilnīgu uzskaitījumu saistībā ar LESD 34. pantu. Minētajā spriedumā Tiesa norādīja, ka obligātās prasības jo īpaši attiecas uz fiskālās uzraudzības efektivitāti, sabiedrības veselības aizsardzību, komercdarījumu godīgumu un patērētāju tiesību aizsardzību²⁴⁸. Kopš tā laika Tiesas lietotā terminoloģija ir mainījusies — tagad Tiesa bieži atsaucas uz sevišķi svarīgām prasībām sabiedrības interesēs vai vispārējās interesēs, nevis uz obligātajām prasībām.

Uz obligātajām prasībām var atsaukties, lai pamatotu valsts pasākumus, kuri var kavēt tirdzniecību iekšējā tirgū un uz kuriem neattiecas LESD 36. pantā noteiktie izņēmumi. Pamatojuma novērtējums ir tāds pats kā 36. pantā noteiktais — lai valsts pasākumi būtu pieļaujami, tiem jābūt samērīgiem attiecībā pret izvirzīto mērķi. Principā ar obligātajām prasībām var pamatot tikai valsts pasākumus, kas ir vienādi piemērojami vietējām precēm un citu dalībvalstu izcelsmes precēm²⁴⁹. Tāpēc teorētiski apsvērumus, kas nav minēti LESD 36. pantā, nedrīkst izmantot, lai pamatotu diskriminējošus pasākumus. Lai gan Tiesa ir atradusi veidus, kā novērst šo dalījumu, neatsakoties no savas agrākās prakses²⁵⁰, ir norādīts uz to, ka šāds dalījums ir mākslīgs un ka Tiesas mērķis ir panākt vienkāršošanu, obligātās prasības uzskatot par līdzvērtīgām LESD 36. pantā noteiktajiem pamatojumiem.

7.2.1. Vides aizsardzība

Lai gan vides aizsardzība nav skaidri minēta LESD 36. pantā, Tiesa to ir atzinusi par obligātu prasību. Tiesa uzskata, ka “(..) vides aizsardzība ir viens no [Savienības] svarīgākajiem mērķiem, kas var pamatot dažus brīvas preču aprites principu ierobežojumus”²⁵¹. Faktiski augsts vides aizsardzības līmenis tika atzīts par vispārējo interešu mērķi jau pagājušā gadsimta astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados²⁵².

Tiesa par vides aizsardzības pasākumiem ir atzinusi dažādus pasākumus un mērķus, tostarp:

²⁴⁸ Lieta C-120/78 *Rewe / Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 1979, ECLI:EU:C:1979:42, 8. punkts.

²⁴⁹ Sk., piemēram, apvienotās lietas C- 1/90 un C- 176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior un Publlivia / Departamento de Sanidad y Seguridad Social de Cataluña*, 1991, ECLI:EU:C:1991:327, 13. punktu.

²⁵⁰ Sk., piemēram, lietu C-2/90 *Komisija/Beļģija*, 1992, ECLI:EU:C:1992:310, kurā Tiesa nolēma, ka pasākums, ko varētu uzskatīt par diskriminējošu, nav diskriminējošs lietas priekšmeta īpašās būtības dēļ, un pēc tam atzina, ka to pamato vides apsvērumi. Lietā C-320/03 *Komisija/Austrija*, 2005, ECLI:EU:C:2005:684, Tiesa nolēma pasākumu uzskatīt par vienādi piemērojamu, nevis netieši diskriminējošu.

²⁵¹ Lieta C-302/86 *Komisija/Dānija*, 1988, ECLI:EU:C:1988:421, 8. punkts.

²⁵² Lieta C-240/83 *Procureur de la République / ADBHU*, 1985, ECLI:EU:C:1985:59, 12., 13., 15. punkts; lieta C-302/86, *Komisija/Dānija*, 1988, ECLI:EU:C:1988:421, 8. un 9. punkts; lieta C- 487/06 *British Aggregates / Komisija*, 2008, ECLI:EU:C:2008:757, 91. punkts.

- valsts zaļās elektroenerģijas atbalsta shēmas, ciktāl tās palīdz samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas ir viens no pamatcēloņiem, kuri izraisa klimata pārmaiņas, ko Eiropas Savienība un tās dalībvalstis ir apņēmušās apkarot²⁵³;
- tādas bioloģisko šķidro kurināmo ilgtspējības valsts pārbaudes shēmas noteikšanu, ar kuru ir noteikts, ka visiem uzņēmējiem, kas iesaistīti piegādes ķēdē, ir jāievēro noteiktas prasības²⁵⁴;
- apkārtējā gaisa kvalitātes aizsardzību.

Apkārtējā gaisa kvalitātes aizsardzība tika aplūkota divās lietās (C-28/09 un C-320/03), kas attiecās uz valsts pasākumiem, kuru mērķis bija samazināt mehānisko transportlīdzekļu radītās īpašās emisijas un ceļu satiksmes noslogotību, lai samazinātu slāpekļa dioksīda emisiju Tiroles provincē. Šādi pasākumi ietvēra sektorālus braukšanas aizliegumus, aizliedzot smagajiem kravas transportlīdzekļiem, kas smagāki par 7,5 tonnām un kas pārvadā noteiktas preces, kustības aizliegumu Austrijas automaģistrāles A12 posmā. Lai gan šādi pasākumi principā var būt pamatoti ar apkārtējā gaisa kvalitātes uzlabošanas apsvērumiem vides un cilvēku veselības aizsardzības nolūkā, tie nebija samērīgi vēlamo mērķu sasniegšanai;

- atjaunojamo energoresursu izmantošanu biogāzes ražošanai;

Lieta *E.ON Biofor Sverige* attiecās uz biogāzes ilgtspējības verificēšanas sistēmu. Šīs Zviedrijā ieviestās sistēmas faktiskā ietekme izpaudās tādejādi, ka Vācijā ražoto ilgtspējīgo biogāzi, kas paredzēta ievēšanai Zviedrijā, izmantojot Vācijas un Dānijas gāzes tīklus, nevarēja iekļaut verificēšanas sistēmā, kas attiecas uz biogāzes ilgtspējību, nedz arī atzīt par “ilgtspējīgu”²⁵⁵.

Tiesa norādīja, ka atjaunojamo enerģijas avotu izmantošana biogāzes ražošanai principā ir lietderīga vides aizsardzībai, jo šādi tiesību akti ir paredzēti, lai nodrošinātu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas veicināšanu. Tā arī noteica, ka atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas palielināšana ir viens no būtiskajiem komponentiem to pasākumu kopumā, kuri jāveic, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas un izpildītu ES un starptautiskās siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas saistības, un ka šāda palielinājuma mērķis ir arī aizsargāt cilvēku veselību un dzīvību, kā arī dzīvniekus un augus²⁵⁶;

- depozīta sistēmu atkārtoti izmantojamai tarai²⁵⁷.

Dalībvalstis arvien biežāk atsaucas uz vides aizsardzību, cita starpā tādu iemeslu dēļ kā saistības klimata pārmaiņu jomā, zinātnes progress un lielāka sabiedrības informētība. Tomēr Tiesa ir apstiprinājusi, ka sabiedrības veselības un vides apsvērumi ne vienmēr ir

²⁵³ Lieta C-573/12, *Ålands Vindkraft*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2037, 78. punkts.

²⁵⁴ Lieta C-242/17 *L.E.G.O.*, 2018, ECLI:EU:C:2018:804, 72. punkts.

²⁵⁵ Lieta C-549/15 *E.ON Biofor Sverige*, 2017, ECLI:EU:C:2017:490, 74., 80. un 84. punkts.

²⁵⁶ Turpat, 88. un 89. punkts.

²⁵⁷ Lieta C-302/86 *Komisija/Dānija*, 1988, ECLI:EU:C:1988:421. Tomēr, kā minēts iepriekš, uz depozīta sistēmām daļēji attiecas 1994. gada 20. decembra Direktīva 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu un Direktīva (ES) 2018/852, ar ko groza Direktīvu 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu.

pietiekami, lai kavētu brīvu preču apriti. Vairākās lietās Tiesa atbalstīja Komisijas argumentus, ka valsts pasākumi ir nesamērīgi attiecībā pret sasniedzamo mērķi vai ka nav pietiekami daudz pierādījumu, lai pierādītu apgalvoto risku²⁵⁸.

Vides aizsardzība ir labs piemērs elastīgākajai pieejai, ko Tiesa izmanto attiecībā uz pamatojumu sadalījumu kategorijās. Tiesa vairākos gadījumos ir atzinusi, ka vides aizsardzība ir saistīta arī ar cilvēku veselības un dzīvības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības mērķiem²⁵⁹. Tiesa spriedumā lietā *Komisija/Austrija* noteica, ka no EK līguma 174. panta 1. punkta (pašlaik LESD 191. pants) izriet, ka cilvēku veselības aizsardzība ir viens no Savienības vides politikas mērķiem. Tā arī norādīja, ka šie mērķi ir savstarpēji cieši saistīti, it īpaši cīņā pret gaisa piesārņojumu, kuras mērķis ir ierobežot ar vides postījumu saistīto apdraudējumu veselībai. Tāpēc veselības aizsardzības mērķis jau principā ir ietverts vides aizsardzības mērķī²⁶⁰.

7.2.2. Patērētāju aizsardzība

Patērētāju aizsardzība ir viens no visbiežāk norādītajiem pamatojumiem. Informācija, kas jāsniedz patērētājam, tiek novērtēta, pamatojoties uz to, “ko, domājams, sagaida samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs vidusmēra patērētājs”²⁶¹. Tas tika noteikts, piemēram, lietā C-481/12, *Juvelta*, kas attiecās uz dārgmetālu provēm. Tiesa norādīja, ka importētājam noteikts pienākums apzīmogot dārgmetālu izstrādājumus ar zīmogu, uz kura ir norādīta prove, principā ir tāds, ar kuru var nodrošināt patērētāju efektīvu aizsardzību un godīgu tirdzniecību. Tomēr Tiesa arī norādīja, ka dalībvalsts nevar prasīt jaunu proves zīmogu no citas dalībvalsts importētiem ražojumiem, kurā tie tiek likumīgi tirgoti un ir apzīmogoti, ja norāde, kas ir šajā proves zīmogā, ir līdzvērtīga tai norādei, kura ir noteikta importa dalībvalstī un ir saprotama šīs valsts patērētājiem²⁶².

Pamatprincips ir tāds, ka patērētāji, kuriem skaidrā veidā tiek sniegta atbilstoša informācija, spēj paši izdarīt izvēli. Atbilstoši Tiesas nostājai plašāka kvalitātes atšķirību izvēle patērētājiem ir izdevīgāka nekā šaura izvēle ar augstāku kvalitāti, kuras pamatā ir valsts standarti²⁶³. Ja pastāv nopietns patērētāja maldināšanas risks, ražojumu var aizliegt.

Tomēr Tiesas judikatūras pamatnostādne ir tāda, ka gadījumos, kad ievestie ražojumi ir līdzīgi vietējiem ražojumiem, pietiek ar atbilstošu marķējumu, kas var būt noteikts vietējos tiesību aktos, lai sniegtu patērētājam vajadzīgo informāciju par ražojuma

²⁵⁸ Sk., piemēram, lietu C-319/05 *Komisija/Vācija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:678; lietu C-186/05 *Komisija/Zviedrija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:571; lietu C-297/05 *Komisija/Nīderlande*, 2007, ECLI:EU:C:2007:531; lietu C-254/05 *Komisija/Beļģija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:319; lietu C-432/03 *Komisija/Portugāle*, 2005, ECLI:EU:C:2005:669.

²⁵⁹ Lieta C-242/17 *L.E.G.O.*, 2018, ECLI:EU:C:2018:804, 65. punkts; lieta C-573/12 *Ålands Vindkraft*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2037, 79. un 93. punkts.

²⁶⁰ Lieta C-28/09 *Komisija/Austrija*, 2011, ECLI:EU:C:2011:854, 121. un 122. punkts; lieta C-67/97 *Bluhme*, 1998, ECLI:EU:C:1998:584.

²⁶¹ Lieta C-481/12 *Juvelta*, 2014, ECLI:EU:C:2014:11, 23. punkts.

²⁶² Lieta C-481/12 *Juvelta*, 2014, ECLI:EU:C:2014:11, 21. un 22. punkts; lieta C-220/81 *Robertson un citi*, 1982, ECLI:EU:C:1982:239, 11. un 12. punkts.

²⁶³ Lieta C-456/10, *ANETT*, 2012, ECLI:EU:C:2012:241, 54. punkts.

īpašībām. Patērētāju aizsardzības apsvērumi nevar pamatot nevajadzīgus ierobežojošos pasākumus²⁶⁴.

7.2.3. *Citas obligātās prasības*

Tiesa laika gaitā ir atzinusi citas obligātās prasības, kas var pamatot šķēršļus brīvai preču aprītei, kā izklāstīts turpmāk.

Pamattiesības. *Schmidberger* lietā Tiesa atzina, ka dažos gadījumos pamattiesību (šajā gadījumā — vārda brīvības un pulcēšanās brīvības) aizsardzība jāsaskaņo ar Līgumā pasludinātajām pamatbrīvībām, kad uz šādu aizsardzību tiek veikta atsauce kā uz attaisnojumu pēdējo minēto brīvību ierobežojumam²⁶⁵.

Darba apstākļu uzlabošana. Lai gan veselības aizsardzība un drošība darbā pieder pie LESD 36. pantā minētajiem sabiedrības veselības apsvērumiem, darba apstākļu uzlabošana ir obligātā prasība pat tad, ja tā nav saistīta ar veselības apsvērumiem²⁶⁶.

Kultūras mērķi²⁶⁷. Lietā, kas attiecās uz Francijas tiesību aktu, kura mērķis bija veicināt kinematogrāfisko darbu radīšanu, Tiesa, šķiet, atzina, ka kultūras aizsardzība noteiktos apstākļos var būt obligāta prasība, ar ko var pamatot importa vai eksporta ierobežojumus. Turklāt grāmatu kā kultūras preču aizsardzība tika atzīta par primāru vispārējo interešu prasību²⁶⁸.

Preses daudzveidības saglabāšana²⁶⁹. Pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz aizliegumu, ko Austrija noteica publikācijām, kuras piedāvāja lasītājiem iespēju piedalīties konkursos, lai saņemtu balvu, Tiesa atzina, ka preses daudzveidības saglabāšana var būt sevišķi svarīga vispārējo interešu prasība. Tā norādīja, ka šāda daudzveidība palīdz nodrošināt vārda brīvību, kas tiek aizsargāta ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantu.

Sociālā nodrošinājuma sistēmas finansiālais līdzsvars. Ar tikai ekonomiskiem mērķiem nevar pamatot brīvas preču aprītes ierobežojumu. Tomēr lietā C-120/95, *Decker*, Tiesa atzina, ka risks nopietni apdraudēt sociālā nodrošinājuma sistēmas finansiālo līdzsvaru var būt sevišķi svarīgs vispārējās nozīmes iemesls, ar ko var pamatot šķērslus brīvai preču aprītei²⁷⁰.

²⁶⁴ Lieta C-448/98 *Guimont*, 2000, ECLI:EU:C:2000:663, par Francijas tiesību aktu, kas noteica, ka apzīmējumu *Emmenthal* drīkst piešķirt tikai noteiktai sieru ar miziņu kategorijai; lieta C-261/81 *Rau / De Schmedt*, 1982, ECLI:EU:C:1982:382, par Beļģijas prasību, ka margarīns jātirgo kubveida iepakojumā.

²⁶⁵ Lieta C-112/00 *Schmidberger*, 2003, ECLI:EU:C:2003:333, 77. punkts.

²⁶⁶ Lietā C-155/80 *Oebel*, 1981, ECLI:EU:C:1981:177, Tiesa norādīja, ka aizliegums cept naktīs ir likumīgs ekonomiskās un sociālās politikas lēmums izteikti jutīgā nozarē.

²⁶⁷ Apvienotās lietas C-60/84 un 61/84 *Cinéthèque SA / Fédération nationale des cinémas français*, 1985, ECLI:EU:C:1985:329.

²⁶⁸ Lieta C-531/07 *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft*, 2009, ECLI:EU:C:2009:276, 34. punkts.

²⁶⁹ Lieta C-368/95 *Familiapress*, 1997, ECLI:EU:C:1997:325.

²⁷⁰ Lieta C-120/95 *Decker*, 1998, ECLI:EU:C:1998:167, 39. un 40. punkts, un ģenerālvokāta *Szpunar* secinājumi lietā C-148/15 *Deutsche Parkinson Vereinigung*, 2016, ECLI:EU:C:2016:394, 42. punkts.

Ceļu satiksmes drošība. Vairākās lietās Tiesa ir atzinusi, ka arī ceļu satiksmes drošība ir sevišķi svarīgs vispārējas nozīmes iemesls, ar kuru var pamatot šķēršļus brīvai preču aprītei²⁷¹.

Noziedzības apkarošana. Lietā, kas attiecās uz Portugāles aizliegumu līmēt uz automobiļu logu stikliem krāsainas plēves²⁷², Tiesa secināja, ka cīņa ar noziedzību var būt sevišķi svarīgs vispārējas nozīmes iemesls, ar ko var pamatot šķēršļus brīvai preču aprītei.

Dzīvnieku labturības aizsardzība. Lietā C-219/07 Tiesa norādīja, ka dzīvnieku labturības aizsardzība ir leģitīms vispārējas nozīmes mērķis. Tā arī atzīmēja, ka šī mērķa nozīmība izpaudās, dalībvalstīm pieņemot Protokolu par dzīvnieku aizsardzību un labturību, kas pievienots Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam²⁷³.

Kādas dalībvalsts oficiālās valodas izmantošanas veicināšana un stimulēšana. Tiesa ir arī nopriedusi, ka kādas dalībvalsts oficiālās valodas izmantošanas veicināšana un stimulēšana var būt leģitīms mērķis, kas principā var attaisnot Savienības tiesībās noteikto pienākumu ierobežošanu²⁷⁴.

Kā minēts iepriekš, šis obligāto prasību saraksts nav izsmeļošs, bet tas Tiesas judikatūrā pastāvīgi mainās.

7.3. Samērīguma pārbaude

Lai valsts pasākumu varētu pamatot ar kādu no LESD 36. pantā minētajiem apsvērumiem vai kādu no Tiesas judikatūrā noteiktajām obligātajām prasībām, tam ir jāatbilst samērīguma principam²⁷⁵. Samērīguma princips nosaka, ka dalībvalstu izvēlētie līdzekļi nedrīkst pārsniegt to, kas ir faktiski atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu izvirzīto leģitīmo mērķi²⁷⁶. Vienkāršoti izsakoties, atbilstīgums nozīmē, ka konkrētajam pasākumam jābūt atbilstošam, lai sasniegtu vēlamo mērķi, savukārt nepieciešamība nozīmē, ka izvēlētie līdzekļi nedrīkst ierobežot brīvu preču aprīti vairāk, nekā tas ir nepieciešams. Šajā saistībā ir jānovērtē, vai ir kādi līdzekļi, kam ir mazāk ierobežojoša ietekme uz Savienības iekšējo tirdzniecību, bet ar ko var tomēr sasniegt tādu pašu rezultātu. Tādējādi svarīgs elements dalībvalsts norādītā pamatojuma analīzē ir

²⁷¹ Sk., piemēram, lietu C-54/05, *Komisija/Somija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:168, 40. punktu un citēto judikatūru, un lietu C-61/12, *Komisija/Lietuva*, 2014, ECLI:EU:C:2014:172, 59. punktu.

²⁷² Lieta C-265/06 *Komisija/Portugāle*, 2008, ECLI:EU:C:2008:210, 38. punkts.

²⁷³ Lieta C-219/07 *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers un Andibel*, 2008, ECLI:EU:C:2008:353, 27. punkts.

²⁷⁴ Lieta C-15/15 *New Valmar*, 2016, ECLI:EU:C:2014:464, 50. punkts. Šajā saistībā sk. lietu C- 379/87 *Groener / Minister for Education and City of Dublin Vocational Education Committee*, 1989, ECLI:EU:C:1989:599, 19. punktu; lietu C- 391/09 *Runevič-Vardyn un Wardyn*, 2011, ECLI:EU:C:2011:291, 85. punktu, un lietu C- 202/11 *Las*, 2013, ECLI:EU:C:2013:239, 25.–27. punktu.

²⁷⁵ Lieta C-390/99 *Canal Satellite Digital*, 2002, ECLI:EU:C:2002:34, 33. punkts; lieta C-254/05 *Komisija/Beļģija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:319, 33. punkts un citētā judikatūra; lieta C-286/07 *Komisija/Luksemburga*, 2008, ECLI:EU:C:2008:251, 36. punkts.

²⁷⁶ Sk., piemēram, lietu C-320/03 *Komisija/Austrija*, 2005, ECLI:EU:C:2005:684, 85. punkts, un lietu C-319/05 *Komisija/Vācija (Garlic)*, 2007, ECLI:EU:C:2007:678, 87. punktu un citēto judikatūru.

alternatīvu pasākumu esība. Vairākos gadījumos Tiesa ir secinājusi, ka valsts pasākumi nav bijuši samērīgi tāpēc, ka ir bijušas pieejamas alternatīvas iespējas²⁷⁷.

Piemēram, lietās C-28/09 un C-320/03 Tiesa atzina, ka pirms tik radikāla pasākuma kā pilnīgs kustības aizliegums pa vienu no automaģistrāles posmiem, kas ir viens no svarīgākajiem satiksmes ceļiem starp dalībvalstīm, pieņemšanas iestādēm bija rūpīgi jāizvērtē iespēja ieviest brīvu apriti mazāk ierobežojošus pasākumus un no tiem neizvairīties, izņemot gadījumu, kad tie nepārprotami nav piemēroti mērķa sasniegšanai²⁷⁸. Lietā C-549/15, kas attiecās uz biogāzes ilgtspējības verificēšanas sistēmu, Tiesa uzskatīja, ka nebija pierādīts, ka brīvas preču aprites principa izņēmums bija vajadzīgs attiecīgo mērķu sasniegšanai. Proti, iestādes nebija konkrēti pierādījušas, ka pastāvēja vispārējo interešu apsvērumi, kā arī ka attiecīgais pasākums bija samērīgs attiecībā pret izvirzīto mērķi. Tādējādi attiecīgais pasākums tika uzskatīts par nepamatotu²⁷⁹.

Scotch Whisky Association lietā Tiesa uzskatīja, ka alkohola cenas paaugstināšana, lai sasniegtu cilvēku dzīvības un veselības aizsardzības mērķi, nosakot minimālo cenu alkohola vienībai alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecībā, var nebūt samērīga. Iemesls bija pieejami mazāk ierobežojoši līdzekļi, piemēram, akcīzes nodokļu paaugstināšana. Tomēr Tiesa arī norādīja, ka iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai tā tiešām ir, ņemot vērā visu tai iesniegtās lietas atbilstošo faktoru detalizētu analīzi. Šajā sakarā pamatojoši apsvērumi, uz ko dalībvalsts atsauca, ir jāpapildina ar atbilstošiem pierādījumiem vai veiktā ierobežojošā pasākuma piemērotības un samērīguma analīzi, kā arī konkrētiem elementiem, kas pamato dalībvalsts argumentāciju²⁸⁰. Novērtējot samērīgumu, novērtē ne tikai pierādījumus vai informāciju, kas pieejami pasākuma pieņemšanas laikā, bet arī pierādījumus vai informāciju, kas ir pieejami, kad valsts tiesa pieņem nolēmumu²⁸¹.

Dalībvalstij ir arī pienākums tiekties uz izvirzītajiem mērķiem konsekventā un sistemātiskā veidā²⁸². Ja dalībvalsts var pierādīt, ka, veicot alternatīvu pasākumu, negatīvi tiktu ietekmētas citas leģitīmās intereses, tad, izvērtējot samērīgumu, to ņem vērā²⁸³. Tādējādi samērīguma novērtējumam ir raksturīga konkurējošu interešu svērumsa noteikšana lietas vispārējā kontekstā.

Jānorāda, ka tad, ja nepastāv Eiropas līmeņa saskaņošanas noteikumi, dalībvalstis var brīvi lemt, kādu aizsardzības līmeni tās vēlas nodrošināt attiecībā uz konkrētajiem leģitīmo interešu mērķiem. Noteiktās jomās Tiesa attiecībā uz pieņemamajiem pasākumiem un nodrošināmo aizsardzības līmeni dalībvalstīm ir noteikusi konkrētu “rīcības brīvības robežu”, un dažādām dalībvalstīm tā var atšķirties atbilstoši to vietējiem

²⁷⁷ Sk. lietu C-104/75 *De Peijper*, 1976, ECLI:EU:C:1976:67; lieta C-54/05 *Komisija/Somija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:168, 46. punkts, un lieta C-297/05 *Komisija/Nīderlande*, 2007, ECLI:EU:C:2007:53, 79. punkts, kurā Tiesa norāda iespējamās apstrīdēto pasākumu alternatīvas.

²⁷⁸ Lieta C-28/09 *Komisija/Austrija*, 2011, ECLI:EU:C:2011:854, 116. un 117., 140., 150. un 151. punkts, un lieta C-320/03 *Komisija/Austrija*, 2005, ECLI:EU:C:2005:684, 87. un 91. punkts.

²⁷⁹ Lieta C-549/15 *E.ON Biofor Sverige*, 2017, ECLI:EU:C:2017:490, 85. un 88.–99. punkts.

²⁸⁰ Lieta C-333/14 *The Scotch Whisky Association*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 50. un 54. punkts.

²⁸¹ Lieta C-333/14 *Scottish Whiskey Association*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 65. punkts.

²⁸² Sk., piemēram, lietu C-169/07 *Hartlauer*, 2009, ECLI:EU:C:2009:141, 55. punktu, un lietu C-333/14 *The Scotch Whisky Association*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 37. punktu.

²⁸³ Sk. ģenerālvokāta *Maduro* secinājumus lietā C-434/04, *Ahokainen un Leppik*, 2006, Krājums, ECLI:EU:C:2006:609, 25. punktu.

apstākļiem. Šī rīcības brīvības robeža ir dabiski plašāka jomās, ko uzskata par sensitīvākām²⁸⁴.

Neraugoties uz šo relatīvo brīvību noteikt nodrošināmās aizsardzības līmeni, tas vien, ka dalībvalsts ir izvēlējusies aizsardzības sistēmu, kas atšķiras no citas dalībvalsts pieņemtās sistēmas, nevar ietekmēt šim mērķim ieviesto noteikumu vajadzības un samērīguma novērtējumu²⁸⁵. Šie noteikumi jānovērtē, ņemot vērā tikai attiecīgās dalībvalsts iestāžu izvirzītos mērķus un aizsardzības līmeni, kas tiem būtu jānodrošina²⁸⁶.

Ņemot vērā iespējamo pamatojumu skaita palielinājumu, samērīguma novērtējums ir kļuvis par būtisku un bieži vien noteicošo faktoru Tiesas argumentācijā²⁸⁷.

7.4. Pierādīšanas pienākums

Dalībvalstij, kas apgalvo, ka tai ir iemesls, kas pamato brīvas preču aprites ierobežojumu, ir pienākums konkrēti parādīt šā ar sabiedrības interesēm saistītā iemesla esību, ierobežojuma vajadzību un ierobežojuma samērīgumu ar izvirzīto mērķi²⁸⁸. Kā paskaidrots iepriekš, dalībvalsts sniegtajam pamatojumam ir jāpievieno atbilstoši pierādījumi par veiktā ierobežojošā pasākuma adekvātumu un tā atbilstīguma un samērīguma analīze, kā arī precīzi pierādījumi, kas ļauj pamatot dalībvalsts argumentāciju²⁸⁹. Šajā saistībā jānorāda, ka viens vienīgs apgalvojums, ka pasākumu pamato kāds no atzītajiem apsvērumiem, vai iespējamo alternatīvu analīzes trūkums tiks uzskatīts par nepietiekamu pierādījumu²⁹⁰. Tomēr Tiesa ir norādījusi, ka šis pierādīšanas pienākums nepieprasa, lai šī dalībvalsts skaidri pierādītu, ka neviens cits pasākums neļauj tādos pašos apstākļos sasniegt minēto mērķi²⁹¹.

²⁸⁴ Jo īpaši tas attiecas uz mērķi aizsargāt cilvēku veselību un dzīvību, kas LESD 36. pantā aizsargāto īpašumu un interešu vidū ir pirmajā vietā. Šī “rīcības brīvības robeža” ir atzīta arī attiecībā uz pasākumiem, kuru pamatā ir vajadzība nodrošināt sabiedrisko kārtību, sabiedrības morāli un valsts drošību. Attiecībā uz pamatojumu ar sabiedrības veselības apsvērumiem sk., piemēram, lietu C-322/01 *DocMorris*, 2003, ECLI:EU:C:2003:664, 103. punktu un citēto judikatūru. Attiecībā uz pamatojumu ar sabiedrības morāles apsvērumiem sk. lietas C-34/79 *Henn un Darby*, 1979, ECLI:EU:C:1979:295, un C-244/06 *Dynamic Medien*, 2008, ECLI:EU:C:2008:85. Attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar alkoholu, un pamatojumu ar sabiedrības veselības un sabiedriskās kārtības apsvērumiem sk., piemēram, lietu C-434/04, *Ahokainen un Leppik*, 2006, ECLI:EU:C:2006:609. Attiecībā uz pasākumiem, kas vērsti pret azartspēlēm, un pamatojumu ar sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumiem sk. lietu C-65/05, *Komisija/Grieķija*, 2006, ECLI:EU:C:2006:673; attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar dzīvnieku aizsardzību, sk. lietu C-219/07 *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers un Andibel*, 2008, ECLI:EU:C:2008:353.

²⁸⁵ Sk., piemēram, lietu C-219/07 *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers un Andibel*, 2008, ECLI:EU:C:2008:353, 31. punktu.

²⁸⁶ Lieta C-124/97 *Läärä un citi*, 1999, ECLI:EU:C:1999:435, 36. punkts.

²⁸⁷ Sk., piemēram, lietu C-204/12 *Essent Belgium*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2192, 96.–116. punktu.

²⁸⁸ Lieta C-14/02 *ATRAL*, 2004, ECLI:EU:C:2003:265, 69. punkts.

²⁸⁹ Turpat, 69. punkts, lieta C-254/05 *Komisija/Belģija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:319, 36. punkts.

²⁹⁰ Lieta C-265/06 *Komisija/Portugāle*, 2008, ECLI:EU:C:2008:210, 40.–47. punkts.

²⁹¹ Lieta C-110/05 *Komisija/Itālija*, 2009, ECLI:EU:C:2009:66, 66. punkts; lieta C-333/14 *Scotch Whiskey Association*, 2015, ECLI:EU:C:2015:845, 55. punkts.

8. SAISTĪBA AR CITĀM BRĪVĪBĀM UN CITIEM LĪGUMA PANTIEM, KAS ATTIECAS UZ BRĪVU PREČU APRITI

8.1. Pamatbrīvības

8.1.1. LESD 45. pants — darba ņēmēju pārvietošanās brīvība

LESD 45. pantā (bijušajā EKL 39. pantā) ir paredzēta darba ņēmēju pārvietošanās brīvība ES. Šī brīvība nozīmē to, ka attiecībā uz iespēju strādāt un darba apstākļiem, kā arī nodokļu un sociālajām priekšrocībām tiek likvidēta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ starp ES migrējošajiem darba ņēmējiem un vietējiem darba ņēmējiem. LESD 45. pants aizliedz ne tikai diskrimināciju pilsonības dēļ, bet arī valsts noteikumus, kurus piemēro neatkarīgi no attiecīgā darba ņēmēja pilsonības, bet kuri traucē pārvietošanās brīvību.

Problēmas, kas saistītas ar darba ņēmēju personisko mantu apriti, teorētiski varētu izvērtēt saskaņā ar LESD 34. vai 45. pantu. Tiesa šo jautājumu izvērtēja *Weigel* lietā²⁹², kas attiecās uz laulāta pāra mehānisko transportlīdzekļu pārvešanu no viņu valsts (Vācija) uz dalībvalsti, kurā vīrs bija sācis strādāt (Austrija). Reģistrējot mehāniskos transportlīdzekļus Austrijā, no pāra tika iekasēta pārmērīgi liela nodokļa summa. Pāris norādīja, ka nodoklis attur viņus no LESD 45. pantā noteikto tiesību izmantošanas.

Principā Tiesa tam piekrita, atzīstot, ka “[nodoklis] var negatīvi ietekmēt migrējošo darba ņēmēju lēmumu izmantot brīvas pārvietošanās tiesības”²⁹³. Taču attiecībā uz citiem apsvērumiem Tiesa noraidīja pāra argumentu, ka nodoklis ir LESD 45. panta pārkāpums. Ir lietderīgi atzīmēt, ka Tiesa skaidri neatbildēja uz jautājumu par to, vai šāda veida ierobežojumi būtu jāizskata tikai saskaņā ar LESD 34. pantu. Turklāt joprojām nav skaidrs, kurās situācijās LESD 34. panta vietā izdevīgāk būtu piemērot LESD 45. pantu, ņemot vērā to, ka pēdējais minētais noteikums attiecas tikai uz dalībvalstu pilsoņiem, savukārt LESD 34. pants attiecas uz produktiem no trešām valstīm, kas laisti ES tirgū.

Jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru valsts noteikumi, kas paredz uzņēmuma transportlīdzekļa reģistrāciju un/vai aplikšanu ar nodokli dalībvalstī, kurā darba ņēmējs, kas transportlīdzekli izmanto, ir apmeties uz pastāvīgu dzīvi, pat tad, ja darba devējs, kas nodrošināja darba ņēmēju ar šo transportlīdzekli, ir reģistrēts citā dalībvalstī un pat tad, ja transportlīdzekli galvenokārt izmanto darba devēja reģistrācijas dalībvalstī, ir LESD 45. panta pārkāpums²⁹⁴, jo šādi noteikumi var veicināt to, ka darba ņēmējs atsakās izmantot noteiktas priekšrocības, piemēram, transportlīdzekļa piešķiršanu, un, visbeidzot, ka viņš vispār atsakās strādāt citā dalībvalstī.

Tas nesen tika apstiprināts lietā C-420/15, kura attiecās uz kriminālprocesu, ko Beļģijas iestādes ierosināja pret Itālijas pilsoni, jo viņš Beļģijā pārvietošanās ar Itālijā reģistrētu mehānisko transportlīdzekli, pamatojoties uz to, ka viņa galvenā dzīvesvieta bija Beļģijā. Transportlīdzekli bija paredzēts izmantot galvenokārt Itālijā, un Beļģijā tas tika izmantots tikai dažreiz caurbraucot. Tiesa apstiprināja, ka LESD 45. pants jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek pieļauts dalībvalsts tiesību akts, ar ko darba ņēmējam, kurš ir šīs dalībvalsts

²⁹² Lieta C-387/01 *Weigel*, 2004, ECLI:EU:C:2004:256.

²⁹³ Turpat, 54. punkts.

²⁹⁴ Lieta C-232/01 *Van Lent*, 2003, ECLI:EU:C:2003:535, un lieta C-464/02 *Komisija/Dānija*, 2005, ECLI:EU:C:2005:546.

rezidents, ir uzlikts par pienākumu šajā valstī reģistrēt transportlīdzekli, kurš ir reģistrēts citā dalībvalstī un kurš paredzēts izmantošanai galvenokārt šajā citā valstī²⁹⁵.

8.1.2. LESD 49. un 56. pants — Brīvība veikt uzņēmējdarbību un sniegt pakalpojumus

Brīvība veikt uzņēmējdarbību, kas noteikta LESD 49. pantā (bijušais EKL 43. pants), un brīvība sniegts (pārrobežu) pakalpojumus, kas noteikta LESD 56. pantā (bijušais EKL 49. pants), ir citas pamatbrīvības, kas pasludinātas Līgumā un ir cieši saistītas ar brīvu preču apriti. Gan brīvība veikt uzņēmējdarbību, gan brīvība sniegt pakalpojumus attiecas uz pašnodarbinātā saimniecisku darbību²⁹⁶. Uzņēmējdarbības gadījumā attiecīgo darbību veic stabili un pastāvīgi un tai ir nenoteikts raksturs²⁹⁷ ar faktisku vai tikai iespējamu pārrobežu dimensiju²⁹⁸. Turpretī pārrobežu pakalpojumu gadījumā attiecīgo darbību veic īslaicīgi vai neregulāri²⁹⁹, un tai vienmēr ir skaidra pārrobežu dimensija³⁰⁰.

Gan brīvība veikt uzņēmējdarbību, gan brīvība sniegt pakalpojumus attiecas uz pašnodarbinātā saimniecisku darbību. Tā kā šāda saimnieciskā darbība, kas sastāv no pakalpojuma sniegšanas (ar ekonomiskiem apsvērumiem³⁰¹), var ietvert preces, valsts pasākums, kas attiecas uz šādu pasākumu, parasti ietekmēs arī attiecīgo preču apriti. Tas jo īpaši attiecas uz preču sadali, ko plaši definē kā tādu, kas aptver preču transportēšanu³⁰², vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību³⁰³, kā arī uz gadījumu, kad precī izmanto darbības veikšanai vai nu kā aprīkojumu, vai kā materiālu, kas ir sniegtā pakalpojuma neatņemama sastāvdaļa. Tomēr ir skaidrs, ka brīva preču aprite atbilstoši LESD 34. pantam ietver ne tikai ierobežojumus attiecībā uz preces īpašībām, bet arī tās tirdzniecības un izmantošanas ierobežojumus. Līdz ar to jautājums par to, vai valsts pasākums, kas ietekmē šādas saimnieciskās darbības, ir jānovērtē brīvības veikt uzņēmējdarbību / pakalpojumu sniegšanas brīvības vai brīvas preču aprites kontekstā, vai gan vienā, gan otrā kontekstā, rodas atkārtoti un ir jānovērtē katrā gadījumā individuāli. Piemēram, reklāmas ierobežojumi (piemēram, alkohola reklāmas ierobežojumi³⁰⁴) var ietekmēt gan reklāmas nozares pakalpojumu sniedzējus, gan konkrētas preces un iespējas iekļauties tirgū, tādējādi radot šķēršļus ražojumu tirdzniecībai.

Tiesa uzskata, ka Līgumi neizvirza prioritāti starp pakalpojumu sniegšanas brīvību un citām pamatbrīvībām³⁰⁵, pat ne attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvību atbilstoši LESD 57. pantam, kurā ir norādīts uz pakalpojumu sniegšanas brīvības sekundāro saturu

²⁹⁵ Lieta C-420/15 *U*, 2017, ECLI:EU:C:2017:408, 21. un 22. punkts.

²⁹⁶ Atšķirībā no darba ņēmēja darbības saskaņā ar darba līgumu, ko reglamentē darba ņēmēju pārvietošanās brīvība, sk. 7.1. daļu iepriekš — sk. lietu C-337/97 *Meeusen*, 1999, ECLI:EU:C:1999:284, 17. punktu, un lietu C-413/13, *FNV*, 2014, ECLI:EU:C:2014:241, 37. punktu.

²⁹⁷ Lieta C-221/89 *Factortame*, 1991, ECLI:EU:C:1991:320, 20. punkts.

²⁹⁸ Lieta C-384/08 *Attanasio Group*, 2010, ECLI:EU:C:2010:133, 39. punkts.

²⁹⁹ Sk. LESD 57. panta otro daļu un arī lietu C-55/94 *Gebhard*, 1995, ECLI:EU:C:1995:411, 39. punktu.

³⁰⁰ Sk. LESD 56. panta pirmo daļu un arī lietu C-97/98 *Jägerskiöld*, 1999, ECLI:EU:C:1999:515, 43. un 44. punktu.

³⁰¹ Parasti par atlīdzību, kas sedz būtisku daļu no darbības izmaksām — sk. lietu C-263/86 *Humbel*, 1988, ECLI:EU:C:1988:451, 17. punktu.

³⁰² LESD 56. pants neattiecas uz transporta pakalpojumiem saskaņā ar LESD 58. panta 1. punktu.

³⁰³ Apvienotajās lietās C-360/15 un C-31/16 *Visser*, 2018, ECLI:EU:C:2018:44, Tiesa skaidri noteica, ka mazumtirdzniecības darbības ir pakalpojums.

³⁰⁴ Lieta C-405/98 *Gourmet International Products*, 2001, ECLI:EU:C:2001:135.

³⁰⁵ Lieta C-452/04 *Fidium Finanz*, 2006, ECLI:EU:C:2006:631, 32. punkts.

attiecībā pret citu brīvību saturu³⁰⁶. Iespējams, procesuālās vienkāršības apsvērumu dēļ gadījumos, kad valsts pasākums var ietekmēt vairāk nekā vienu pamatbrīvību, Tiesa šo pasākumu bieži ir izskatījusi tikai saistībā ar vienu pamatbrīvību. Šajā nolūkā tā parasti izlemj, kura pamatbrīvība ir dominējošā³⁰⁷. Dažos gadījumos tā ir izvērtējusi pasākumu no abu pamatbrīvību viedokļa.

Tas ir vērojams, piemēram, lietā C-591/17 *Austrija/Vācija*, kas attiecās uz infrastruktūras izmantošanas nodevu un atbrīvojumu no mehānisko transportlīdzekļu nodokļa attiecībā uz Vācijā reģistrētiem transportlīdzekļiem. Tiesa secināja, ka, ieviešot infrastruktūras izmantošanas nodevu saistībā ar pasažieru mehāniskajiem transportlīdzekļiem un vienlaikus paredzot transportlīdzekļu, kas reģistrēti Vācijā, īpašniekiem atbrīvojumu no mehānisko transportlīdzekļu nodokļa, kas piešķirts vismaz samaksātās nodevas apmēram līdzvērtīgā apmērā, Vācija nav izpildījusi savus pienākumus, kas tai izriet no LESD 18., 34., 56. un 92. panta³⁰⁸.

Pasākumi, kas ietekmē preces izplatīšanu. Attiecībā uz citiem pasākumiem, kas ietekmē preces transportēšanu, vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību, — tie var vienlaikus ierobežot gan brīvu preču apriti, gan brīvību sniegt izplatīšanas pakalpojumus. No vienas puses, daži pasākumi, kas ietekmē izplatīšanu, joprojām nepārprotami pieder pie brīvas preču aprites jomas, piemēram, pasākumi, kas vērsti uz importēšanu/eksportēšanu *per se* (sk. 4.1. iedaļu iepriekš).

No otras puses, citus pasākumus, kas ietekmē izplatīšanas tirdzniecības pakalpojumus, var *prima facie* uzskatīt par tādiem, kas vērsti uz pašu izplatīšanas pakalpojumu, nevis uz izplatīto preci. Tomēr pēc pasākuma mērķa un jo īpaši ietekmes izvērtēšanas katrā individuālā gadījumā pasākumu var uzskatīt par drīzāk saistītu ar precēm, ja tas attiecas uz:

- atļauju piešķiršanas shēmām tirgotājiem (kas nav konkrēti vērstas uz importētājiem/eksportētājiem) — sk. 4.5. iedaļu iepriekš;
- pienākumiem tirgotājiem iecelt pārstāvjus vai nodrošināt uzglabāšanu — sk. 4.2. iedaļu iepriekš;
- cenu regulēšanas noteikumiem un atlīdzināšanu — sk. 4.4. un 4.11. iedaļu iepriekš;
- reklāmas ierobežojumiem — sk. 4.6. iedaļu iepriekš.

³⁰⁶ Turpat.

³⁰⁷ Lieta C-20/03 *Burmanjer*, 2005, ECLI:EU:C:2005:307, 34. punkts.

³⁰⁸ Lieta C-591/17 *Austrija/Vācija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 164. punkts. Ņemot vērā spriedumu *Visser* lietā (lieta C-31/16), Pakalpojumu direktīvas (2006/123/EK) piemērošanas jomu neietekmē brīvību smalkais nošķirums saskaņā ar LESD. Secinot, ka mazumtirdzniecība būtu jāuzskata par pakalpojumu atbilstoši Pakalpojumu direktīvas 4. panta 1. punktam un ka direktīvas nodaļa par pakalpojumu sniedzēju uzņēmējdarbību (III nodaļa) ir attiecināma uz iekšējām situācijām, Tiesa neatzina, ka primārie tiesību akti ierobežotu Pakalpojumu direktīvas piemērošanu pašu par sevi (sk. sprieduma 92.–94. un 107. punktu).

Ir arī gadījumi, kad pasākuma primāro nozīmi nedz tā mērķa, nedz ietekmes ziņā nevar viegli attiecināt vai nu precēm kā tādām, vai uz attiecīgo pakalpojumu. Valsts pasākumus, kas aizliedz preču izsoli noteiktos apstākļos, var uzskatīt, piemēram, gan par tādiem, kas kavē izsolītāja (kas nodibināts attiecīgajā dalībvalstī vai kas sniedz pārrobežu pakalpojumus) pakalpojumu darbību, gan par tādiem, kas var radīt šķēršļus preču tirdzniecībai³⁰⁹.

Noderīgs kritērijs, šķiet, ir būtiskas ietekmes uz ražojuma piedāvāšanu tirgū konstatēšana. Attiecībā uz izplatīšanas pakalpojumiem Tiesas judikatūra pēdējā laikā ir kļuvusi skaidrāka, ņemot vērā, ka daudzi — ja ne visi — pakalpojumi, kas vērsti uz preces izplatīšanu vai to ietekmē, var būt kvalificējami par “pārdošanas veidiem” atbilstoši spriedumam *Keck* lietā (sk. 3.4.2.2. iedaļu iepriekš).

Pasākumi, kas ietekmē preces izmantošanu. Visbeidzot, pasākumi, kas vērsti uz precēm un/vai ietekmē preces jo īpaši attiecībā uz to izmantojumu, bieži vien ir cieši saistīti ar pakalpojuma darbības veikšanu. Tāpēc brīvībai veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvībai parasti ir būtiska nozīme pasākuma pieņemamības novērtēšanā.

Pirmais aspekts, kas jāņem vērā, ir tas, vai darbība, kas ietver preces izmantošanu, ir pašnodarbinātā saimnieciska darbība, t. i., vai tā sastāv no pakalpojumu sniegšanas un preču laišanas tirgū ar ekonomiskiem apsvērumiem. Ja tā nav, var uzskatīt, ka pasākums ir saistīts ar attiecīgās brīvu preces apriti vai tam ir īpaša ietekme uz brīvu attiecīgās preces apriti, tomēr šāds pasākums neattieksies uz brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Tomēr, ja pakalpojuma darbība, kas ietver preces izmantošanu (plašā nozīmē, ieskaitot preces reciklēšanu, atkārtotu izmantošanu vai utilizāciju), ir pašnodarbinātā saimnieciska darbība, tad pasākumam, kas ietekmē preces izmantojumu, būs būtiska nozīme attiecībā uz brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Dažos gadījumos ietekmei uz attiecīgās preces brīvu apriti nav sekundāras nozīmes. Arī šajā ziņā, šķiet, noderīgs kritērijs ir būtiskas ietekmes (pat ja tā ir netieša) uz produkta piedāvāšanu tirgū konstatēšana³¹⁰.

8.1.3. *LESD 63. pants un turpmākie panti — Kapitāla brīva aprite un maksājumi*

LESD 63. pants un turpmākie panti (bijušais EKL 56. pants un turpmākie panti) reglamentē kapitāla un maksājumu brīvu apriti. Konkrēti LESD 63. pants aizliedz ierobežot kapitāla un maksājumu apriti starp dalībvalstīm un starp dalībvalstīm un trešām valstīm.

Praksē brīvība laist aprītē noteiktu veidu kapitālu ir priekšnoteikums citu ar LESD garantēto brīvību efektīvai īstenošanai³¹¹.

³⁰⁹ Lieta C-239/90 *SCP Boscher*, 1991, ECLI:EU:C:1991:180.

³¹⁰ Pasākuma (netieša) ietekme uz izmantojumu var izpausties tādējādi, ka tiek noteikts, ka pieprasījums pēc precēm, kas nespēj atbilst šādam konkrētam lietojumam, ir būtiski jāierobežo vai pat jālikvidē.

³¹¹ Lieta C-203/80, *Casati*, 1981, ECLI:EU:C:1981:261, 8. punkts.

Neraugoties uz to, ka kontaktpunkti saskarsmei ar brīvu preču apriti ir ierobežoti, ES Tiesa jau izsenis ir likusi skaidri saprast, ka maksājumu līdzekļi nav uzskatāmi par precēm³¹². Turklāt ES Tiesa apstiprināja, ka būtisks aktīvu pārskaitījums ir jāuzskata par kapitāla apriti LESD 63. panta 1. punkta nozīmē vai — ja šāds pārskaitījums ir maksājums, kas saistīts ar preču vai pakalpojumu tirdzniecību — par maksājumu LESD 63. panta 2. punkta nozīmē³¹³.

Lai gan kapitāla pārrobežu aprite parasti var būt saistīta ar līdzekļu ieguldījumiem³¹⁴, nevar izslēgt, ka noteiktos apstākļos tā var būt saistīta arī ar pārvedumiem natūrā. ES Tiesa ir nospriedusi, ka tad, ja vienas dalībvalsts nodokļu maksātājs lūdz nodokļa atskaitījumu par summu, kas atbilst trešām personām, kuras ir citas dalībvalsts rezidentes, veikto ziedojumu vērtībai, nav nozīmes tam, vai minētie ziedojumi ir veikti naudā vai tie ir bijuši materiāli. Uz šādiem ziedojumiem attiecas arī LESD 63. pants, pat ja tie ir veikti ikdienas lietošanas priekšmetu veidā³¹⁵.

Turklāt Tiesa ir izskatījusi jautājumus par automobiļu reģistrāciju arī no LESD 63. panta viedokļa³¹⁶. Lai gan parasti šo procedūru uzskata par šķērsli preču brīvai apritei, ja tā ierobežo konkrētu transportlīdzekļu apriti starp dalībvalstīm, Tiesa ir veikusi novērtējumu par kapitāla brīvu apriti gadījumā, ja transportlīdzeklis ir bez atlīdzības nodots lietošanā pārrobežu darījumā starp dažādu dalībvalstu pilsoņiem³¹⁷.

8.2. Citi būtiski Līguma panti

8.2.1. LESD 18. pants — Aizliegums diskriminēt pilsonības dēļ

LESD 18. pants (bijušais EKL 12. pants) aizliedz diskrimināciju pilsonības dēļ. Saskaņā ar iedibināto judikatūru minētais noteikums patstāvīgi ir piemērojams tikai ES tiesībās reglamentētajos gadījumos, kuriem nav piemērojamas speciālās nediskriminācijas normas³¹⁸.

Princips par diskriminācijas aizliegumu pilsonības dēļ, kas ietverts LESD 18. pantā, īpaši izpaužas Līguma noteikumos par personu brīvu pārvietošanos, tostarp darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, kā paredzēts LESD 45. pantā, un pakalpojumu sniegšanas brīvību saskaņā ar LESD 56. pantu. Tomēr lietā *Austrija/Vācija* Tiesa izvērtēja automaģistrāļu finansēšanas shēmu, ņemot vērā LESD 18. pantu, kā arī 34., 56. un 92. pantu. Galu galā tika atzīts, ka ar Vācijas valsts nodokļu pasākumu ir pārkāpti visi šie Līgumā noteiktie pienākumi, jo finansiālais slogs saistībā ar maksājumu nodevu shēmas ietvaros gultos vienīgi uz ārvalstu transportlīdzekļu īpašniekiem³¹⁹.

³¹² Lieta C-7/78 *Thompson*, 1978, ECLI:EU:C:1978:209, 25. punkts.

³¹³ Lieta C-358/93 *Bordessa un citi*, 1995, ECLI:EU:C:1995:54, 13. un 14. punkts.

³¹⁴ Lai gan jēdzieni “kapitāla aprite” un “maksājumi” Līgumā nav definēti, saskaņā ar iedibināto judikatūru, lai definētu “kapitāla aprites” nozīmi, var izmantot Direktīvu 88/361 un tai pievienoto nomenklatūru (lieta C-222/97 *Trummer un Mayer*, 1999, ECLI:EU:C:1999:143, 20. un 21. punkts).

³¹⁵ Lieta C-318/07 *Persche*, 2009, ECLI:EU:C:2009:33, 25. un 30. punkts.

³¹⁶ Sk. 4.2. iedaļu.

³¹⁷ Lieta C-583/14 *Nagy*, 2015, ECLI:EU:C:2015:737, 23. punkts.

³¹⁸ Lieta C-591/17 *Austrija/Vācija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 39. punkts; lieta C-296/15, *Medisanus*, 2017, EU:C:2017:431.

³¹⁹ Lieta C-591/17 *Austrija/Vācija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 162.–164. punkts.

8.2.2. LESD 28. un 30. pants — Muitas savienība

Lai gan LESD 34. pants attiecas uz beztarifu tirdzniecības šķēršļiem, visus muitas nodokļus un maksājumus, kuriem ir līdzvērtīga iedarbība, aizliedz LESD 28. un 30. pants (bijušais EKL 25. pants). Šis aizliegums ir vispārējs un absolūts. Tas attiecas uz visiem muitas nodokļiem un maksājumiem ar līdzvērtīgu iedarbību starp dalībvalstīm neatkarīgi no to summas, apzīmējuma, piemērošanas veida vai mērķa un no gūto ieņēmumu galamērķa³²⁰.

Atšķirībā no LESD 34. panta LESD 28. un 30. pants nepieļauj atkāpes³²¹. Tomēr maksājumiem, kurus iekasē saistībā ar kontrolēm, ko veic, lai nodrošinātu ES tiesības noteikto pienākumu izpildi, un maksājumiem, kas ir samērīga atlīdzība par pakalpojumu, kurš ir faktiski sniegts, LESD 30. pantu nepiemēro³²².

LESD 28. un 30. pants būtu jānošķir no LESD 110. pantā noteiktā diskriminējošu iekšējo nodokļu aizlieguma, kas var būt pamatots. Būtu vienmēr jāņem vērā, ka LESD 30. un 110. pants ir savstarpēji izslēdzoši³²³.

Maksājumus ar muitas nodokļiem līdzvērtīgu iedarbību saskaņā ar LESD 30. pantu vienpusēji piemēro precēm tāpēc, ka tās šķērso robežu³²⁴. Tomēr uz valsts pasākumiem, ar kuriem ievieš vienu un to pašu nodevu vietējām precēm un identiskām eksportētām precēm vienā un tajā pašā tirdzniecības posmā, ja nodevas iekasējamības gadījums ir identisks, attiecas LESD 110. pants³²⁵. Izņēmuma kārtā, ja apgrūtinājums vietējam ražojumam tiek pilnībā kompensēts ar maksājuma radītajām priekšrocībām, uz šādu maksājumu attiecas LESD 28. un 30. pants³²⁶.

Visbeidzot, Tiesa ir paskaidrojusi, ka nodokļu maksātājam ir jābūt iespējai saņemt pretrunā LESD 30. pantam samaksātās nodevas atmaksu pat situācijā, ja nodevas maksāšanas mehānisms valsts tiesību aktos ir paredzēts tādējādi, ka šī nodeva tiek pārnesta uz patērētāju³²⁷.

³²⁰ Lieta C-24/68 *Komisija/Itālija*, 1969, ECLI:EU:C:1969:29, 7. punkts; lieta C-441/98 *Michailidis*, 2000, ECLI:EU:C:2000:479, 15. punkts; lieta C-313/05 *Brzeziński*, 2007, ECLI:EU:C:2007:33, 22. punkts, lieta C-254/13 *Orgacom*, 2014, ECLI:EU:C:2014:2251, 23. punkts; lieta C-65/16 *Istanbul Logistik*, 2017, ECLI:EU:C:2017:770, 39. punkts.

³²¹ Lieta C-173/05 *Komisija/Itālija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:362, 42. punkts, lieta C-65/16 *Istanbul Logistik*, 2017, ECLI:EU:C:2017:770, 40. punkts, lieta C-305/17 *FENS*, 2018, ECLI:EU:C:2018:986, 53. punkts.

³²² Apvienotās lietas C-149/91 un C-150/91 *Sanders Adour un Guyomarc'h Orthez Nutrition animale*, 1992, ECLI:EU:C:1992:261, 17. punkts, lieta C-72/03 *Carbonati Apuani*, 2004, ECLI:EU:C:2004:506, 31. punkts, un lieta C-39/17 *Lubrizol*, 2018, ECLI:EU:C:2018:438, 26. punkts.

³²³ Lieta C-39/17 *Lubrizol*, 2018, ECLI:EU:C:2018:438, 25. punkts.

³²⁴ Lieta C-24/68 *Komisija/Itālija*, 1969, ECLI:EU:C:1969:29, 14. punkts; C-441/98 *Michailidis*, 2000, ECLI:EU:C:2000:479, 15. punkts, lieta C-313/05 *Brzeziński*, 2007, ECLI:EU:C:2007:33, 22. punkts, lieta C-254/13 *Orgacom*, ECLI:EU:C:2014:2251, 23. punkts, lieta C-65/16 *Istanbul Logistik* ECLI:EU:C:2017:770, 39. punkts.

³²⁵ Lieta C-254/13 *Orgacom*, 2014, EU:C:2014:2251, 29. punkts.

³²⁶ Lieta C-28/96 *Fricarnes*, 1997, ECLI:EU:C:1997:412, 24. un 25. punkts. Lieta C-76/17 *Petrotel-Lukoil un Georgescu*, 2018, ECLI:EU:C:2018:139, 24. punkts.

³²⁷ Lieta C-76/17 *Petrotel-Lukoil un Georgescu*, 2018, ECLI:EU:C:2018:139, 39. punkts.

8.2.3. LESD 37. pants — Valsts monopoli

Saskaņā ar LESD 37. panta pirmo daļu (bijušais EKL 31. pants) “dalībvalstis pielāgo komerciālus valsts monopolus tā, lai attiecībā uz preču sagādes un tirdzniecības nosacījumiem nepastāvētu nekāda dalībvalstu pilsoņu diskriminācija”.

Tas nenozīmē, ka monopoli ir jāatceļ, taču tas nozīmē, ka tie ir jāpielāgo tā, lai novērstu to iespējamo diskriminējošo ietekmi. Kopumā LESD 37. pantu piemēro apstākļos, kad valsts: 1) piešķir ekskluzīvas pirkšanas vai pārdošanas tiesības, tādējādi padarot iespējamu importa vai eksporta kontroli, un 2) piešķir tiesības valsts uzņēmumam, valsts iestādei vai — deleģējot — privātai organizācijai.

LESD 37. pants tieši ietekmē tikai preces un attiecas tikai uz tām (tas neattiecas uz pakalpojumu vai kapitāla brīvu apriti³²⁸). Turklāt šis Līguma noteikums attiecas uz darbībām, kas ir saistītas ar konkrētu monopola darbību, un tas neattiecas uz valsts noteikumiem, kam šādas saistības nav. Šī pieeja liecina, ka LESD 37. pants ir *lex specialis* salīdzinājumā ar LESD 34. panta vispārējiem noteikumiem. *Franzén* lietā, kas attiecās uz alkohola mazumtirdzniecības monopolu Zviedrijā, Tiesa nosprieda, ka uz “noteikumiem, kas saistīti ar monopola pastāvēšanu un darbību”³²⁹, attiecas LESD 37. pants, taču “citi valsts tiesību aktu noteikumi, kurus iespējams nošķirt no monopola darbības, kaut arī tie šo darbību ietekmē, ir jāizskata, atsaucoties uz [LESD 34. pantu]”³³⁰.

Hanner lietā, kas attiecās uz farmaceitisko līdzekļu mazumtirdzniecības monopolu Zviedrijā, Tiesa norādīja, ka LESD 37. panta “mērķis ir novērst brīvas preču aprites šķēršļus, tomēr izņemot apriti ierobežojošu ietekmi, kas ir attiecīgo monopolu pastāvēšanas neatņemama daļa”³³¹. Vēlāk Tiesa *Rosengren* lietā paskaidroja, ka “lai gan attiecīgais pasākums pamata lietā (..) ietekmē brīvu preču apriti Eiropas Kopienā, tas pats par sevi neattiecas uz [Zviedrijas alkohola mazumtirdzniecības] monopola ekskluzīvo tiesību izmantošanu attiecībā uz alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecību Zviedrijas teritorijā. Šis pasākums, kas tādējādi neattiecas uz monopola īpašās funkcijas īstenošanu, līdz ar to nav uzskatāms par saistītu ar šī monopola pastāvēšanu”³³².

Šāda pati argumentācija tika atkārtota nesenākā judikatūrā, piemēram, *ANETT* lietā, kas attiecas uz valsts tiesību aktu, ar kuru tabakas mazumtirgotājiem ir aizliegts importēt tabakas izstrādājumus no citām dalībvalstīm. Pirmkārt, Tiesa norādīja, ka LESD 37. pants ir piemērojams, ja konkrētais tiesību akts attiecas uz komerciāla monopola darbību un tam ir tirdzniecību ierobežojoša ietekme, kas ir šāda monopola pastāvēšanas neatņemama sastāvdaļa. Otrkārt, tā norādīja, ka noteikumi, kas attiecas uz monopola pastāvēšanu un darbību, ir jāizvērtē, ievērojot LESD 37. panta normas, kas ir īpaši piemērojamas monopola ekskluzīvo tiesību izmantošanai. Savukārt vietējās tiesību aktu

³²⁸ Lieta C-155/73 *Sacchi*, 1974, ECLI:EU:C:1974:40.

³²⁹ Lieta C-189/95, *Franzén*, 1997, ECLI:EU:C:1997:504, 35. punkts.

³³⁰ Lieta C-189/95 *Franzén*, 1997, ECLI:EU:C:1997:504, 36. punkts.

³³¹ Lieta C-438/02 *Hanner*, 2005, ECLI:EU:C:2005:332, 35. punkts.

³³² Lieta C-170/04 *Rosengren*, 2007, ECLI:EU:C:2007:313, 21. un 22. punkts; sk. arī lietu C-186/05 *Komisija/Zviedrija*, 2007, ECLI:EU:C:2007:571.

normas, kas ir nošķiramas no monopola darbības, lai arī tās to ietekmē, ir jāizvērtē, ņemot vērā LESD 34. pantu³³³.

ANETT lietā Tiesa nosprieda, ka, tā kā attiecīgajam monopolam uzticētais īpašais uzdevums ir nodrošināt koncesionāriem ekskluzīvas tiesības nodarboties ar tabakas izstrādājumu mazumtirdzniecību, aizliegums ietekmēja brīvu preču apriti, tomēr neregulējot ekskluzīvo tiesību, kas attiecas uz monopolu, īstenošanu. Šāds aizliegums tika uzskatīts par nošķiramu no monopola darbības, jo tas attiecās nevis uz tabakas izstrādājumu mazumtirdzniecības kārtību, bet uz šādu produktu iepriekšējā posma tirgu. Tāpat arī aizliegums nebija vērsts ne uz attiecīgā monopola tirdzniecības tīklu, ne uz tā izplatīto preču tirdzniecības veidošanu vai reklāmu. Tiesa secināja, ka, tā kā attiecīgo valsts pasākumu nevarēja uzskatīt par noteikumu, kas attiecas uz monopola esību vai darbību, LESD 37. pantam nebija nozīmes, lai noteiktu, vai šāds aizliegums ir saderīgs ar ES tiesību aktiem³³⁴.

Visnapuu lietā Tiesa novērtēja, vai mazumtirdzniecības licence, kas vajadzīga, lai varētu ievest alkoholiskos dzērienus nolūkā tos pārdot mazumtirdzniecībā klientiem, kuri mitinās Somijā, ir jānovērtē, ņemot vērā LESD 34. pantu vai LESD 37. pantu. Somijas valdība uzskatīja, ka monopola sistēma būtu jānovērtē, ņemot vērā LESD 37. pantu, un licencēšanas sistēma — ņemot vērā LESD 34. pantu. Tiesa piekrita un norādīja, ka licencēšanas sistēmas nereglamentē monopola darbību vai tā ekskluzīvo tiesību izmantošanu, jo tās nosaka, ka pienācīgi pilnvarotas personas var iesaistīties noteiktu alkoholisko dzērienu kategoriju mazumtirdzniecībā. Attiecīgi šādas licencēšanas sistēmas ir nošķiramas no monopola darbības un ir jāizvērtē, ņemot vērā LESD 34. pantu³³⁵. Ievērojot *Franzén* lietu, Tiesa atgādināja, ka LESD 37. pantā ir noteikts, ka monopols jāorganizē tā, lai izslēgtu jebkāda veida diskrimināciju starp dalībvalstīm attiecībā uz preču sagādes un tirdzniecības nosacījumiem, tā, lai to preču tirdzniecība, kuras cēlušās no citām dalībvalstīm, nenotiku mazāk labvēlīgos apstākļos un lai netiktu kropļota konkurence starp šīm dalībvalstīm³³⁶.

Ņemot vērā judikatūru, Tiesa, šķiet, ir izvēlējusies uzskatīt LESD 34. pantu un 37. pantu par savstarpēji izslēdzošiem. Ja attiecīgais valsts pasākums nav saistīts ar monopola īpašā uzdevuma īstenošanu, tad uz to neattiecas LESD 37. panta darbības joma, un tas ir jānovērtē saskaņā ar LESD 34. un 36. pantu.

Tomēr var arī apgalvot, ka LESD 37. pants zināmā mērā pārklājas ar citiem Līguma pantiem. Pārkāpumu lietās, kas attiecās uz dažādiem valsts elektroenerģijas un gāzes monopoliem³³⁷, Tiesa nosprieda, ka patiešām ir iespējama LESD 37. panta un LESD 34. panta kopīga piemērošana. Šāda pieeja nozīmētu, ka pasākums, kas attiecas uz valsts monopolu, vispirms būtu jāizskata saskaņā ar LESD 37. pantu. Ja pasākumu uzskatītu par diskriminējošu, izskatīšana saskaņā ar LESD 34. un 35. pantu vairs nebūtu vajadzīga.

³³³ Lieta C-456/10 *ANETT*, 2012, ECLI:EU:C:2012:241, 21.–23. punkts.

³³⁴ Lieta C-456/10 *ANETT*, 2012, ECLI:EU:C:2012:241, 25.–31. punkts.

³³⁵ Lieta C-198/14 *Visnapuu*, 2015, ECLI:EU:C:2015:751, 90. un 91. punkts.

³³⁶ Lieta C-198/14 *Visnapuu*, 2015, ECLI:EU:C:2015:751, 95. punkts.

³³⁷ Lietas C-159/94 *Komisija/Francija*, 1997, ECLI:EU:C:1997:501, 41. punkts; lieta C-158/94 *Komisija/Itālija*, 1997, ECLI:EU:C:1997:500, 33. punkts; lieta C-157/94 *Komisija/Nīderlande*, 1997, ECLI:EU:C:1997:499, 24. punkts.

Turpretī, ja tiktu secināts, ka attiecīgais pasākums nav diskriminējošs saskaņā ar LESD 37. pantu, tas būtu jāizskata saskaņā ar vispārējiem noteikumiem par brīvu preču apriti.

8.2.4. LESD 107. pants — Valsts atbalsts

LESD 107. pantā (bijušajā EKL 87. pantā) ir noteikts, ka ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences kropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Šajā saistībā valsts atbalsta noteikumiem un LESD 34.–36. pantam ir kopējs mērķis, proti, nodrošināt brīvu preču apriti starp dalībvalstīm normālos konkurences apstākļos³³⁸. Tomēr, tā kā to galvenais aspekts ir atšķirīgs, valsts pasākuma klasificēšana par valsts atbalstu automātiski neizslēdz atbalsta sistēmas rūpīgu pārbaudi saistībā ar citiem ES noteikumiem, piemēram, LESD 34.–36. panta noteikumiem³³⁹. Piemēram, būtiskajā lietā *Komisija/Francija*³⁴⁰ ES Tiesa izvērtēja tāda pasākuma likumību, ar kuru laikrakstu izdevējiem tika piešķirti nodokļu atbrīvojumi, ar nosacījumu, ka laikraksti tiek iespiesti Francijā. Komisija apgalvoja, ka tādējādi tiek pārkāpts LESD 34. pants, savukārt Francijas valdība apgalvoja, ka attiecīgais pasākums bija jāizvērtē saskaņā ar LESD 107. pantu, jo nodokļu noteikumus nevar nošķirt no vispārējās atbalsta shēmas, kas paredzēta laikrakstu nozarei. Tiesa, atzīmējot, ka Francija nebija paziņojusi attiecīgo atbalstu saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, sniedza šādu principa paziņojumu: “tikai tas vien, ka valsts pasākumu, iespējams, var definēt kā atbalstu, (..) nav pietiekams iemesls, lai uz to neattiecinātu” brīvas preču aprites noteikumus³⁴¹. Turklāt prejudiciālajā nolēmumā *PreussenElektra* lietā³⁴² Tiesa konstatēja, ka valsts pasākums, kas saistīts ar reģionālu elektroapgādi, būtu varējis — vismaz potenciāli — traucēt Kopienas iekšējai tirdzniecībai. Tomēr, tā kā attiecīgā pasākuma mērķis bija aizsargāt vidi, veicinot siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, tas netika uzskatīts par brīvai preču aprītei pretrunā esošu.

Tajā pašā laikā tas vien, ka valsts atbalsta pasākums kā tāds ietekmē ES iekšējo tirdzniecību, nav pats par sevi pietiekams fakts, lai vienlaikus klasificētu pasākumu par pasākumu ar līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. panta nozīmē. Tāpēc Tiesa nošķir aspektus, kas ir nedalāmi saistīti ar atbalsta mērķi, un aspektus, kurus var nodalīt no nosacījumiem un darbībām, kuras ir atbalsta shēmas daļa, tomēr nav uzskatāmas par vajadzīgām atbalsta mērķa sasniegšanai vai tā pienācīgai darbībai³⁴³. LESD 34.–36. pants attiecas tikai uz pēdējiem minētajiem aspektiem. Kā noteikusi Vispārējā tiesa *Castelnuou Energía, SL* lietā³⁴⁴, “ar apstākli, ka atbalsta sistēma, ko piešķir valsts vai kas piešķirta, izmantojot

³³⁸ Lieta C-103/84 *Komisija/Itālija*, 1986, ECLI:EU:C:1986:229, 19. punkts.

³³⁹ Lieta C-234/99 *Nygård*, 2002, ECLI:EU:C:2002:244, 56. punkts; lieta C-351/88 *Laboratori Bruneau*, 1991, ECLI:EU:C:1991:304, 7. punkts.

³⁴⁰ Lieta C-18/84 *Komisija/Francija*, 1985, ECLI:EU:C:1985:175.

³⁴¹ Lieta C-21/88 *Du Pont de Nemours Italiana Spa*, 1990, ECLI:EU:C:1990:121; lieta C-351/88 *Laboratori Bruneau Srl*, 1991, ECLI:EU:C:1991:304; lieta C-156/98 *Vācija*, 2000, ECLI:EU:C:2000:467, 78. punkts, un lieta C-114/00 *Spānija/Komisiju*, 2002, ECLI:EU:C:2002:508, 104. punkts.

³⁴² Lieta C-379/98 *PreussenElektra*, 2001, ECLI:EU:C:2001:160.

³⁴³ Lieta C-74/76 *Ianelli*, 1977, ECLI:EU:C:1977:51, 17. punkts.

³⁴⁴ Lieta T-57/11 *Castelnuou Energía/Komisija*, 2014, ECLI:EU: T:2014:1021, 196. punkts.

valsts līdzekļus, tādēļ vien, ka tā sniedz priekšrocības noteiktiem iekšzemes uzņēmumiem vai ražošanas veidiem, spēj vismaz netieši kavēt līdzīgu vai konkurējošo ražojumu importu no citām dalībvalstīm, pašu par sevi nepietiek, lai šo atbalstu kā tādu pielīdzinātu pasākumam ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību LESD 34. izpratnē”.

No judikatūras arī skaidri izriet, ka valsts tiesa valsts atbalsta shēmas atbilstību Līguma noteikumiem ar tiešu iedarbību, kuri nav valsts atbalsta jomas noteikumi (piemēram, LESD 34.–36. pants; LESD 63. pants³⁴⁵), var pārbaudīt tikai tad, ja šos noteikumus var izvērtēt izolēti un ja tie nav nepieciešami šīs shēmas mērķa sasniegšanai vai tās darbībai³⁴⁶. Attiecīgi LESD 107. un 108. pants aizliedz valsts tiesai veikt valsts pasākuma novērtējumu saskaņā ar citiem tiesas ietekmes noteikumiem, ciktāl pēdējie minētie ir saistīti ar konkrētā pasākuma darbību un mērķi.

8.2.5. LESD 110. pants — Nodokļu noteikumi

LESD 110. pants (bijušais EKL 90. pants) papildina noteikumus par tādu muitas nodokļu un maksājumu aizliegšanu, kam ir līdzvērtīga iedarbība. Tā mērķis ir nodrošināt brīvu preču apriti starp dalībvalstīm normālas konkurences apstākļos, novēršot jebkāda veida aizsardzību, ko varētu radīt diskriminējošu iekšējo nodokļu piemērošana citu dalībvalstu izcelsmes precēm³⁴⁷. Saistībā ar LESD 34. pantu 110. pantu uzskata par *lex specialis*, kas nozīmē, ka gadījumos, uz kuriem attiecas LESD 110. pants, LESD 34. pantu nepiemēro. Kā piemēru var minēt spriedumu *Kawala* lietā³⁴⁸, kurā Tiesa nolēma, ka uz fiskālu reģistrācijas maksu importētām lietotām automašīnām attiecas LESD 110. pants un ka tāpēc LESD 34. pants nav piemērojams. Tomēr būtu jāatgādina, ka saskaņā ar iedibināto judikatūru dalībvalstīm to kompetence tiešo nodokļu jomā ir jāsteno, ievērojot ES tiesību aktus, it īpaši ar LESD garantētās pamatbrīvības³⁴⁹.

Ar LESD 110. panta pirmo daļu dalībvalstīm ir aizliegts citu dalībvalstu ražojumiem uzlikt iekšējos nodokļus, kas ir lielāki par tiem, kuri uzlikti līdzīgiem vietējiem ražojumiem. Šis noteikums ir pārkāpts, ja nodokli, ko uzliek ievestajam ražojumam, un nodokli, ko uzliek līdzīgam vietējam ražojumam, aprēķina atšķirīgā veidā un ņemot vērā atšķirīgus kritērijus, kā rezultātā — pat ja tas tā ir tikai atsevišķos gadījumos — ievestajam ražojumam piemērojams nodoklis ir lielāks.

Tiesa līdzīgus ražojumus definēja kā ražojumus, kam ir līdzīgas īpašības un kas apmierina tās pašas patērētāju vajadzības, un galvenais kritērijs ir nevis tas, vai ražojumi ir pilnīgi identiski, bet tas, vai to izmantojums ir līdzīgs un salīdzināms. Lietā *Komisija/Francija*³⁵⁰ Tiesa uzskatīja, ka tumšās un gaišās tabakas cigaretes var uzskatīt par līdzīgiem ražojumiem.

³⁴⁵ Lieta C-598/17 A-Fonds, 2019, ECLI:EU:C:2019:352.

³⁴⁶ Turpat, 47. punkts. Šajā sakarā sk. arī lietu C-234/99, *Nygård*, 2002, EU:C:2002:244, 57. punktu.

³⁴⁷ Lieta C-91/18 *Komisija/Grieķija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:600, 52. punkts.

³⁴⁸ Lieta C-134/07 *Piotr Kawala / Gmina Miasta Jaworzna*, 2007, ECLI:EU:C:2007:770.

³⁴⁹ Sk., piemēram, lietu C-591/17 *Austrija/Vācija*, 2019, ECLI:EU:C:2019:504, 56. punktu un citēto judikatūru.

³⁵⁰ Lieta C-302/00 *Komisija/Francija*, 2002, ECLI:EU:C:2002:123.

Diskriminējošu iekšējo nodokļu piemērošanu ražojumiem, kuru izcelsme ir citās dalībvalstīs nevar pamatot ar praktiskām grūtībām³⁵¹.

LESD 110. panta otrās daļas mērķis ir novērst jebkāda veida netiešu nodokļu protekcionismu, kas skar ražojumus no citām dalībvalstīm, kuri, lai gan tie nav līdzīgi vietējiem ražojumiem, tomēr konkurē ar dažiem no tiem. Lielāku nodokļu piemērošana ražojumiem no citām dalībvalstīm salīdzinājumā ar konkurējošām vietējām precēm ir aizliegta, ja tās iespaidā attiecīgajā tirgū samazinās potenciālais ievesto ražojumu patēriņš par labu konkurējošām vietējām precēm. Lietā *Komisija/Zviedrija*³⁵² Tiesa uzskatīja, ka vidējās kategorijas vīniem (galvenokārt ievestajiem) ir pietiekami līdzīgas īpašības kā stiprinātajam alum (galvenokārt vietējam), lai tos varētu uzskatīt par konkurējošiem ar stiprināto alu. Tomēr minētajā lietā Tiesa uzskatīja, ka nav pierādījumu, ka šo abu preču atšķirīga aplikšana ar nodokli var ietekmēt patērētāja rīcību attiecīgajā nozarē (nav aizsargājošas ietekmes).

Gadījumos, kad maksājumu uzliek vietējiem un ievestajiem ražojumiem, bet ieņēmumus ir paredzēts izmantot, lai finansētu darbības, kas dod labumu tikai vietējiem ražojumiem, tādējādi daļēji³⁵³ kompensējot vietējiem ražojumiem uzlikto nodokļu slogu, šāds maksājums ir diskriminējoša nodokļu uzlikšana, ko aizliedz LESD 110. pants³⁵⁴.

8.2.6. *LESD 351. pants.*

LESD 351. pants (bijušais EKL 307. pants) attiecas uz starptautisko tiesību aktu noteiktajām tiesībām un pienākumiem, kurus dalībvalstis uzņemušas pirms 1958. gada vai pirms pievienošanās dienas ar vienu vai vairākām trešām valstīm. Pastāv noteikums, ka Līguma noteikumi neietekmē šīs tiesības un pienākumus, ja ir izpildīti šādi kumulatīvie nosacījumi:

- starptautiskajam nolīgumam **ir jāpieprasa (nevis tikai jāļauj)**, lai dalībvalsts nosaka pasākumu, kas nav saderīgs ar šīs dalībvalsts pienākumu saskaņā ar Savienības tiesību aktiem. Attiecībā uz LESD 34. pantu Tiesa lietā C-324/93³⁵⁵ noteica robežas dalībvalstu iespējām pieņemt pasākumus, kas ir pretrunā pienākumiem, kurus tām nosaka minētais pants. Lieta attiecās uz atteikumu piešķirt atļauju ievest diamorfīnu (narkotiska viela, uz kuru attiecas 1961. gada Vienotā konvencija par narkotiskajām vielām) Apvienotajā Karalistē. Tiesa nosprieda, ka tas, ka pasākums “ir pieņemts saskaņā ar starptautisku nolīgumu, kas noslēgts pirms Līguma vai dalībvalsts pievienošanās, un tas, ka dalībvalsts patur spēkā šo pasākumu atbilstīgi [351.] pantam, kaut arī tas ir šķērslis, nenozīmē, ka šis pasākums neietilpst [34.] panta darbības jomā, jo [351.] pants ir piemērojams tikai tad, ja nolīgums nosaka dalībvalstij pienākumu, kas ir pretrunā ar Līgumu”.

³⁵¹ Lieta C-221/06 *Stadtgemeinde Frohnleiten*, 2007, ECLI:EU:C:2007:185, 70. punkts.

³⁵² Lieta C-167/05 *Komisija/Zviedrija*, 2008, ECLI:EU:C:2008:202.

³⁵³ Pilnīgas kompensācijas gadījumā šāds maksājums ir maksājums ar muitas nodoklim līdzvērtīgu iedarbību, kas ir pretrunā LESD 28. un 30. pantam.

³⁵⁴ Lieta C-76/17 *Petrotel-Lukoil*, 2018, ECLI:EU:C:2018:139, 22.–25. punkts.

³⁵⁵ Lieta C-324/93 *The Queen / Secretary of State for Home Department, ex parte Evans Medical and Macfarlan Smith*, 1995, ECLI:EU:C:1995:84.

No tā var secināt, ka dalībvalstīm ir jāatturas no tādu pasākumu pieņemšanas, kas ir pretrunā ES tiesībām, jo īpaši noteikumiem par brīvu preču apriti, ja starptautiskie nolīgumi, ko tās parakstījušas, nenosaka, ka tām šādi pasākumi ir jāpieņem;

- nolīgumā nav apstrīdēti principi, kas ir daļa no Savienības tiesiskās kārtības pašiem pamatiem.

9. LESD 34. UN 35. PANTA IZPILDE

9.1. Tieša ietekme — izpilde privātajā jomā

Tiesa ir atzinusi, ka LESD 34. pantā noteiktais aizliegums ir “obligāts un skaidri formulēts un tā īstenošanai nav vajadzīga dalībvalstu vai [Savienības] iestāžu turpmāka iejaukšanās”. Tāpēc LESD 34. pantam ir “tieša ietekme, un tas nosaka individuālās tiesības, kuras valsts tiesām ir jāaizsargā”³⁵⁶.

Vēlāk Tiesa sprieda, ka arī LESD 35. pantam ir tieša ietekme, ka arī šā panta noteikumi ir “tieši piemērojami” un ka tie “nosaka individuālās tiesības, kuras dalībvalstu tiesām ir jāaizsargā”³⁵⁷.

Personas var atsaukties uz brīvas preču aprites principu un tiesībām uz brīvu preču apriti, vērsties valsts tiesā. Valsts tiesa var atteikties piemērot valsts noteikumus, ko tā uzskata par neatbilstīgiem LESD 34. un 35. pantam. Var būt arī tā, ka valsts tiesām ir jānovērtē, kādā mērā importa vai eksporta šķērsli var pamatot ar obligātajām prasībām vai vispārējas nozīmes mērķiem, kas minēti LESD 36. pantā.

9.2. SOLVIT

SOLVIT ir tiešsaistes tīkls (www.europa.eu/solvit), kura mērķis ir risināt problēmas, kas radušās, valsts iestādēm nepareizi piemērojot iekšējā tirgus tiesību aktus³⁵⁸. Šajā nolūkā visas EEZ dalībvalstis ir izveidojušas savus *SOLVIT* centrus, kuri tieši sazinās, izmantojot tiešsaistes datubāzi. *SOLVIT* centri ir valsts pārvaldes sastāvdaļa, un to mērķis ir desmit nedēļu laikā piedāvāt problēmu risinājumus gan pilsoņiem, gan uzņēmumiem. Padomes apstiprinātajā Komisijas 2001. gada ieteikumā³⁵⁹ ir izklāstīts *SOLVIT* reglaments. Eiropas Komisija uzrauga tīklu un, ja nepieciešams, palīdz paātrināt sūdzību risināšanu. *SOLVIT* 2018. gadā izskatīja vairāk nekā 2000 lietu, un šajā gadā atrisināto lietu rādītājs bija 90 %.

³⁵⁶ Lieta C-74/76 *Iannelli v Meroni*, 1977, ECLI:EU:C:1977:51.

³⁵⁷ Lieta C-83/78 *Pigs Marketing Board / Redmond*, 1978, ECLI:EU:C:1978:214.

³⁵⁸ Papildu informācija Komisijas paziņojumā “Rīcības plāns *SOLVIT* stiprināšanai” (COM(2017) 255) un Komisijas Ieteikumā par principiem, kas reglamentē *SOLVIT* (C(2013) 5869).

³⁵⁹ Komisijas 2001. gada 7. decembra Ieteikums par iekšējā tirgus problēmu risināšanas tīkla “*SOLVIT*” izmantošanas principiem, C(2001) 3901, OV L 331, 15.12.2001., 79.–82. lpp.

Papildus ar Regulu (ES) 2019/515 par savstarpēju atzīšanu³⁶⁰ tika ieviesta jauna problēmu risināšanas procedūra saistībā ar *SOLVIT*. Regulas 8. pantā ir noteikta procedūra, kas attiecas uz gadījumiem, kad valstu iestādes ir pieņēmušas administratīvu lēmumu. *SOLVIT* centram ir iespēja iesaistīties šajā procedūrā, lai prasītu Komisijai, lai tā novērtē administratīva lēmuma saderību un sniedz atzinumu. Šī procedūra ir saistīta ar ilgākiem termiņiem nekā parastā *SOLVIT* procedūra.

9.3. Pārkāpuma procedūras saskaņā ar LESD 258. un 260. pantu

9.3.1. Pārkāpuma procedūra

Būdamā “Līguma sargātāja”, Komisija atbilstoši sūdzībai vai pēc savas iniciatīvas var sākt pārkāpuma procedūru pret dalībvalsti, kura, iespējams, nav izpildījusi pienākumus, ko tai nosaka ES tiesību akti.

LESD 258. pants (bijušais EKL 226. pants) nosaka pārkāpuma procedūras oficiālos posmus. Pirmais posms ir oficiāla paziņojuma vēstules nosūtīšana attiecīgajai dalībvalstij, prasot sniegt paskaidrojumus noteiktā termiņā, parasti divu mēnešu laikā.

Ņemot vērā atbildi vai tās nesniegšanu, Komisija var nolemt nosūtīt dalībvalstij argumentētu atzinumu. Argumentētajā atzinumā izklāsta, kāpēc Komisija uzskata, ka ir pārkāpti ES tiesību akti, un aicina dalībvalsti izpildīt ES tiesību aktus noteiktā termiņā, parasti divu mēnešu laikā. Ja dalībvalsts neizpilda ES tiesību aktus, Komisija var nolemt vērsties ES Tiesā, lai tā atzītu, ka ir pārkāpti ES tiesību akti.

Oficiālā paziņojuma vēstule un argumentētais atzinums, ko sniegusi Komisija, nosaka strīda priekšmetu, kas pēc tam nevar tikt paplašināts. Attiecīgi Komisijas argumentētajam atzinumam un ierosinātajai procedūrai jābūt balstītiem uz tiem pašiem pamatojumiem, kādi izklāstīti oficiālā paziņojuma vēstulē, ar kuru uzsākta pirmstiesas procedūra³⁶¹.

Ja Tiesa savā galīgajā nolēmumā par šo jautājumu konstatē, ka ES tiesību akti ir pārkāpti, attiecīgajai dalībvalstij ir jāveic pasākumi, kas nepieciešami sprieduma izpildei. Ja pārkāpums netiek novērsts, Komisija var atkal vērsties Tiesā un lūgt, lai tiek piemērotas finansiālas sankcijas (vienreizējs maksājums un dienas soda procenti). Kārtība, kādā notiek atkārtota vērsšanās Tiesā, ir izklāstīta LESD 260. panta 2. punktā. Saskaņā ar šo procedūru, kamēr dalībvalsts nav izpildījusi Tiesas spriedumu, Komisija 1) nosūta dalībvalstij vēstuli par tās pienākumu izpildīt spriedumu; 2) tad nosūta oficiālā paziņojuma vēstuli un, visbeidzot, 3) var nodot jautājumu Tiesai (atkārtota vērsšanās Tiesā). Ja Tiesa konstatē, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi tās pirmo spriedumu, Tiesa var noteikt šādi dalībvalstij finansiālas sankcijas. Šīm finansiālajām sankcijām ir preventīva ietekme, un to mērķis ir mudināt dalībvalstis nodrošināt atbilstību ES tiesību aktiem, cik drīz vien iespējams³⁶².

³⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/515 (2019. gada 19. marts) par citā dalībvalstī likumīgi tirgotu preču savstarpēju atzīšanu un Regulas (EK) Nr. 764/2008 atcelšanu, OV L 91, 29.3.2019., 1.–18. lpp.

³⁶¹ Lieta C-457/07 *Komisija/Portugāle*, 2009, ECLI:EU:C:2009:531, 55. punkts.

³⁶² Plašāku informāciju par pārkāpuma procedūru un finansiālo sankciju aprēķināšanas metodi sk. vietnē https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law/infringement-procedure_lv.

9.3.2. Sūdzības

Ikviens, kurš uzskata, ka dalībvalsts pasākums ir pretrunā LESD 34.–36. pantam, var iesniegt sūdzību Eiropas Komisijai. Lielu daļu pārkāpuma procedūru, kas attiecas uz brīvu preču apriti, Komisija ierosina, pamatojoties uz sūdzību. Secīgajos Komisijas paziņojumos par attiecībām ar sūdzības iesniedzēju ES tiesību aktu pārkāpumu jautājumos³⁶³ ir izklāstīti noteikumi par sūdzību izskatīšanu.

Sūdzības iesniedz, izmantojot standarta sūdzību veidlapu. Sūdzību veidlapu pēc pieprasījuma var saņemt no Komisijas, un tā ir pieejama *Europa* tīmekļa vietnē³⁶⁴. Sūdzības jāiesniedz tiešsaistē vai jānosūta Komisijas Ģenerālsekretariātam pa pastu uz adresi “1049 Brussels, Belgium”, vai jāiesniedz kādā no Komisijas birojiem dalībvalstīs. Standarta sūdzības veidlapu var iesniegt tiešsaistē vai nosūtīt pa pastu jebkurā no ES oficiālajām valodām.

Komisija 15 darbdienu laikā nosūtīs sūdzības iesniedzējam sākotnējo saņemšanas apstiprinājumu. Mēneša laikā no šā apstiprinājuma nosūtīšanas Komisija izlems, vai iesniegtā sūdzība ir jāreģistrē.

Lai gan sūdzības iesniedzējs nav pret dalībvalsti uzsāktās procedūras oficiālā puse, viņam(-ai) tiek nodrošinātas dažas svarīgas administratīvās tiesības.

- Komisija neizpauž viņa(-as) identitāti, ja vien viņš(-a) nesniegs skaidru piekrišanu šādai izpaušanai.
- Komisija centīsies pieņemt lēmumu pēc būtības (lēmumu par pārkāpuma procedūras uzsākšanu vai lietas slēgšanu) 12 mēnešu laikā no sūdzības reģistrācijas.
- Komisija pastāvīgi informēs sūdzības iesniedzēju par galvenajiem procesa posmiem. Attiecīgais Komisijas dienests iepriekš informēs sūdzības iesniedzēju, ja ir plānots lietu slēgt, lai sūdzības iesniedzējs varētu reaģēt, iesniedzot jaunus faktus vai elementus.
- Ja pēc izmeklēšanas Komisija uzskata, ka patiešām var būt pārkāptas ES tiesības, tā var nolemt uzsākt LESD 258. pantā noteikto pārkāpuma procedūru.

Būdamā Līguma sargātāja, Komisija ar lielu modrību cenšas nodrošināt vispārējo atbilstību ES tiesībām un uzrauga, kā dalībvalstis ievēro noteikumus un pienākumus, kas noteikti Līgumā vai sekundārajos tiesību aktos. Tomēr dažādu iemeslu dēļ tiesiskās procedūras, piemēram, LESD 258. pantā noteiktā pārkāpuma procedūra, ne vienmēr var nodrošināt labākos pieejamos līdzekļus konkrēta jautājuma risināšanai. Tāpēc ir svarīgi

³⁶³ COM(2002) 0141 final, Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par attiecībām ar sūdzības iesniedzēju saistībā ar Kopienas tiesību pārkāpumiem.

COM/2012/0154 final, Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Atjaunināts paziņojums par attiecībām ar sūdzības iesniedzēju saistībā ar Savienības tiesību piemērošanu”. Komisijas paziņojums “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”, C/2016/8600, *OV C 18, 19.1.2017., 10.–20. lpp.*

³⁶⁴ https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_lv/; https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_en#submitting-a-complaint-online

uzsvērt, ka Komisijai, pat ja tā pilnībā pilda savu pienākumu pārraudzīt, kā dalībvalstis ievēro ES tiesības, ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz lēmumu par pārkāpuma procedūras uzsākšanu vai neuzsākšanu³⁶⁵.

10. SAISTĪTIE SEKUNDĀRIE TIESĪBU AKTI

10.1. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/1535 (2015. gada 9. septembris), ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko noteikumu un Informācijas sabiedrības pakalpojumu noteikumu jomā

Direktīva (ES) 2015/1535/EK nosaka Eiropas Savienības dalībvalstīm pienākumu informēt Komisiju un pārējās dalībvalstis par visiem tehnisko noteikumu projektiem, kas attiecas uz precēm vai informācijas sabiedrības pakalpojumiem, pirms to pieņemšanas. EEZ valstis, Šveice un Turcija arī paziņo savus tehniskos noteikumus atbilstoši Tehnisko noteikumu informācijas sistēmai (*TRIS*).

Komisija un dalībvalstis darbojas, izmantojot preventīvās kontroles sistēmu. Nogaidīšanas periodu laikā dalībvalstis nedrīkst pieņemt savus izziņotos noteikumu projektus vismaz trīs mēnešus, kamēr tos izskata. Šajā periodā drīkst rīkot divpusējas apspriedes ar dalībvalstu iestādēm. Ja tiek konstatēts, ka ar noteikuma projektu ir pārkāpti ES iekšējā tirgus tiesību akti, nogaidīšanas periodu var pagarināt līdz sešiem mēnešiem. Var pat noteikt pagarinājumu līdz 18 mēnešiem ar bloķēšanas lēmumu, ja Padome pieņem nostāju par to pašu jautājumu, uz kuru attiecas paziņotais noteikuma projekts³⁶⁶.

Tāpēc šis procedūras mērķis ir likvidēt visus šķēršļus sekmīgai iekšējā tirgus darbībai pat pirms to rašanās, tādējādi novēršot vajadzību veikt korektīvu darbību, kas vienmēr ir daudz grūtāk.

Saskaņā ar Tiesas judikatūru (sk. spriedumus *CIA Security* lietā un *Unilever* lietā³⁶⁷) tehniskos noteikumus, kas nav darīti zināmi izstrādes posmā vai kas ir pieņemti obligātā nogaidīšanas perioda laikā, nedrīkst piemērot, un attiecīgi valsts tiesām tie jāuzskata par spēkā neesošiem attiecībā uz privātpersonām. To vēlāk ir apstiprinājusi Tiesa³⁶⁸.

10.2. Regula (ES) 2019/515 — “Savstarpējās atzīšanas” regula

ES likumdevējs 2008. gadā pieņēma Regulu (EK) Nr. 764/2008, ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem³⁶⁹. Šīs regulas galvenais mērķis ir noteikt valsts iestāžu un

³⁶⁵ Lieta C-200/88 *Komisija/Griekija*, 1990, ECLI:EU:C:1990:346; rīkojums lietā T-47/96, 1996, ECLI:EU:T:1996:164, 42. punkts; sk. arī 2006. gada 9. janvāra rīkojumu lietā T-177/05 *Somija/Komisija*, 37.–40. punktu.

³⁶⁶ Sk. direktīvas 5. un 6. pantu.

³⁶⁷ Lieta C-194/94 *CIA Security*, 1996, ECLI:EU:C:1996:172; lieta C-443/98 *Unilever*, 2000, ECLI:EU:C:2000:496.

³⁶⁸ Lieta C-20/05 *Schwibbert*, 2007, ECLI:EU:C:2007:652; lieta C-390/18 *Airbnb Ireland*, 2019, ECLI:EU:C:2019:1112.

³⁶⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 764/2008 (2008. gada 9. jūlijs), ar ko nosaka procedūras, lai dažus valstu tehniskos noteikumus piemērotu citā dalībvalstī likumīgi tirgotiem produktiem, un ar ko atceļ Lēmumu Nr. 3052/95/EK, OV L 218, 13.8.2008., 21.–2. lpp.

uzņēmumu tiesības un pienākumus gadījumos, kad valsts iestādes vēlas atteikt citā dalībvalstī likumīgi tirgota produkta piekļuvi tirgum. Ar regulu valsts iestādēm, kas plāno liegt tirgus piekļuvi, tika noteikts pierādīšanas pienākums norādīt tehnisko vai zinātnisko iemeslu, kura dēļ tās plāno liegt produkta piekļuvi valsts tirgum. Uzņēmējam tiek dota iespēja aizstāvēt savu viedokli un iesniegt kompetentajām iestādēm pamatotus argumentus.

Ar regulu katrā dalībvalstī arī izveidoja “produktu informācijas punktu” sistēmu, kas sniedz informāciju par produktu tehniskajiem noteikumiem un savstarpējās atzīšanas principa īstenošanu uzņēmumos un kompetentajās iestādēs citās dalībvalstīs.

Kopš 2020. gada 19. aprīļa Regula (EK) Nr. 764/2008 ir atcelta ar Regulu (ES) 2019/515 par citā dalībvalstī likumīgi tirgotu preču savstarpēju atzīšanu³⁷⁰.

Regulas (ES) 2019/515 mērķis ir uzlabot juridisko noteiktību uzņēmumiem un valsts iestādēm. Ar to ir ieviesta savstarpējās atzīšanas deklarācija (pašdeklarācija) ekonomikas dalībniekiem, lai pierādītu, ka preces tikušas likumīgi tirgotas citā dalībvalstī, ir izveidota jauna problēmu risināšanas procedūra, pamatojoties uz *SOLVIT*, un ir paredzēta ciešāka administratīvā sadarbība un vienots IT rīks valsts iestāžu komunikācijas, sadarbības un uzticības uzlabošanai.

Atsevišķā norādījumu dokumentā ir sniegti sīkāki skaidrojumi par Regulu (ES) 2019/515.

10.3. Regula (EK) Nr. 2679/98 — “Zemeņu” regula

Regula (EK) Nr. 2679/98 par iekšējā tirgus darbību attiecībā uz brīvu preču apriti starp dalībvalstīm³⁷¹ paredz īpašas procedūras tādu būtisku brīvas preču aprites šķēršļu novēršanai dalībvalstīs, kas rada nopietnus zaudējumus skartajām personām un nosaka vajadzību pēc tūlītējas rīcības. Šie šķēršļi var būt, piemēram, valsts iestāžu bezdarbība attiecībā pret personu vardarbīgu rīcību, nevardarbīgu robežu bloķēšanu vai dalībvalsts rīcību, piemēram, institucionālu boikotu pret ievestajiem ražojumiem.

Regula paredz trauksmes izziņošanas procedūru un informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un Komisiju. Regulā arī atgādināts dalībvalstīm, ka tām ir pienākums noteikt vajadzīgus un samērīgus pasākumus brīvas preču aprites nodrošināšanai un informēt par to Komisiju, kā arī dotas tiesības Komisijai nosūtīt attiecīgajai dalībvalstij paziņojumu, kurā ir noteikts, ka minētie pasākumi jānosaka ļoti īsā termiņā³⁷².

³⁷⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/515 (2019. gada 19. marts) par citā dalībvalstī likumīgi tirgotu preču savstarpēju atzīšanu un Regulas (EK) Nr. 764/2008 atcelšanu, OV L 91, 29.3.2019., 1.–18. lpp.

³⁷¹ Padomes Regula (EK) Nr. 2679/98 (1998. gada 7. decembris) par iekšējā tirgus darbību attiecībā uz brīvu preču apriti starp dalībvalstīm, OV L 337, 12.12.1998., 8. un 9. lpp.

³⁷² Plašāku informāciju sk. vietnē https://ec.europa.eu/growth/single-market/barriers-to-trade/physical_en un Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2019) 371 final.

Briselē, 05.03.2021
C(2021) 1457 final

ANNEX

PIELIKUMS

dokumentam

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Rokasgrāmata par Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD)34.-36. pantu

PIELIKUMS. TERITORIĀLĀ PIEMĒROŠANA

LES 52. panta 1. punktā paredzētās teritorijas, uz kurām attiecas LESD 34. pants saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 355. pantu:

27 ES dalībvalstu teritorija, tostarp:

Olandes salas (Somijas autonomā province).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 4. punkts (bijušais EKL 299. panta 5. punkts).

Azoru salas (Portugāles autonomais reģions). Ietver Sanmigelu, Piku, Terseiru, Sanžorži, Fajalu, Florešu, Santamariju, Grasjosu, Korvu.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Kanāriju salas (Spānijas autonomā kopiena). Ietver Tenerifi, Fuerteventuru, Grankanāriju, Lansaroti, Palmu, Gomeru, Eljerro.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Francijas Gviāna (Francijas aizjūras reģions).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Gvadelupa (Francijas aizjūras reģions).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Madeira (Portugāles autonomais reģions). Ietver Madeiru, Portusantu, Desertašu salas, Selvažemas salas.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Martinika (Francijas aizjūras reģions).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Majota (Francijas aizjūras reģions).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts.

Reinjona (Francijas aizjūras reģions).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts (bijušais EKL 299. panta 2. punkts).

Senmartēna (Francijas aizjūras reģions).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 1. punkts.

Ar ES dalībvalstīm saistītas teritorijas, uz kurām LESD 34. pants neattiecas:

Aruba (Nīderlandes Karalistes daļa).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Seūta un Melilja (autonomās pilsētas Spānijas suverenitātē).

Juridiskais pamats: ņemot vērā Akta par Spānijas pievienošanu ES¹ 24. un 25. panta formulējumu, lai gan LESD 34. pants, iespējams, attiecas uz precēm, ko ievēd šajās teritorijās no pārējās ES daļas, minētie panti, šķiet, neattiecas uz precēm, kuru izcelsme ir Seūtā un Meliljā un kuras ievēd pārējā ES daļā. Tāpēc LESD 34. pants neattiecas uz Seūtas un Meliljas izcelsmes precēm.

Fēru Salas (Dānijas autonomā province).

Lai gan Dānija ir atbildīga par šo teritoriju veidojošo 18 salu ārējām attiecībām, šī teritorija saglabā augstu pašpārvaldes līmeni, un LESD ir skaidri noteikts, ka tā teritoriālā piemērošanas joma uz šīm salām neattiecas.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 5. punkta a) apakšpunkts (EKL 299. panta 6. punkta a) apakšpunkts).

Francijas Polinēzija (Francijas aizjūras kopiena).

¹ OV L 302, 1985.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Francijas Dienvidjūru un Antarktikas teritorijas (Francijas aizjūras teritorija).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Nīderlandes Antiļas (Nīderlandes Karalistes daļa). Ietver Bonairi, Kirasao, Sabu, Sintēstatiusu un Sintmārtenu.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Jaunkaledonija un no tās atkarīgās teritorijas (Francijas *sui generis* kopiena). Ietver galveno salu (Grandtēru), Luajotē salas un vairākas mazākas salas.

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Senpjēra un Mikelona (Francijas aizjūras kopiena).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Senbartelmī (Francijas aizjūras kopiena).

Juridiskais pamats LESD 355. panta 2. punkts.

Volisa un Futunas Salas (Francijas aizjūras kopiena).

Juridiskais pamats: LESD 355. panta 2. punkts (bijušais EKL 299. panta 3. punkts).

Visbeidzot, Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstīm (Islande, Lihtenšteina un Norvēģija) ir tiesības izmantot brīvu preču apriti ES saskaņā ar Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) līgumu.